

ΘΕΜΑ

Οι επιχειρηματικές κρίσεις του 2024

Σελ. 10

Η αδυναμία, κυρίως των ευρωπαϊκών, κολοσσών να προσαρμοστούν στις νέες προκλήσεις

Προβλήματα σε Boeing, Volkswagen, Northvolt, Google, ThyssenKrupp και Bosch και άλλους

ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΑΝΑΛΥΤΩΝ

Χαμηλές πτήσεις για την Ευρωζώνη το 2025

Χαμηλώνει ο πήχης για την ανάπτυξη της Ευρωζώνης. Σύμφωνα με δημοσκόπηση που πραγματοποίησε το Bloomberg, η νέα χρονιά αναμένεται να φέρει ρυθμούς ανάπτυξης 1% στην ευρωπαϊκή οικονομία. Αν και πρόκειται για κάποια επιτάχυνση σε σχέση με το 0,8% του 2024, εντούτοις οι προσδοκίες έχουν υποβαθμιστεί από το 1,2% προηγουμένως. **Σελ. 12**

Η ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑ ΧΑΝΕΙ ΕΔΑΦΟΣ

Στα φθηνά προϊόντα στρέφονται οι οίκοι

Περισσότερη έμφραση στα αξεσουάρ κάτω των 500 δολ. αρχίζουν να δίνουν οι εταιρείες πολυτελείας, προκειμένου να αντισταθμίσουν την πεσμένη διάθεση των καταναλωτών διεθνώς για τα δημοφιλή προϊόντα τους, όπως οι τσάντες και τα μπουφάν των χιλιάδων δολαρίων. Η προσοχή στρέφεται σε προϊόντα που απευθύνονται σε καταναλωτές της μεσαίας τάξης. **Σελ. 11**

Με Nurofen, ο πονοκέφαλος **δεν θα χαλάσει** τη στιγμή.

ΑΦΗΣΤΕ ΤΟΝ ΠΟΝΟ ΣΕ ΕΜΑΣ

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΑ ΤΙΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΧΡΗΣΗΣ. ΕΝΔΕΙΧΝΕΤΕ ΤΟΝ ΠΑΤΡΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΦΑΡΜΑΚΟΤΟΙΧΑΣ.

ΑΠΕΙΛΕΙΤΑΙ Η ΠΡΩΤΙΑ

Μάχη Ελλάδας - Κίνας στην εμπορική ναυτιλία

Ο ελληνόκτητος στόλος παραμένει ο μεγαλύτερος με βάση τη μεταφορική του δυνατότητα. Όμως, η ανάπτυξη της κινεζικής εμπορικής ναυτιλίας τις τελευταίες δεκαετίες απειλεί την πρωτιά, καθώς το Πεκίνο επιχειρεί να εξασφαλίσει την αυτοδυναμία των θαλάσσιων μεταφορών, που χρειάζεται για την εξαγωγή των προϊόντων του και την εισαγωγή πρώτων υλών. **Σελ. 14**

Τα 2+1 ρεκόρ για τον τουρισμό το 2024

Αύξηση σε αφίξεις και έσοδα – Αύξηση επιβατικής κίνησης – Προσδοκίες για ακόμα καλύτερα αποτελέσματα το 2025

Χρυσή χρονιά για τον τουρισμό της Κύπρου αποτελεί το 2024, το οποίο καταγράφει νέα ρεκόρ τόσο σε επίπεδο αφίξεων όσο και εσόδων σε σύγκριση με το 2023. Ταυτόχρονα, καλλιεργεί προσδοκίες για ακόμα καλύτερα αποτελέσματα το 2025. Οι επιδόσεις αυτές αποτελούν ένδειξη της ενισχυμένης ελκυστικότητας της Κύπρου ως τουριστικού προορισμού, καθιστώντας τον τουρισμό έναν από τους κύριους οικονομικούς πυλώνες της χώρας. Ρεκόρ σημειώθηκε και στον αριθμό επιβατών στα αεροδρόμια Λάρνακας και Πάφου, που αποτελεί απόδειξη της ανθεκτικότητας και της δυναμικής του κυπριακού τουρισμού, εδραιώνοντας τη θέση της Κύπρου ως κορυφαίου προορισμού στην ευρύτερη περιοχή. Το πρώτο εννιάμηνο του 2024 οι αφίξεις σημείωσαν αύξηση 4,2%, συγκριτικά με την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Αύξημένα κατά 4,9% ήταν και τα τουριστικά έσοδα το εννιάμηνο και υπο-

ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΦΟΡΟΙ

Ηλεκτροσώκ στη βιομηχανία της Ε.Ε.

Σε δεινή θέση βρίσκονται οι βιομηχανίες στην Ε.Ε., οι οποίες εκτός της ακριβής ενέργειας, που καλούνται να πληρώσουν, χρεώνονται και με υπερβολικά υψηλούς φόρους από τις εθνικές κυβερνήσεις, οι οποίοι, ωστόσο, δεν τελούν υπό τον έλεγχο των Βρυξελλών. Στην Ε.Ε. οι τιμές του ηλεκτρικού ρεύματος είναι υπερδιπλάσιες των αντίστοιχων στις ΗΠΑ. **Σελ. 12**

ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Συναγερμός διεθνώς ενόψει δασμών Τραμπ

Ακόμη και πριν από την επιστροφή του στον Λευκό Οίκο, ο νέος πρόεδρος των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ οδηγεί τις κυβερνήσεις ανά τον κόσμο να επανεξετάσουν και ενδεχομένως να διαφοροποιήσουν τις εμπορικές σχέσεις. **Σελ. 12**

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Σελ. 6

- Απαισιοδοξία δύο ταχυτήτων στην Κύπρο
- Οι «μεγάλοι ασθενείς» της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2025

Το 2025 ας γίνει η ελπίδα που γεννάει

Κάθε νέα χρονιά γεννάει ελπίδες για όλο τον πλανήτη, όσο και αν αυτό ακούγεται κοινότοπο. Ο άνθρωπος ανέκαθεν ήλπιζε κάθε νέα του αρχή να είναι αφετηρία για σπουδαία και μεγάλα πράγματα. Ας γίνει λοιπόν το 2025 μία φωτεινή χρονιά που θα ρίξει άπλετο φως σε κάθε γωνιά του κόσμου. Ας είναι το νέο έτος χρονιά καταλλαγής, ιδίως στην πολύπαθη περιοχή μας. Ας είναι το 2025 έμπλοκο ειρήνης σε ολόκληρη την Κύπρο. Χρόνια πολλά.

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ / ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΟΥ ΣΤΑΥΡΙΝΙΔΗ

Έτος μεγάλων προσδοκιών

Δεν ήταν πάντα τόσο μεγάλη η απόσταση μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ στους δείκτες παραγωγικότητας. Μετά τον β' παγκόσμιο πόλεμο, το αμερικανικής επιπόσης σχέδιο Μάρσαλ επέτρεψε μέσα σε πενήντα χρόνια οι δύο οικονομίες να συγκλίνουν στο 95%. Το χάσμα όμως άνοιξε τη δεκαετία του '90 όταν η τεχνολογική επανάσταση στις ΗΠΑ και η ανακάλυψη του διαδικτύου έφερε τα πάνω-κάτω. Το τελειωτικό κτύπημα ήρθε μερικά χρόνια αργότερα, όταν η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση του 2008-2009 καθήλωσε την εσωτερική ζήτηση στην ΕΕ, συνεπεία του δόγματος της λιτότητας και της δημοσιονομικής προσαρμογής. Έκτοτε η εσωτερική ζήτηση στις ΗΠΑ «τρέχει» με υπερδιπλάσιους ρυθμούς από ό,τι στην ΕΕ. Ως αποτέλεσμα των πλεονασμάτων

που επέβαλε η λιτότητα και η δημοσιονομική προσαρμογή, η ΕΕ μετατράπηκε σε επενδυτική κεφαλαίων στις αμερικανικές αγορές την ίδια ώρα που οι πολιτικές εμβάθυνσης εγκαταλείφθηκαν. Τα χρόνια μετά την κρίση χρέους «σπαταλήθηκαν» σε μια επίπλαστη και εντελώς συγκυριακή ανάπτυξη αφήνοντας την εσωτερική αγορά σε αποσύνθεση. Σε αυτή την περίοδο και προκειμένου να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα, οι μισθοί καθιλώθηκαν προκαλώντας μεγαλύτερο πρόβλημα στην εσωτερική ζήτηση, η οποία συνέχισε να υποχωρεί αργά αλλά σταθερά.

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της κινεζικής οικονομίας, η οποία συνέπεσε και με την έναρξη της πανδημίας, περιόρισε σημαντικά τις ευρωπαϊκές εξαγωγές και έσπρωξε ακόμη περισσότερο την Ευρώπη στην

αγκαλιά των ΗΠΑ. Η εκλογή Τραμπ δεν φαίνεται να είναι υποστηρικτική αυτής της επιλογής, δημιουργώντας αμφιβολίες κατά πόσο αυτή η στρατηγική μπορεί να συνεχισθεί χωρίς προβλήματα. Αποτελεί συνεπώς μονόδρομο η ενίσχυση της εσωτερικής οικονομίας, κάτι όμως που θα απαιτήσει διαρθρωτικές αλλαγές προκειμένου η εσωτερική αγορά να καταστεί αποτελεσματική. Δεν είναι καθόλου τυχαίο που το ΔΝΤ υπολόγισε πως οι αγκυλώσεις στην εσωτερική αγορά μεταφράζονται για τους εμπορευόμενους σε δασμούς ύψους 45% για τα βιομηχανικά προϊόντα και 110% για τις υπηρεσίες.

Είναι αναμενόμενο η ασθενής εσωτερική ζήτηση να μην παράγει καινοτομία η οποία με τη σειρά της να μεταφράζεται σε χαμηλή παραγωγικότητα. Η αλλαγή των δεδομένων

θα απαιτήσει εκτός από διαρθρωτικές και μακροοικονομικές πολιτικές. Οι διαρθρωτικές αλλαγές χρειάζεται να επικεντρωθούν στη απάλειψη των εσωτερικών περιορισμών που δεν αφήνουν τη δημιουργία μιας πραγματικής ενιαίας αγοράς. Επίσης, χρειάζεται να συσταθεί η ευρωπαϊκή αγορά κεφαλαίων για να σταματήσει η εξαγωγή ευρωπαϊκών κεφαλαίων προς τη ΗΠΑ. Δυστυχώς η υφιστάμενη μεγάλη εξάρτηση της οικονομίας στον τραπεζικό δανεισμό δεν επιτρέπει το μεγάλο βήμα προς την καινοτομία, αφού μέσα από αυτό το κανάλι διατηρείται η χρηματοδότηση τρέχων χαμηλής προστιθέμενης αξίας όπως είναι τα ακίνητα.

Οι διαρθρωτικές αλλαγές που θα πρέπει άμεσα να ξεκινήσουν θα είναι αναποτελεσματικές αν δεν συνοδεύονται και από κατάλληλες μακροοικονομικές πολιτικές. Πολιτικές που θα θέσουν σε λειτουργία ένα φιλόδοξο πανευρωπαϊκό επενδυτικό πρόγραμμα. Υπολογίζεται ότι οι νέοι δημοσιονομικοί κανόνες εφόσον αξιοποιηθούν στο έπακρο θα επιτρέψουν να επενδυθούν νέα κεφάλαια ύψους 700 δισ. ευρώ σε περίοδο επτά ετών. Η πρακτική που εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στο NextGenEU με την έκδοση πανευρωπαϊκού χρέους θα πρέπει να συνεχιστεί για να πάρουν οι εθνικοί λογαριασμοί να αποτελούν τροχοπέδη στην ανάπτυξη. Μετά από έξι και πλέον μήνες ευρωπαϊκής «ακυβερνησίας», το κολέγιο επιτρόπων στη δεύτερη θητεία της Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν «πάνει» δουλειά. Η αναποτελεσματικότητα του 2024, «φορτώνει» με ευθύνη το 2025, καθιστώντας το έτος μεγάλων προσδοκιών.

Καυτά ζητήματα για οικονομία και κοινωνία θα εξετάσει η Βουλή

Πολλαπλές συντάξεις και άλλα

Εντονες και δύσκολες συζητήσεις για νομοσχέδια και προτάσεις νόμου, που αφορούν σημαντικές αλλαγές σε θεσμούς, κρατικές υπηρεσίες και στην καθημερινότητα των πολιτών, επιφυλάσσει η νέα χρονιά για τη Βουλή. Μεταξύ αυτών η συνταγματική μεταρρύθμιση, η αξιολόγηση εκπαιδευτικών, οι πολλαπλές συντάξεις, τα πρόστιμα από τις κάμερες και σωρεία άλλων. **Σελ. 7**

Προϋποθέσεις για ενίσχυση της αμυντικής βιομηχανίας

Ευρωπαϊκή συμπαραγωγή

Το 2024 υπήρξε έτος σταθμός για τον Κυπριακό Σύνδεσμο Επιχειρήσεων Έρευνας και Καινοτομίας, που αποτελεί, μαζί με το Σύμπλεγμα Κυπριακής Αμυντικής Βιομηχανίας, τη ραχοκοκαλιά του κυπριακού οικοσυστήματος. Το 2025 η αμυντική βιομηχανία μπορεί να αυξήσει τις δυνατότητές της στην παραγωγή και να δημιουργήσει προϋποθέσεις για ευρωπαϊκή συμπαραγωγή επί κυπριακού εδάφους. **Σελ. 5**

Έχεις κάρτα της Ελληνικής Τράπεζας;
Έχεις **cashback!**

ΚΑΤΕΒΑΣΕ ΤΟ ΤΩΡΑ

HELLENIC BANK

«Σατανικοί στίχοι» μετά 36 χρόνια

Οι **απορίες** τους έμοιαζαν κοινότοπες. «Μπορείτε να μας πείτε την τιμή;» ρωτούσε ένας αναγνώστης. «Υπάρχει τρόπος να το παραγγείλω online;» ένας άλλος. Και ένας τρίτος, πιο παραδοσιακός, ενδιαφερόταν για τις δυνατότητες της μεταφορικής: «Γίνεται να μου αποσταλεί στην Καλκούτα; Αν ναι, ενημερώστε με για τους τρόπους πληρωμής».

Στα αλθήθεια, έμοιαζαν να ξεπουλάνε στην Ινδία οι «Σατανικοί στίχοι», αν κρίνουμε από τα σχόλια στο X (πρώην Twitter) κάτω από την ανάρτηση του βιβλιοπωλείου Bahrisons Bookseller που ανακοίνωσε προ ημερών ότι το απαγορευμένο βιβλίο του Σαλμάν

της έννοιας της ελευθερίας της έκφρασης. Το δικαστήριο που εξέτασε την υπόθεση δεν κατόρθωσε, μέσα στον γραφειοκρατικό λαβύρινθο των δημοσίων υπηρεσιών της χώρας, να εντοπίσει το πρωτότυπο έγγραφο της απαγόρευσης.

Με αποτέλεσμα, εκείνος ο Ινδός πολίτης που το 2019 αναζήτησε την αρχική ανακοίνωση περί απαγόρευσης των «Σατανικών στίχων» να εκκινήσει μια διαδικασία που έληξε με το ανώτατο δικαστήριο του Νέου Δελχί να δηλώνει ότι «δεν μπορούμε παρά να υποθέσουμε ότι τέτοια ανακοίνωση δεν υπάρχει».

Οι μουσουλμανικές οργανώσεις της Ινδίας δεν πτοήθηκαν: ζήτησαν να ακουστεί και η δική τους άποψη και να ενεργοποιηθεί η απαγόρευση εκ νέου. Την ίδια στιγμή, αρκετοί νέοι Ινδοί φαίνεται πως δίνουν τις 1.999 ρουπίες που κοστίζει το βιβλίο (περίπου 22 ευρώ) θέλοντας να μάθουν επιτέλους τι γράφει. «Ακούω για αυτό όλη μου τη ζωή, ήθελα να το διαβάσω από περιέργεια», έλεγε μια 22χρονη φοιτήτρια στον Guardian, συμπληρώνοντας ότι το να βλέπει τους «Σατανικούς στίχους» σε βιβλιοπωλείο είναι κάτι το μυθικό, «σαν να βλέπεις έναν μονόκερο».

Τι να λέει για όλα αυτά ο ίδιος ο Ρουσντί; Δημοσίως, μάλλον τίποτα. Ο ιστότοπος Deadline του ζήτησε ένα σχόλιο, χωρίς αποτέλεσμα. Δεν μοιάζει πάντως παράξενη η σιωπή από έναν άνθρωπο που κρυβόταν επί μια δεκαετία, όσο κάποιοι ζητούσαν το κεφάλι του για ένα βιβλίο του, και που το 2022 δέχθηκε δολοφονική επίθεση που του στέρησε την όραση από το βιβλίο· στο Ιράν εκδόθηκε φετώφ, ζητώντας τον θάνατο του Ρουσντί· στην Ιαπωνία, ο μεταφραστής Χιτόσι Ιγκάρσσι δολοφονήθηκε· και στην Τουρκία, ο συνάδελφός του Αζίζ Νεσίν γλίτωσε από εμπρηστική επίθεση φονταμενταλιστών που στοίχισε τη ζωή σε 37 άτομα.

Η ειρωνεία με την κυκλοφορία του μυθιστορήματος στην Ινδία είναι ότι δεν βασίστηκε σε κάποια αναθεώρηση

Δίσκοι που δημιούργησαν τάσεις

Γνωστοί μουσικοί, νέα σχήματα και «κακομαθημένα» κορίτσια που γράφουν Ιστορία

Της **ΒΑΡΒΑΡΑΣ ΣΑΒΒΙΔΗ**

Η **χροιά** που φεύγει δεν ήταν σε καμία περίπτωση μουσικά αδιάφορη. Πέρα από την κυριαρχία της Τέιλορ Σουίφτ σε επίπεδο εμπορικό και συναυλιακό, δεν ήταν λίγοι οι δίσκοι που κίνησαν το ενδιαφέρον του κοινού, προκάλεσαν συζητήσεις, δημιούργησαν τάσεις και σύστησαν καλλιτέχνες.

Παρόλο που η ακρόασή τους στην εποχή της αποσπασματικής προσοχής και των πλατφορμών μοιάζει κάτι που ανήκει στο παρελθόν, εξακολουθούν να βγαίνουν άλμπουμ που επάξια κερδίζουν την προσοχή του κοινού. Ξεχωρίσαμε δέκα από αυτά, σε μια χρονιά που είχαμε επίσης σημαντικές κυκλοφορίες από ιστορικά ονόματα, όπως τους Πολ Γουέλερ («66»), Ντέιβιντ Γκίλμουρ («Luck And Strange»), Τζον Κέιλ («Optical Illusion»), αλλά και μια νέα γενιά γυναικείας ποπ να σαρώνει τα πάντα.

«Wall of Eyes»

Ελευθερι από το βάρος του ονόματος Radiohead και των προσδοκιών που αυτό φέρει, οι Τομ Γιορκ και Τζόνι Γκρίνγουντ σχημάτισαν το 2018 τους The Smile, βάζοντας στην παρέα τους και τον ντράμερ Τομ Σκίπερ. Το «Wall of Eyes», που κυκλοφόρησε τον Ιανουάριο, μας χαρίζει οκτώ συνθέσεις - διαμάντια, με εξαιρετική παραγωγή και το γνωστό φαλτσέτο του Τομ Γιορκ να δημιουργεί μια ονειρική αίσθηση.

«Romance»

Ηδη από την εισαγωγή με το ομότιτλο «Romance» προετοιμαζόμαστε για ένα άλμπουμ με πολύ δυνατά κομμάτια και η συνέχεια δεν απογοητεύει. Ακολουθεί το εκπληκτικό «Starbust», που μπλέκει στοιχεία από trip hop, hip hop, punk rock και δικαίως συγκαταλέγεται σε πολλές λίστες με τα καλύτερα της χρονιάς. Οι Ιρλανδοί Fontaines D.C. είναι στην καλύτερη στιγμή τους κι αναμένουμε να τους (ξανα)δούμε ζωντανά το καλοκαίρι του 2025 στη χώρα μας.

«Songs of a lost world»

Ένα ανέλπιστο δώρο έκαναν οι Cure στους θαυμαστές τους στην εκπομπή του 2024, δεκαέξι χρόνια μετά την τελευταία τους κυκλοφορία. Το άλμπουμ «Songs of a lost world» δεν έχει απλώς νοσταλγική αξία ως το νέο υλικό μιας μπάντας που έχουμε αγαπήσει πολύ στο παρελθόν. Είναι μια ολοκληρωμένη δουλειά, με υπέροχες ατμοσφαιρικές γκοθ συνθέσεις και την χρυστάλινη φωνή του Ρόμπερτ Σμιθ, που μοιάζει να μην την αγγίζει ο χρόνος.

«Hit me hard and soft»

Στον κόσμο της ποπ η Μπίλι Αϊλς επανήλθε με το «Hit me hard and soft», δίσκο που έγραψε με τον μόνιμο συνεργάτη της και εξαιρετικό παραγωγό, τον αδερφό της Finneas, και κυκλοφόρησε την άνοιξη, τέσσερα χρόνια μετά την προηγούμενη δουλειά της. Από το άλμπουμ ξεχωρίζουν το παιχνιδιάρικο «Lunch», το ατμοσφαιρικό «Blue» και φυσικά το «Birds of a feather» που έχει ήδη γίνει ένα από τα κλασικά της δισκογραφίας της 23χρονης και αγαπημένου των ραδιοφώνων.

Το «**Brat**» είναι το έκτο άλμπουμ της Charli XCX, που εκτός από τα καλύτερα της χρονιάς άφησε και ένα πολιτικό αποτύπωμα, καθώς με τον τρόπο του συμμετείχε στις προεδρικές εκλογές των ΗΠΑ.

«Dance, no one’s watching»

Αυτό ακριβώς που λέει ο τίτλος. Βάλε τον δίσκο να παίζει και κόρεψε, δεν σε βλέπει κανείς ή, επίσης, απελευθερώσου σαν να μη σε βλέπει κανείς. Το αυτοσχεδιαστικό τζαζ κουιντέτο από το Λονδίνο, –Ezra Collective– μπλέκει αφρικανικούς ρυθμούς, λάτιν, ρέγκε, σόουλ, χιπ χοπ και τζαζ, τα δίνει όλα σε αυτό το πληθωρικό άλμπουμ με δεκαεννέα συνθέσεις, ορχηστρικές και μη, που όταν όμως ρίχνει ρυθμούς γίνεται ακόμη πιο απολαυστικό.

«Lives Outgrown»

Μια από τις απρόσμενες εκπλήξεις του 2024 ήταν η δισκογραφική επιστροφή της Μπεθ Γκίμινσον, με το σόλο άλμπουμ «Lives outgrown», που ήρθε στο χρονικό ορόσημο των τριάντα χρόνων από το ντεμπούτο της με τους Portishead. Στο νέο αυτό άλμπουμ απολαμβάνουμε σκοτεινές, ατμοσφαιρικές συνθέσεις ενορχηστρωμένες λόγω της κατάχρησης των social media και της γονεϊκής υπερπροστατευτικότητας (Τζοναθαν Χάιντ, «The Anxious Generation») κ.ά.

Η αυτοβιογραφία πάντως της Αγκελα Μέρκελ, «Ελευθερία», λάμπει διά της

απουσίας της. Στις υπόλοιπες λίστες ο Ομπάμα σαν να επιβεβαιώνει την ευρύτητα των ενδιαφερόντων του, διατηρώντας πάντα μια έμφαση στη μουσική.

Στις ταινίες λ.χ., θα βρούμε το «A Complete Unknown» για τα πρώτα χρόνια του Μπομπ Ντίλαν, ενώ στα τραγούδια, εκτός από ονόματα όπως της Μπιγιονσέ και της Μπίλι Αϊλς, θα βρούμε και εκείνο του κυπριακής καταγωγής Artemas, του οποίου το ιδιαίτερος χορευτικό «I like the way you kiss me» φαίνεται πως άρεσε στον πρώην POTUS.

λίγο πριν από τα 60 της, τα οποία κλείνει στις 4 Ιανουαρίου 2025.

«Brat»

Σε όποια λίστα κι αν κοιτάξει κανείς, το έκτο άλμπουμ της 32χρονης Βρετανίδας Charli XCX είναι μέσα στα καλύτερα της χρονιάς, μια και το πολιτιστικό αποτύπωμα που έχει αφήσει στην ποπ κοινότητα από το καλοκαίρι που κυκλοφόρησε είναι αδιαμφισβήτητο. Κομμάτια με εκπληκτική ενέργεια, που μπλέκουν τέκνο, dance, ρέιβ στοιχεία, σε ένα άλμπουμ ηλεκτρονικής χορευτικής μουσικής με εξαιρετική παραγωγή, που λάρεψε η Γενιά Z, οι Δημοκρατικοί και ο Μπαράκ Ομπάμα.

«Wild God»

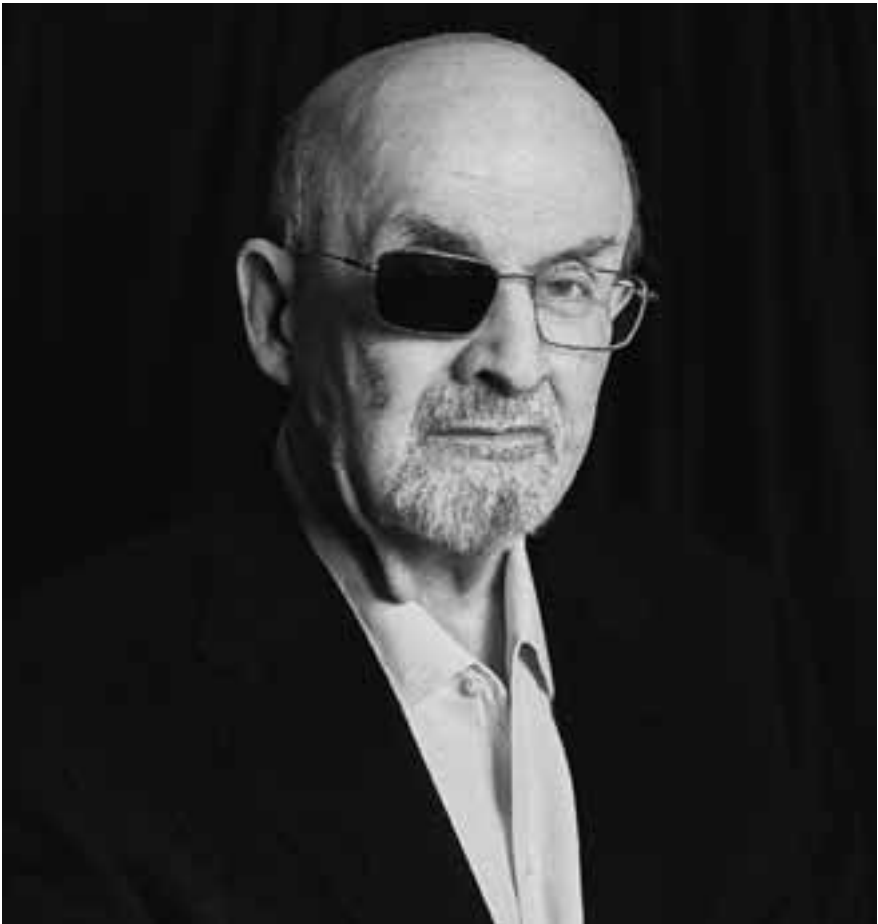
Ο Νικ Κέιβ παρέα με τον Γουόρεν Ελιν μάς παραδίδουν δέκα συνθέσεις, όλες σε στίχους του Κέιβ, δημιουργώντας ένα άλμπουμ ταυτόχρονα μυθολογικό και εμπνευστικό, στοιχειωμένο από την ανάμνηση του πόνου και θεραπευτικό. Δέκα κομμάτια για τη χαρά που μπορεί να ακολουθήσει μετά το πένθος, για την παραδοξότητα να συνεχίζεις σε έναν κόσμο που δεν βγάζει νόημα.

«Cowboy Carter»

Ισως το άλμπουμ που συζητήθηκε και δίκασε περισσότερο μέσα στο 2024. Ο όγδοος προσωπικός δίσκος της Μπιγιονσέ περιλαμβάνει 27 κομμάτια που κινούνται στα μονοπάτια της κάντρι, όχι όμως αποκλειστικά. Περιλαμβάνει συμμετοχές από θρυλικά ονόματα του είδους, όπως η Ντόλι Πάρτον και ο Γουίλι Νέλσον, έχει μια διασκευή κομματιού των Μπιτλς με σαφές αντιρατσιστικό μήνυμα, συστήνει στο ευρύ κοινό νέα ταλαντούχα ονόματα, μπλέκει μουσικά είδη.

«My Method Actor»

Στα φρέσκα ονόματα της χρονιάς, η 29χρονη μουσικός Nilüfer Yanya από τη Βρετανία, με καταγωγή από Ιρλανδία, Μπαρμίνγχαμ και Τουρκία, κυκλοφόρησε τον Σεπτέμβριο στη Ninja Tune το τρίτο ολοκληρωμένο άλμπουμ της. Πρόκειται για έναν κιθαριστικό δίσκο, η αισθητική του οποίου μοιάζει να φέρνει στο σήμερα τη γυναικεία ανεξάρτητη ροκ σκηνή της δεκαετίας του '90, που μας κάνει να ανυπομονούμε για τα επόμενα βήματά της.

Το 2022, μια δολοφονική απόπειρα στέρησε από τον Σαλμάν Ρουσντί την όραση από το ένα του μάτι και την κίνηση του ενός χεριού του.

Ρούνι, Ναβάλνι, αλλά όχι Μέρκελ για Ομπάμα

Του **ΝΙΚΟΛΑ ΖΩΗ**

Η **πρώτη** μπορεί να συντάχθηκε στον Λευκό Οίκο. Δεν είχε εξάλλου ολοκληρώσει τη δεύτερη θητεία του ο Μπαράκ Ομπάμα, όταν άρχισε να δημοσιεύει τις καθιερωμένες πλέον λίστες του με τα αγαπημένα του βιβλία, τραγούδια και ταινίες κάθε χρονιάς. Πλέον είναι κάτι σαν «παράδοση», που κορυφώνεται γύρω στα Χριστούγεννα. Και παρά τη λογικά μεγάλη επιρροή τους στις διεθνείς καταναλωτικές τάσεις, οι λίστες αυτές δεν είναι τόσο τετριμμένες και συμβατικές.

Το ενδιαφέρον με τις φετινές βιβλιοφιλικές επιλογές του Ομπάμα, που κυκλοφόρησαν προ ημερών, είναι ότι υπογραμμίζουν θέματα συζητημένα μεν, που όμως ενδείκνυνται για πιο ενδελεχείς προσεγγίσεις.

Πλάι λοιπόν σε ονόματα ήδη δημοφιλή, όπως της Σάλι Ρούνι (με το «Intermezzo») και της Σαμάνθα Χάρβεϊ (με το «Orbital», που κέρδισε πρόσφατα το Μπούκερ), προτείνονται και μυθιστορήματα όχι ακριβώς πασίγνωστων συγγραφέων, που καταπνέονται με ιστορίες σύγχρονης μετανάστευσης, όπως το «Someone Like Us» του αιθιο-

πικής καταγωγής Ντινάου Μενγκέ-στου.

Στα δοκίμια, ο 44ος πρόεδρος των ΗΠΑ προτείνει το «Patriot: A memoir» του ακτιβιστή Αλεξί Ναβάλνι, ο οποίος πέθανε φέτος υπό μάλλον αδιευκρίνιστες συνθήκες, όμως στη λίστα περιλαμβάνονται και έρευνες για την αύξηση των ψυχικών παιδικών ασθενειών λόγω της κατάχρησης των social media και της γονεϊκής υπερπροστατευτικότητας (Τζοναθαν Χάιντ, «The Anxious Generation») κ.ά.

Η αυτοβιογραφία πάντως της Αγκελα Μέρκελ, «Ελευθερία», λάμπει διά της

Το ενδιαφέρον με τις φετινές βιβλιοφιλικές επιλογές του Ομπάμα είναι ότι υπογραμμίζουν θέματα συζητημένα μεν, που όμως ενδείκνυνται για πιο ενδελεχείς προσεγγίσεις.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ

Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΤΙΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Αιτιολογίας: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαρπόλου 2, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΚΕΛΑΣ • Διευθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΩΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

AMM MEDAESTHETICS

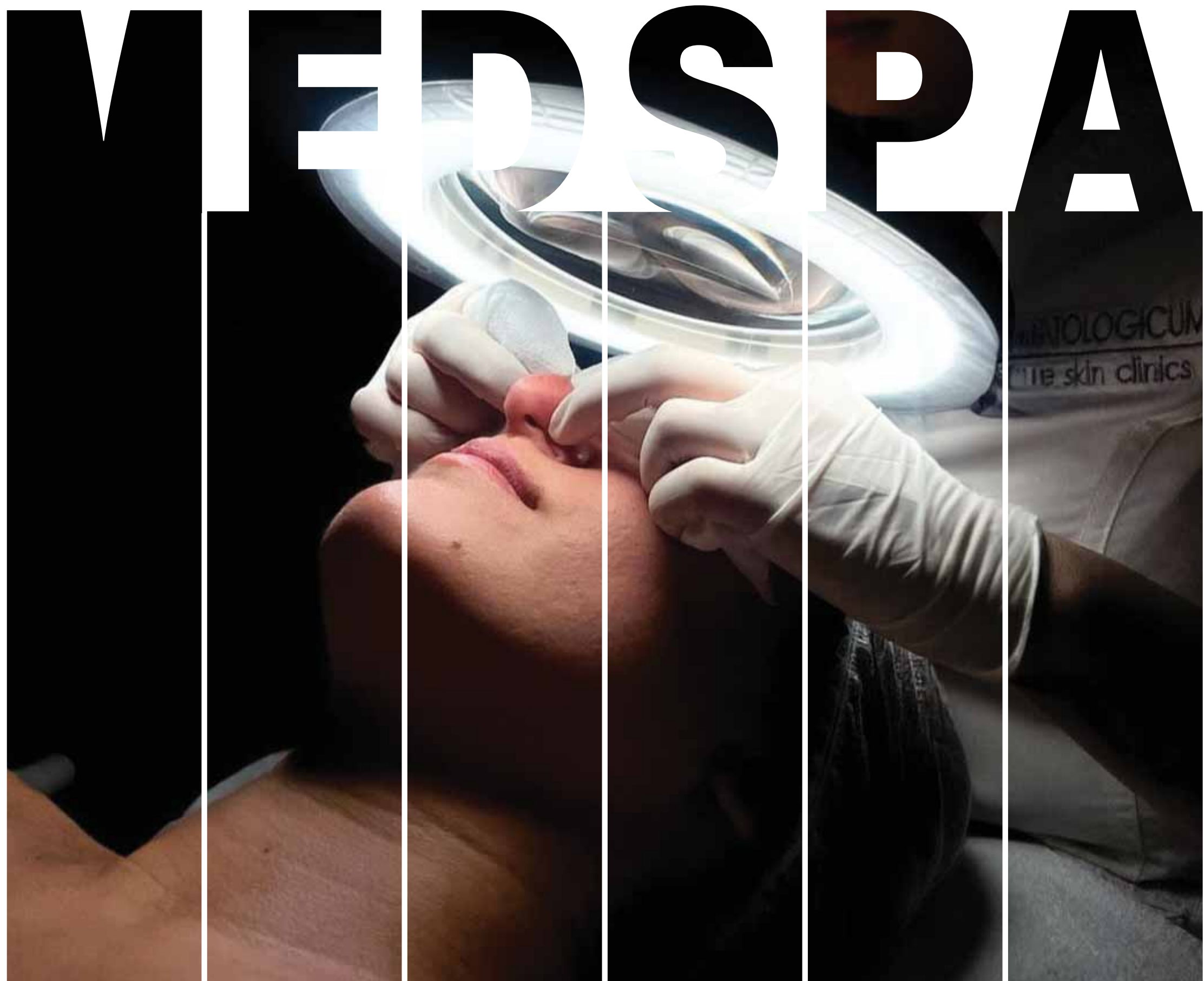
/ N V I DR ARGYRIS MICHAELIDES

PLASMA
HIFU

FACIAL DERMAPEN
LASER ASCLEPION

BOTOX
FILLER

LASER HAIR REMOVAL
FUNGAL NAILS PHOTOTHERAPY

MEDICAL SKINCARE

FOLLOW US

MEDICAL
AESTHETIC
CLINICS

FOR
BOOKING
22871110

Εκρηξη αφίξεων καταγράφηκε την εννιαμηνία φέτος με άνοδο της τάξης του 4,2%, συγκριτικά με την αντίστοιχη περσινή περίοδο. Η συγκεκριμένη αύξηση σηματοδοτεί την καλύτερη αντίστοιχη εννιαμηνία στην ιστορία του τουρισμού της Κύπρου.

Προς διπλό ρεκόρ σε αφίξεις και έσοδα

Χρυσή χρονιά το 2024 για τον τουρισμό της Κύπρου – Προσδοκίες για ακόμα καλύτερα αποτελέσματα το 2025

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Θετικό πρόσημο καταγράφεται για τον τουρισμό της Κύπρου το 2024 καλλιεργώντας προσδοκίες για ακόμα καλύτερα αποτελέσματα το 2025. Τα στοιχεία που έχουν ανακοινωθεί από τη Στατιστική Υπηρεσία επισημαίνουν ότι σε επίπεδα ρεκόρ κινήθηκαν το 2024 τόσο τα τουριστικά έσοδα όσο και οι αφίξεις τουριστών, συγκριτικά με την περσινή περίοδο.

Αυτό ουσιαστικά αποτελεί ένδειξη της ενισχυμένης ελκυστικότητας της Κύπρου ως τουριστικού προορισμού, καθιστώντας τον τουρισμό έναν από τους κύριους οικονομικούς πυλώνες της χώρας.

Την ίδια ώρα, οι θετικές τουριστικές επιδόσεις της Κύπρου επέφεραν ένα ακόμα ιστορικό ρεκόρ που αφορά στους επιβάτες στα αεροδρόμια Λάρνακας και Πάφου, γεγονός το οποίο αποτελεί απόδειξη της ανθεκτικότητας και της δυναμικής του κυπριακού τουρισμού, εδραιώνοντας τη θέση της Κύπρου ως κορυφαίου προορισμού στην ευρύτερη περιοχή. Αναμφίβολα το έτος 2024 καθιερώνεται δικαιωματικά πλέον ως έτος αναφοράς για τον τουρισμό της χώρας μας, μετά το διπλό προδιαγραφόμενο ρεκόρ σε αφίξεις και έσοδα.

Οι αφίξεις

Εκρηξη αφίξεων καταγράφηκε την εννιαμηνία φέτος με άνοδο της τάξης του 4,2%, συγκριτικά με την αντίστοιχη περσινή περίοδο. Όπως ανακοίνωσε, μάλιστα, το υφυπουργείο Τουρισμού, η συγκεκριμένη αύξηση σηματοδοτεί την καλύτερη αντίστοιχη εννιαμηνία στην ιστορία του τουρισμού της Κύπρου, ενώ αξιοπρόσεκτη είναι η άνοδος των αφίξεων της τάξης του 28,6% σε σύγκριση με το 2022.

Συγκεκριμένα, για τους πρώτους εννέα μήνες του 2024 καταγράφηκαν 3.268.090 αφίξεις, ενώ για την αντίστοιχη περσινή περίοδο οι αφίξεις ανήλθαν στις 3.136.145.

Σημειώνεται ακόμα ότι η φετινή περίοδος Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου κατέγραψε αύξηση της τάξης του 0,2% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019, έτος που αποτέλεσε ορόσημο για τον τουρισμό στη χώρα, καταγράφοντας ιστορικό ρεκόρ με 3.976.777 αφίξεις περιηγητών.

Την ίδια ώρα, άνοδος της τάξης του 5% καταγράφηκε και στα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας μέχρι σήμερα που αφορούν στο εντεκάμηνο φέτος. Ειδικότερα, όπως σημειώνεται, κατά την περίοδο Ιανουαρίου - Νοεμβρίου οι αφίξεις τουριστών ανήλθαν σε 3.907.137 σε σύγκριση με 3.722.022 την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Πολύ καλύτερος σε σχέση με πέρσι ήταν και ο Νοέμβριος μεμονωμένα, καθώς οι αφίξεις τουριστών ανήλθαν στις 179.941 σε σύγκριση με 159.605 τον Νοέμβριο 2023, σημειώνοντας αύξηση 12,7%.

Για την περίοδο Ιανουαρίου - Οκτωβρίου 2024, οι αφίξεις τουριστών ανήλθαν σε 3.727.196 σε σύγκριση με 3.562.417 την αντίστοιχη περίοδο του 2023, σημειώνοντας αύξηση 4,6%, ενώ οι αφίξεις τουριστών τον Οκτώβριο φέτος ανήλθαν σε 459.106 σε σύγκριση με 426.272 τον Οκτώβριο 2023, σημειώνοντας αύξηση 7,7%.

Σύμφωνα με την αρμόδια υπηρεσία οι αφίξεις από το Ηνωμένο Βασίλειο υπήρξαν η κυριότερη πηγή τουρισμού για τον Σεπτέμβριο 2024, αφού αποτέλεσαν το 35,5% (180.961) των συνολικών αφίξεων, οι αφίξεις από το Ισραήλ 10,7% (54.557), οι αφίξεις από την Πολωνία 8,3% (42.295), οι αφίξεις από τη Γερμανία

Σταθερά πρώτη αγορά στις αφίξεις ήταν το Ηνωμένο Βασίλειο, με μεγάλη διαφορά από το δεύτερο Ισραήλ.

Τα περισσότερα χρήματα για κάθε μέρα που έμειναν στην Κύπρο ξόδεψαν οι Ισραηλινοί και τα λιγότερα οι Ελλαδίτες, τον Σεπτέμβριο.

το 4,8% (24.594) και οι αφίξεις από τη Σουηδία 4,2% (21.609). Ο σκοπός ταξιδιού των Σεπτέμβριο 2024 ήταν για ποσοστό 85,1% των τουριστών οι διακοπές, για 9,6% η επίσκεψη σε φίλους ή συγγενείς και για ποσοστό 5,2% επαγγελματικός.

Έσοδα

Σε ρυθμούς ρεκόρ κινούνται και τα έσοδα από τον τουρισμό το 2024. Πιο συγκεκριμένα, σε επίπεδο ρεκόρ ανήλθαν τα έσοδα από τον τουρισμό τον Ιούλιο του 2024, αγγίζοντας τα €474 εκατομμύρια και ξεπερνώντας το προηγούμενο ιστορικό ρεκόρ του Ιουλίου του 2023, όταν τα έσοδα είχαν ανέλθει στα €454,6 εκατ.

Με βάση τα αποτελέσματα της Έρευνας Ταξιδιωτών, τα έσοδα από τον τουρισμό τον Ιούλιο 2024 παρουσίασαν αύξηση 4,3% σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του 2023, ενώ σε νέο επίπεδο ρεκόρ ανήλθαν τα έσοδα και για την περίοδο Ιανουαρίου - Ιουλίου.

Συγκεκριμένα, την περίοδο Ιανουαρίου - Ιουλίου 2024 τα έσοδα από τον τουρισμό υπολογίζονται σε €1,6 εκατ., σε σύγκριση με €1,5 εκατ. την αντίστοιχη περίοδο του 2023, σημειώνοντας αύξηση 4,3%.

Αυξημένα ήταν και τα τουριστικά έσοδα το εννιάμηνο φέτος συγκριτικά με την αντίστοιχη περσινή περίοδο. Βά-

σει των τελευταίων στοιχείων που ανακοίνωσε η Στατιστική, τα έσοδα από τον τουρισμό την περίοδο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου είναι αυξημένα κατά 4,9% σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο, ενώ σε σύγκριση με το πρώτο ενάμηνο του 2022 είναι αυξημένα κατά 31%. Για την περίοδο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2024, τα έσοδα από τον τουρισμό υπολογίζονται στα €2,6 εκατ. σε σύγκριση με €2,4 εκατ. την αντίστοιχη περίοδο του 2023, σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 4,9%. Σημειώνεται ότι καταγράφεται αύξηση της τάξης του 15,3% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019.

Ειδικότερα και με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας ταξιδιωτών, τα έσοδα από τον τουρισμό τον Σεπτέμβριο α-

Για την περίοδο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2024, τα έσοδα από τον τουρισμό υπολογίζονται στα 2,6 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 4,9% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2023.

νήλθαν σε €454 εκατομμύρια, παρουσιάζοντας αύξηση 6,0% σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου (€428 εκατ.).

Οι δαπάνες

Αυξημένη κατά 1,4% ήταν η κατά κεφαλήν δαπάνη τουριστών τον Σεπτέμβριο 2024 που ανέρχεται σε €891,29 σε σύγκριση με €879,13 τον Σεπτέμβριο 2023, σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία.

Βάσει των ίδιων στοιχείων, τον Σεπτέμβριο τα περισσότερα χρήματα για κάθε μέρα που έμειναν στην Κύπρο ξόδεψαν οι Ισραηλινοί, ενώ συνολικά τις όσες μέρες ήταν στη χώρα μας περισσότερα χρήματα ξόδεψαν οι Ολλανδοί. Η ίδια κατάσταση επικρατεί και στο σύνολο του 2024, με τους Ισραηλινούς να βρίσκονται στην κορυφή της λίστας και τους Ελλαδίτες στην τελευταία θέση.

Συγκεκριμένα, η ημερήσια δαπάνη των Ισραηλινών ανήλθε στα €150,63 και η κατά κεφαλήν δαπάνη των Ολλανδών ανήλθε στα €1.287,52. Επίσης, σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία, οι τουρίστες που έμειναν στην Κύπρο τις περισσότερες μέρες προέρχονταν από την Ελλάδα (11,6 μέρες) και την Ολλανδία (11,1 μέρες).

Οι Βρετανοί τουρίστες, η μεγαλύτερη τουριστική αγορά με 35,5% του συνόλου των τουριστών, τον Σεπτέμβριο 2024

ξόδεψαν κατά μέσο όρο €112,35 ημερησίως. Οι τουρίστες από την Πολωνία, τρίτη μεγαλύτερη αγορά με 8,3%, ξόδεψαν €88,96 ημερησίως.

Αναλυτικότερα, η ημερήσια δαπάνη των τουριστών από το Ηνωμένο Βασίλειο – την κύρια τουριστική αγορά – οι οποίοι έμειναν στην Κύπρο κατά μέσο όρο 10,2 μέρες, ανήλθε τον Σεπτέμβριο στα €112,35 και η συνολική κατά κεφαλήν δαπάνη στα €1.145. Την ίδια ώρα, η ημερήσια δαπάνη των τουριστών από το Ισραήλ, οι οποίοι κατά μέσο όρο έμειναν στην Κύπρο 4,6 μέρες, ανήλθε στα €150,63 και η συνολική κατά κεφαλήν δαπάνη στα €692,90. Παράλληλα, η ημερήσια δαπάνη των τουριστών από την Πολωνία, οι οποίοι κατά μέσο όρο έμειναν στην Κύπρο 6,9 μέρες, ανήλθε τον Σεπτέμβριο στα €88,96 και η συνολική κατά κεφαλήν δαπάνη στα €613,84. Σε ό,τι αφορά τους τουρίστες από τη Γερμανία, οι οποίοι κατά μέσο όρο έμειναν στη χώρα μας 9,1 μέρες, η ημερήσια δαπάνη τους ανήλθε στα €104,69 και η συνολική κατά κεφαλήν δαπάνη στα €952,70. Αναφορικά, δε, με τους τουρίστες από την Ελλάδα, οι οποίοι έμειναν στην Κύπρο κατά μέσο όρο 11,6 μέρες, η ημερήσια δαπάνη τους τον Σεπτέμβριο ανήλθε στα €40,78 και η συνολική κατά κεφαλήν δαπάνη στα €473,01.

Οι αγορές

Όσον αφορά στις κύριες αγορές του τουρισμού, το Ηνωμένο Βασίλειο παραμένει η βασικότερη αγορά και μάλιστα με σημαντική διαφορά από το δεύτερο Ισραήλ, το οποίο διατηρείται σταθερά σε υψηλές επιδόσεις, παρά τον πόλεμο στην περιοχή. Παράλληλα, Πολωνία και Γαλλία καταγράφουν αξιοσημείωτη άνοδο σε σχέση με το 2019, με την μεν πρώτη να σκαρφαλώνει στην τρίτη θέση και τη δεύτερη να κάνει άλμα στην όγδοη θέση.

Ειδικότερα, με βάση τα στοιχεία, οι αφίξεις τουριστών από το Ηνωμένο Βασίλειο ανήλθαν το πρώτο δεκάμηνο του έτους σε 1.295.535 σε σχέση με 1.242.027 την αντίστοιχη περίοδο του 2019, καταγράφοντας αύξηση 4,3%.

Οι αφίξεις τουριστών από το Ισραήλ ανήλθαν την περίοδο Ιανουαρίου - Οκτωβρίου σε 383.598 σε σχέση με 241.407 το 2019, παρουσιάζοντας αύξηση 58,9%, ενώ οι αφίξεις από την Πολωνία ανήλθαν σε 304.605 σε σχέση με 72.408 το 2019, καταγράφοντας άνοδο της τάξεως του 320,7%. Στην τέταρτη θέση των κύριων αγορών ανέβηκε η Γερμανία με τις αφίξεις να ανέρχονται το δεκάμηνο σε 204.396 σε σχέση με 136.739 το 2019, παρουσιάζοντας αύξηση 49,5%, ενώ στην πέμπτη θέση βρέθηκε η Ελλάδα με τις αφίξεις να ανέρχονται σε 89.234 σε σχέση με 28.065 το 2019, καταγράφοντας αύξηση της τάξεως του 218%.

Στην έβδομη θέση ανέβηκε η Ρουμανία με τις αφίξεις να ανέρχονται σε 89.746 σε σχέση με 52.578 το 2019, παρουσιάζοντας αύξηση 70,7%, ενώ στην όγδοη θέση ανέβηκε η Γαλλία με τις αφίξεις να ανέρχονται σε 89.234 σε σχέση με 28.065 το 2019, καταγράφοντας αύξηση της τάξεως του 218%.

Στην ένατη θέση βρέθηκε η Ελβετία με τις αφίξεις την περίοδο Ιανουαρίου - Οκτωβρίου να ανέρχονται σε 63.824 σε σχέση με 64.251 το 2019, παρουσιάζοντας αύξηση 8,4%.

Την πρώτη δεκάδα συμπληρώνει η Νορβηγία με τις αφίξεις το δεκάμηνο να ανέρχονται σε 63.824 σε σχέση με 59.432 το 2019, καταγράφοντας αύξηση 7,4%.

Δικαιούμαστε, πλέον, να απενίζουμε το μέλλον με αισιοδοξία, επισήμανε ο υφυπουργός Τουρισμού.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΥΜΙΔΗΣ
Κλειδί
η διαχείριση
των προορισμών

Η οικοδόμηση ανθεκτικότητας στον τομέα του τουρισμού, αποτελεί ίσως τη μεγαλύτερη πρόκληση του τομέα καθώς διασφαλίζει ότι ο τουρισμός της Κύπρου θα παραμείνει ανταγωνιστικός και τις επόμενες δεκαετίες, όπως ανέφερε ο υφυπουργός Τουρισμού Κώστας Κουμίδης στην «Κ».

Για να επιτευχθεί αυτό, πρόσθεσε, θα πρέπει να επενδύσουμε σε ολόκληρο το τουριστικό οικοσύστημα, και ειδικά στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας των προορισμών με επικέντρωση στην ποιότητα και βιώσιμη ανάπτυξη τους. Εξάλλου, διευκρίνισε ο αρμόδιος υφυπουργός, το μυστικό της επιτυχίας στον τουρισμό είναι η διαχείριση των προορισμών. Σχετικά με τις δράσεις που έχει ορίσει το υφυπουργείο για το 2025, ο κ. Κουμίδης αναφέρθηκε στην αναβάθμιση της λειτουργίας του παρατηρητηρίου τουρισμού τονίζοντας ότι αναμένει πως ο ρόλος του πλίστιο θα ενδυναμωθεί η συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, αλλά και η συνεργασία με τις τοπικές αυτοδιοικήσεις με στόχο να προκύψουν και πολλαπλάσια οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες.

«Από την αρχή για εμάς τέθηκε ως στόχος η επιστροφή στις υψηλές επιδόσεις του παρελθόντος», σημείωσε ο κ. Κουμίδης επισημαίνοντας ότι αυτό προϋπέθετε βελτίωση της αεροπορικής σύνδεσης, ενδυνάμωση κάποιων αγορών, και προσεκτική διαχείριση των πόρων προβολής.

«Ο συγκεκριμένος στόχος αποτελούσε ουσιαστικό επαγγελματικό, καθώς γνωρίζουμε πολύ καλά ότι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα του τουρισμού, αλλά και των επιχειρήσεων που τον συνθέτουν, επιτυγχάνεται μόνο όταν υπάρχει οικονομική ευζυγία», είπε χαρακτηριστικά.

«Είκοσι ένα μήνες μετά, όχι μόνο πετύχαμε τον στόχο μας, αλλά με ικανοποίηση βλέπουμε την επίτευξη ρεκόρ τόσο στις αφίξεις όσο και στα έσοδα», πρόσθεσε ο αρμόδιος υφυπουργός. Ξεκαθάρισε ακόμα ότι σε αυτό το διάστημα το υπουργείο δεν επένδυσε μόνο στις αγορές/πηγές τουρισμού, αλλά εργάστηκε και για την οικοδόμηση ανθεκτικότητας στον τομέα του τουρισμού, έχοντας προκηρύξει σχέδια κινήτρων για ενίσχυση της τουριστικής βιομηχανίας, απευθυνόμενοι στις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, στα κέντρα εστίασης και διασκέδασης, αλλά και στις τοπικές αυτοδιοικήσεις.

«Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία, σε όριζοντα διετίας καταγράφηκε αύξηση της τάξης του 26,4% στις αφίξεις και 31,1% στα έσοδα, και θεωρώ ότι δικαιούμαστε, πλέον, να απενίζουμε το μέλλον με αισιοδοξία», επισήμανε καταληκτικά ο υφυπουργός Τουρισμού.

Ετος-σταθμός για την αμυντική βιομηχανία

Πολλαπλές δράσεις και τεράστιες προοπτικές σε μια πλούσια χρονιά για το κυπριακό οικοσύστημα

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Το 2024 υπήρξε έτος σταθμός για τον Κυπριακό Σύνδεσμο Επιχειρήσεων Έρευνας και Καινοτομίας (ΚΣΕΕΚ), που αποτελεί, από κοινού με το Σύμπλεγμα Κυπριακής Αμυντικής Βιομηχανίας, (CYDIC) τη ραχοκοκάλια του κυπριακού οικοσυστήματος αμυντικής βιομηχανίας, που μετά το 2019 κατορθώνει να βάλει στον διεθνή χάρτη τις κυπριακές εταιρείες κατασκευής τεχνολογίας με χρήση σε σύγχρονα αμυντικά και στρατιωτικά οπτικά συστήματα.

Μία διεθνής αμυντική έκθεση, στο Παρίσι, προ μηνών, διάφορες δράσεις συντονισμού, πολλά παραγόμενα έργα και το συνέδριο Battlefield Redefined 2024 συνόψισαν τη χρονιά που τελειώνει, δείχνοντας την προοπτική που υπάρχει στο εν λόγω πεδίο και που χρήζει της υποστήριξης, σε κρατικό επίπεδο, από την Κυπριακή Δημοκρατία – η οποία φέτος αποφάσισε και, επίσημα, τη στήριξη του εν λόγω επιχειρηματικού πεδίου με έξι στοχευμένες δράσεις πολιτικής.

Σε αριθμούς

Στον Κυπριακό Σύνδεσμο Επιχειρήσεων Έρευνας και Καινοτομίας (ΚΣΕΕΚ) συμμετέχουν 45 κυπριακές εταιρείες που εστιάζουν στην καινοτόμο επιστημονική έρευνα και οι οποίες απασχολούν σήμερα περί τους 500 επιστήμονες και μηχανικούς διαφόρων ειδικοτήτων – εργοδότης έτσι προσωπικό από την Κύπρο υψηλού

Το 2025 δίνει την ευκαιρία στην αμυντική βιομηχανία να αυξήσει τις δυνατότητές της όσον αφορά την παραγωγή υλικού και να δημιουργήσει προϋποθέσεις για ευρωπαϊκή συμπαράγωγη επί κυπριακού εδάφους.

μορφωτικού επιπέδου. Στον Σύνδεσμο έχει επενδυθεί ποσό 30 εκατομμυρίων ευρώ σε ερευνητικές υποδομές, με τις κυπριακές εταιρείες αμυντικής τεχνολογίας να έχουν κατοχυρώσει 80 διεθνείς πατέντες ενώ τα ερευνητικά τους προγράμματα, από το 2010 που ιδρύθηκε ο οργανισμός μέχρι και σήμερα, έχουν λάβει οικονομική ενίσχυση, μέσω χορηγιών, πέραν των 500 εκατομμυρίων ευρώ. Αντίστοιχα, το Σύμπλεγμα Κυπριακής Αμυντικής Βιομηχανίας (CYDIC) περιλαμβάνει 30 κυπριακές εταιρείες οι οποίες έχουν εξασφαλίσει συμβόλαια συμμετοχής σε 37 προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης αμυντικής τεχνολογίας της ΕΕ, συνολικού ύψους 435 εκατ. ευρώ, ενώ παράλληλα ο οργανισμός είναι μέλος του Συνδέσμου Εθνικής Αμυντικής Βιομηχανίας του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας (EDA) – βάζοντας ουσιαστικά την Κύπρο, με ισοτιμία, στο οικοσύστημα της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας και με προϋόντα που ήδη εξάγονται επιτυχώς στο εξωτερικό.

Στηρίζει η ΚΔ

Φέτος για πρώτη φορά η Κυπριακή Δημοκρατία αποφάσισε να στηρίξει επίσημα το υπό ανάπτυξη κυπριακό οικοσύστημα αμυντικής βιομηχανίας. Φέτος τον Δεκέμβριο, στα πλαίσια του συνεδρίου BATTLEFIELD ReDEFINED 2024, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας εξήγγειλε έξι πολιτικές δράσεις για τη στήριξη του τομέα:

- Προετοιμασία νομοθεσίας για τη θεσμοθέτηση της βιομηχανίας υψηλής τεχνολογίας στον τομέα της άμυνας με σκοπό την ενίσχυση της εθνικής ασφάλειας και της οικονομικής ανάπτυξης.
- Θεσμοθέτηση προγραμμάτων βιομηχανικής συνεργασίας στον τομέα της άμυνας και τη συμμετοχή των κυπριακών εταιρειών σε εξοπλιστικές συμβάσεις.
- Ίδρυση συμβουλευτικού Συμβουλίου Έρευνας, Τεχνολογίας και Βιομηχανίας Άμυνας με σκοπό την προώθηση της καινοτομίας και της βιομηχανικής συνεργασίας στον αμυντικό τομέα.
- Δημιουργία Εθνικού Μπρώου Κατασκευαστών Αμυντικής Βιομηχανίας για καταγραφή των εξουσιοδοτημένων κυπριακών κατασκευαστών αμυντικών συστημάτων.
- Αύξηση της κρατικής χρηματοδότησης για έρευνα και ανάπτυξη αμυντικών τεχνολογιών με

Ο υπουργός Άμυνας, κ. Βασίλης Πάλας, δήλωσε πως η ενίσχυση της αμυντικής βιομηχανίας είναι για το Υπουργείο η πιο εμβληματική δράση για το έτος.

Κρατάμε τη μια όψη του νομίσματος.

Αυτή που μας φέρνει πιο κοντά.

Στην Τράπεζα Κύπρου πιστεύουμε ότι το όραμα είναι κοινό, γι' αυτό δεν αφήνουμε τίποτα στην τύχη.

Για την υγεία που αξίζουμε, τον πολιτισμό που μοιραζόμαστε, την παιδεία που οραματιζόμαστε, το περιβάλλον και την κοινωνία στα οποία συνυπάρχουμε.

#ΚοινόΚυπρίων

Τράπεζα Κύπρου

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των ANΤΩΝΕΛΑ ΤΣΙΝΕΛΙ και ΒΑΛΕΝΤΙΝΑ ΚΟΝΣΙΔΙΟ/ REUTERS

Η αστάθεια σε Γερμανία, Γαλλία ευνοεί τα ιταλικά ομόλογα

Η ασυνήθιστη πολιτική σταθερότητα της Ιταλίας ενδέχεται να τονώσει τα ομόλογά της το 2025, όπως επισημαίνουν αναλυτές, διότι η αβεβαιότητα για τη Γερμανία και τη Γαλλία υπονομεύει την εμπιστοσύνη των επενδυτών σ' αυτές. Οι περισσότεροι από τους κινδύνους, που καθιστούν τους ιταλικούς τίτλους εκείνους με τις υψηλότερες επιδόσεις στην Ευρωζώνη, παραμένουν. Εντούτοις, οι αγορές επικεντρώνονται στις ευκαιρίες που έχει να προσφέρει το ιταλικό χρέος, ύψους 2,5 τρις. ευρώ. Αλλωστε, αν και η τρίτη μεγαλύτερη οικονομία της Ευρωζώνης έχει σταθεροποιηθεί και το χρέός της αναμένεται να ενισχυθεί περαιτέρω έως το 2026, πολλοί εκτιμούν ότι τα προβλήματα της Γαλλίας και της Γερμανίας είναι πιο άμεσα. «Η Ιταλία δεν θεωρείται πλέον η ασθενής της Ευρώπης», δήλωσε ο Κρίστοφερ Ντέμπκ, ανώτερος σύμβουλος επενδύσεων στην Pictet.

Όσο επικρατεί αυτή η άποψη, η Ιταλία θα απολαμβάνει χαμηλότερο

κόστος δανεισμού. Το διακύβευμα είναι υψηλό, ενώ η Ρώμη ετοιμάζεται να διαθέσει στην αγορά σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα τίτλους 300-310 δισ. ευρώ το επόμενο έτος.

Εν τω μεταξύ, η διαφορά στις αποδόσεις μεταξύ των δεκαετών ομολόγων της Ιταλίας και των αντιστοίχων γερμανικών μειώθηκε σε χαμηλά επίπεδα τριών ετών και πλέον. Και με τη Γερμανία να πλησιάζει σε ύφεση, οι ειδήμονες των ομολόγων αναμένουν ότι αυτή η τάση θα συνεχιστεί και ίσως επιταχυνθεί.

Οι αγορές βλέπουν επίσης τα σχετικά υψηλά απόδοσης ομόλογα της Ιταλίας ως μια ελκυστική εναλλακτική λύση προς τα γαλλικά, διότι το Παρίσι βρίσκεται αντιμέτωπο με δημοσιονομικές και πολιτικές ανατροπές. Ειδικά οι Ιάπωνες επενδυτές αλλάζουν τώρα το γαλλικό χρέος με το ιταλικό, όπως διακρινίζει ο Ντέμπκ. Η κυβέρνηση της Ιταλίας καλείται να συμμορφωθεί προς τις συστάσεις των Βρυξελλών

και να μειώσει το έλλειμμα της, αλλά οι αγορές διαπιστώνουν ότι τους είναι πιο πειστικοί οι δημοσιονομικοί περιορισμοί που εισήγαγε η πρωθυπουργός Τζόρτζια Μελόνι, παρά το χάος της Γαλλίας. Σε όλη την Ευρωζώνη οι διαφορές των αποδόσεων των λοιπών ομολόγων έναντι των αντιστοίχων γερμανικών περιστελλούνται, ενώ η Αλθέα Σπινότζί, επικεφαλής στρατηγικής σταθερού εισοδήματος στη Saxo Bank, δήλωσε ότι είναι πλέον δυνατός ένας «αδιανόητος» μηδενισμός της αποκλίσης μεταξύ ιταλικών και γερμανικών τίτλων. Βέβαια, η εξασθένιση της οικονομίας της Ιταλίας θα μπορούσε να υπονομεύσει την υπόσχεση περί δημοσιονομικής εξυγίανσης, η μείωση των αποδόσεων λόγω της ρευστότητας των επιτοκίων της ΕΚΤ θα μπορούσε να καταστήσει τα ιταλικά ομόλογα λιγότερο ελκυστικά ή η επαναφορά ενός κλίματος διεθνών κινδύνων θα τα έπληττε. Τέλος, ακόμη ένας σοβαρός κίνδυνος είναι η ίδια η Γαλλία, εκτιμούν αναλυτές.

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΡΟΥΜΠΙΝ / REUTERS BREAKINGVIEWS

Ο Ντόναλντ Τραμπ θα βρει τον... δάσκαλό του στις αγορές ομολόγων

Ο Ντόναλντ Τραμπ εκφοβίζει και μπλοφάρει μέσα στις αιθουσες συνεδριάσεων των διοικητικών συμβουλίων των εταιρειών, στις αιθουσες σύνταξης εφημερίδων, στις αιθουσες δικαστηρίων, ακόμη και στην αίθουσα του Λευκού Οίκου όπου συζητούνται μείζονα θέματα, όπως η έναρξη ενός πολέμου. Ωστόσο, περιθώρια τέτοια για την τρομερή θρασύτητα που είναι ανύπαρκτη στην αγορά ομολόγων. Η ατζέντα του εκλεγμένου προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών είναι σαφής. Οργανώσει ολόκληρη εκστρατεία για την επιβολή υψηλότερων δασμών στα εισαγόμενα αγαθά, την απέλαση εκατομμυρίων άνευ εγγράφων μεταναστών και τη μείωση φόρων για τους Αμερικανούς, από τους μπάραμν μέχρι τους γονείς και τους δικαιούχους κοινωνικής ασφάλισης. Οι συνδυασμένες πληθωριστικές επιπτώσεις τέτοιων βημάτων είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα είναι πολύ πιο αιφνιδιαστικές από οποιαδήποτε εξοικονόμηση μπορεί να επινοήσει η επιτροπή κυβερνητικής αποτελεσματικότητας με επικεφαλής

τον δισεκατομμυριούχο Ελον Μασκ. Αν και σε μεγάλο βαθμό η δημοσιονομική πειθαρχία είναι εκτός συρμού πλέον, υπάρχουν όρια στο ύψος των δαπανών που θα ανεχθούν οι δανειστές για τις ΗΠΑ. Οι ηγέτες της παγκόσμιας πολιτικής σκηνής, συμπεριλαμβανομένων της πρώην πρωθυπουργού της Βρετανίας Λις Τρας, πήραν το μήνιμά τους με σκληρό τρόπο, και το ίδιο θα συμβεί και με τον Τραμπ εάν ακολουθήσει τα άκριστα σχέδιά του.

Οι Ρεπουμπλικανοί και οι Δημοκρατικοί έχουν απομακρυνθεί από τις ατελείωτες συζητήσεις για τον προϋπολογισμό που κατέστρεψαν την κυβέρνηση του Μπαράκ Ομπάμα, και είναι οφθαλμοφανές. Το ομοσπονδιακό χρέος έχει εκτοξευθεί στα ύψη κατά 75%, σε περίπου 35 τρις. δολ., από λιγότερο από 20 τρις. δολ. όταν ο Τραμπ κέρδισε πρώτη φορά τις εκλογές το 2016. Τρεις είναι οι βασικές αιτίες της εξέλιξης αυτής: οι χαρακτηριστικές του φορολογικές περικοπές, οι δαπάνες για την ανακούφιση από τις επιπτώσεις της πανδημίας και

την ανάκαμψη, καθώς και οι δέσμες μέτρων που θεοπίσταναν υπό τον πρόεδρο Τζο Μπάιντεν. Ο λόγος χρέους/ΑΕΠ διαμορφώνεται τώρα στο 120% και το δημοσιονομικό έλλειμμα του 2024 φθάνει στο 1,8 τρις. δολ. Τα ποσά προβλέπεται να αυξηθούν και οι επενδυτές το γνωρίζουν. Οι αποδόσεις των 10ετών ομολόγων του Δημοσίου εκτινάχθηκαν περίπου στο 4,5% την εβδομάδα μετά τις εκλογές της 5ης Νοεμβρίου, όταν κατέστη σαφές ότι οι Ρεπουμπλικανοί θα ήλεγχαν και τα δύο Σώματα του Κογκρέσου, εν συγκρίσει με το 3,6% στα μέσα Σεπτεμβρίου, όταν οι δημοσκοπήσεις έδειχναν να προηγείται η Κάμλα Χάρις των Δημοκρατικών. Με σχεδόν 8 τρις. δολ. πρόσθετου δανεισμού που απαιτείται για να πληρωθούν μόνο οι δασμοί και οι φορολογικές περικοπές του Τραμπ την επόμενη δεκαετία, όπως εκτιμάται από την υπερκομματική Επιτροπή για έναν Υπεύθυνο Ομοσπονδιακό Προϋπολογισμό, δεν είναι περίεργο που οι αγοραστές του χρέους των ΗΠΑ εξασφαλίζουν ήδη υψηλότερες τιμές.

Απαισιοδοξία δύο ταχυτήτων στην Κύπρο

Δύο διαφορετικούς κόσμους και προτεραιότητες σε ελληνοκυπριακή και τουρκοκυπριακή κοινότητα καταγράφει το Ευρωβαρόμετρο

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Απόσταση μεταξύ των κοινωνικών και πολιτικών πραγματικοτήτων και ανησυχιών στην ελληνοκυπριακή και την τουρκοκυπριακή κοινότητα, καταγράφει η τελευταία έκδοση του Ευρωβαρόμετρου για το φθινόπωρο του 2024.

Από τη μία, και οι δύο κοινότητες παρουσιάζονται απαισιόδοξες, με τους Τ/κ ωστόσο να κινούνται γρηγορότερα προς αυτή την κατεύθυνση, εστιάζοντας περισσότερο σε θέματα ποιότητας ζωής, αλλά συμφωνώντας με τους Ε/κ για το αυξημένο κόστος ζωής.

Το Ευρωβαρόμετρο, είναι ένα κατατοπιστικό εργαλείο παρακολούθησης της κοινής γνώμης στην ΕΕ και τα κράτη-μέλη, αν και τα δελτία Τύπου της Επιτροπής (και κατ' επέκταση οι πλείστοι τίτλοι στα ΜΜΕ) εστιάζουν συνήθως σε θετικά μιν, μη ενδιαφέροντα δε ευρήματα για την ικανοποίηση ή τις γνώσεις των πολιτών για την ΕΕ.

Στην περίπτωση της Κύπρου, πέρα από την καταγραφή της κοινής γνώμης στη χώρα γενικότερα (που παραδόξως αλλά αναπόφευκτα καλύπτει μόνο τις ελεύθερες περιοχές που ελέγχει η ΚΔ και ως εκ τούτου κυρίως τους Ελληνοκύπριους), το Ευρωβαρόμετρο συλλέγει

Κοινή ανησυχία το κόστος ζωής, γρηγορότερη αύξηση της απαισιοδοξίας στα κατεχόμενα – Θετικά βλέπουν την εφαρμογή των νομοθεσιών της ΕΕ οι Τ/κ.

Οι Τ/κ εμφανίζονται πιο απαισιόδοξοι σε σχέση με το μέλλον της οικονομίας αλλά και της απασχόλησης στις κοινωνίες τους για το 2025.

τακτικά στοιχεία και για την τ/κ κοινότητα, δεδομένης της διαφορετικής πολιτικής και οικονομικής κατάστασης στα κατεχόμενα. Μια άσκηση ιδιαίτερα χρήσιμη εφόσον τα κατεχόμενα λειτουργούν, από την οπτική της ΕΕ, ως μια περιφέρεια της Κυπριακής Δημοκρατίας με τις δικές της ιδιαιτερότητες, όπου το καθεστώς μπορεί να μην αναγνωρίζεται αλλά έχει χαρακτηριστικά αυτόνομης διακυβέρνησης – η οποία θα διατηρηθεί σε περίπτωση λύσης.

Δεν προκαλεί έκπληξη για παράδειγμα

το γεγονός πως ενώ οι Ε/κ κρίνουν θετικά την κατάσταση της οικονομίας σε ποσοστά συγκρίσιμα με αυτά του μέσου όρου της ΕΕ, οι Τ/κ εκτιμούν σε μεγαλύτερο ποσοστό πως η οικονομία των κατεχομένων δεν βρίσκεται σε καλή κατάσταση, αν και απαντούν ότι η οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους και η εργασιακή τους κατάσταση είναι καλή σε μεγαλύτερο ποσοστό από τους Ε/κ.

Οι Τ/κ εμφανίζονται, ωστόσο, πιο απαισιόδοξοι σε σχέση με το μέλλον

της οικονομίας αλλά και της απασχόλησης στις κοινωνίες τους για τους επόμενους 12 μήνες, με την απαισιοδοξία αυτή να έχει κάνει μεγάλα άλματα από την ΕΕ, οι Τ/κ εκτιμούν σε νόδου σε σχέση με το προηγούμενο Ευρωβαρόμετρο της άνοιξης του 2024. Άλματα αρκετά μεγαλύτερα από την αυξημένη απαισιοδοξία και στην ε/κ κοινότητα.

Το Ευρωβαρόμετρο πραγματοποιήθηκε την περίοδο 10/10 - 3/11 με δείγμα 26.525 ατόμων στην ΕΕ, την περίοδο 10 - 31/10 και δείγμα 501 ατόμων στην

Κύπρο (την ε/κ κοινότητα) και την περίοδο 12 - 23/10 και δείγμα 502 ατόμων στην τ/κ κοινότητα. Οι συγκρίσεις γίνονται με βάση το Ευρωβαρόμετρο της άνοιξης που καλύπτει την περίοδο Απριλίου - Μαΐου 2024.

Αυξημένη απαισιοδοξία

Οι τάσεις όσον αφορά σε ερώτηση για το ποιες είναι οι προσδοκίες τους για την οικονομική κατάσταση στην Κύπρο και στην τ/κ κοινότητα αντίστοιχα, τους επόμενους 12 μήνες, καταγρά-

φουν μεγάλη απόκλιση μεταξύ των δύο κυπριακών κοινωνιών παρά το γεγονός πως βρίσκονται στην ίδια χώρα και παρά τις κάποιες έστω οικονομικές σχέσεις μέσω των σημείων διέλευσης και των εμπορικών σχέσεων που ρυθμίζονται μέσω του Κανονισμού της Πρόσινης Γραμμής.

Απαντώντας σε ερώτηση για το ποια προσδοκούν πως θα είναι η ανάπτυξη της οικονομίας τους επόμενους 12 μήνες (καλύτερη, χειρότερη, η ίδια) στην Κύπρο και στην τ/κ κοινότητα αντίστοι-

χα, το ίδιο ποσοστό Ε/κ και Τ/κ (14%) απάντησαν πως αναμένουν την κατάσταση να γίνει καλύτερη, λίγο πιο κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (19%). Σε σχέση με το Ευρωβαρόμετρο της άνοιξης, όμως, το ποσοστό των αισιόδοξων μειώθηκε κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες (ππ) μεταξύ των Ε/κ, αλλά κατά 11 πμ μεταξύ των Τ/κ (σε σχέση με πτώση 2 πμ στην ΕΕ).

Η διαφορά γίνεται πολύ πιο αισθητή στις άλλες δύο απαντήσεις. Το 37% των ερωτηθέντων Ε/κ αλλά μόλις το 16% των Τ/κ θεωρούν πως η οικονομική κατάσταση θα παραμείνει η ίδια τους επόμενους 12 μήνες, έχοντας μειωθεί κατά 1 πμ μεταξύ των Ε/κ και κατά 10 πμ μεταξύ των Τ/κ. Το αντίστοιχο ποσοστό στην ΕΕ ήταν 43% με αύξηση 3 πμ. Κι ενώ το ποσοστό κατά μέσο όρο στην ΕΕ που θεωρεί πως η κατάσταση θα γίνει χειρότερη έμεινε σταθερό στο 35%, μεταξύ των Ε/κ βρισκόταν στο 47% (αύξηση 5 πμ), και στην τ/κ κοινότητα ακόμα ψηλότερα, στο 69% (αύξηση 21 πμ).

Κόστος ζωής

Οι δύο κοινότητες βρίσκονται σε διαφορετικούς κόσμους και όσον αφορά την ερώτηση για το ποια θεωρούνται τα πιο σημαντικά ζητήματα που αντιμετωπίζει η ΕΕ και τα κράτη-μέλη (μέχρι δύο επιλογές), και στην περίπτωση των κατεχομένων η τ/κ κοινότητα, με κύριο σημείο σύγκλισης την αύξηση των τιμών, τον πληθωρισμό και το κόστος ζωής, το οποίο επέλεξε το 40% των Ε/κ (δευτερο θέμα στην κατάταξη μετά τη μετανάστευση) και το 45% των Τ/κ (πρώτο στην κατάταξη), σε σχέση με 33% στον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Η μετανάστευση βρισκόταν χαμηλά για τους Τ/κ (13%) και για τον μέσο όρο της ΕΕ (20%), και πρώτο θέμα για τους Ε/κ (50%).

Από εκεί και πέρα, οι Τ/κ εστιάζουν σε σημαντικό βαθμό σε θέματα ποιότητας ζωής πέρα από την οικονομία. Μετά το κόστος ζωής, ακολουθεί η οικονομική κατάσταση (41% σε σχέση με 26% μεταξύ των Ε/κ και 18% στην ΕΕ), η εγκληματικότητα (21% σε σχέση με 10% μεταξύ των Ε/κ και στην ΕΕ), η υγεία (20% σε σχέση με 7% στους Ε/Κ και 15% στην ΕΕ) και το εκπαιδευτικό σύστημα (16%, σε σύγκριση με 10% στην ε/κ πλευρά και 9% στην ΕΕ).

Οι «μεγάλοι ασθενείς» της Ε.Ε. το 2025

Χωρίς πλάνο «αντι-Τραμπ» και «πατερίτσες» – Χαμηλό βαρομετρικό για Γερμανία-Γαλλία

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Εσωστρέφεια, αβεβαιότητα και αδυναμία χάραξης ενός πολιτικού πλαισίου διαχείρισης των ανοικτών μετώπων, σε όλα τα μείζονα ζητήματα, χαρακτηρίζει την είσοδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο 2025. Ο άξονας Γερμανίας-Γαλλίας αδυνατεί να προσδώσει την απαιτούμενη σταθερότητα, ενώ η πολωνική προεδρία που αναλαμβάνει σήμερα το τιμόνι της εκ περιτροπής προεδρίας της Ε.Ε., για έξι μήνες, διαμνύει μεν ότι θα είναι «έντιμος μεσολαβητής», αλλά οι προεδρικές εκλογές στη χώρα που αναμένεται να διεξαχθούν τον προσεχή Μάιο, οδηγούν σε ελλογους συνειρμούς για το ενδεχόμενο υποστηρίξης «εθνικής ατζέντας». Σε κάθε περίπτωση, η Πολωνία (όπως και κανένα άλλο κράτος της Ε.Ε.) ακόμη και με τον τίτλο της «προεδρίας», δεν θα μπορούσε να καλύψει το κενό που δημιουργεί η αδυναμία του Βερολίνου και του Παρισιού να κρατήσουν την ευρωπαϊκή πυξίδα και να χαράξουν πορεία εν μέσω των αναμενόμενων εξελίξεων: Της επανόδου Ντόναλντ Τραμπ στον Λευκό Οίκο, της ενδεχόμενης επιβολής διαρμών σε ευρωπαϊκά προϊόντα, της διαμάχης που αναμένεται μεταξύ ΗΠΑ-Κίνας εν μέσω των προβλημάτων ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας, καθώς και της υποβάθμισης του προβλήματος των κλιματικών αλλαγών, το οποίο ο νέος πλανητάρχης δεν αναγνωρίζει, όπως δεν αναγνωρίζει και κατά την πρώτη του θητεία.

Αν μάλιστα σε αυτά προστεθεί το μείζον ζήτημα της Ουκρανίας και της συνεχιζόμενης υποστηρίξης της στο πεδίο της μάχης, όπως επιδιώκουν τα κράτη-μέλη της Ε.Ε., σε αντίθεση με τον Τραμπ που φέρεται να προκρίνει εκκεχειρία και συνθηκολόγηση, τότε ο βαθμός δυσκολίας της νέας χρονιάς α-

νεβαίνει για την Ε.Ε. Δεν είναι τυχαίο ότι στα Συμπεράσματά τους στις 19 Δεκεμβρίου, οι «27» επιχειρήσαν να προκατάλαβουν τις εξελίξεις, διαμνύοντας «την αταλάντευτη δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να παρέχει συνεχή πολιτική, χρηματοδοτική, οικονομική, ανθρωπιστική, στρατιωτική και διπλωματική στήριξη στην Ουκρανία και τον λαό της για όσο διάστημα και όσο εντατικά χρειαστεί», με την υπόδειξη μάλιστα, ότι «η Ρωσία δεν πρέπει να επικρατηθεί». Ωστόσο, οι «αστερίσκοι» των Συμπερασμάτων που επιστράτευσαν οι «27» για να στείλουν μηνύματα στη διοίκηση Τραμπ, θεωρούνται ισχνοί και δύσκολα θα διαφοροποιήσουν τους σχεδιασμούς του νέου πλανητάρχη. Το ίδιο ισχύει και για τις «προληπτικές αναφο-

Οι προσδοκίες της Λευκωσίας για ουσιαστική εμπλοκή της Ε.Ε. στο Κυπριακό, με αξιοποίηση και των ευρωτουρκικών ντοσιέ, είναι εκ των πραγμάτων δύσκολο να ικανοποιηθούν.

ρές» της Ε.Ε. που δεσμεύεται για «ενισχυμένη και συντονισμένη στρατιωτικοπολιτική ετοιμότητα και στρατηγική διαχείριση κρίσεων», σε «συνέργεια με το ΝΑΤΟ όταν ενδείκνυται».

Κατά συνέπεια, η Ε.Ε. εισέρχεται στο 2025 με πατερίτσες, καθώς τα «στηρίγματα» που σε άλλες εποχές παρέιχαν η Γερμανία και η Γαλλία, θεωρούνται σήμερα «ανύπαρκτα». Ένα μέρος του κενού εκτιμάται ότι θα μπορούσε να καλυφθεί από τις Βρυξέλλες και κυρίως από την πρόεδρο της Κομισιόν Ούρσουλα φον

Ρόλο-κλειδί στις σχέσεις Ε.Ε.-ΗΠΑ εκτιμάται ότι θα διαδραματίσει η ακροδεξιά ηγέτιδα της Ιταλίας Τζόρτζια Μελόνι, με το αζημίωτο. Τόσο σε επίπεδο εικόνας και κανονικοποίησης της ευρωπαϊκής ακροδεξιάς, όσο και σε επίπεδο ουσίας, όπως άλλωστε προκύπτει και από τον εμβολιασμό των Βρυξελλών με μια σκληρότερη γραμμή στο προσφυγικό-μεταναστευτικό.

ντερ Λάιεν, η οποία ωστόσο έχει την «έξωθεν κακή μαρτυρία» της ταύτισης με τη διοίκηση Μπάιντεν. Ρόλο-κλειδί στις σχέσεις Ε.Ε.-ΗΠΑ εκτιμάται πάντως ότι θα διαδραματίσει η ακροδεξιά ηγέτιδα της Ιταλίας Τζόρτζια Μελόνι, με το αζημίωτο. Τόσο σε επίπεδο εικόνας και κανονικοποίησης της ευρωπαϊκής ακροδεξιάς, όσο και σε επίπεδο ουσίας, όπως άλλωστε προκύπτει και από τον εμβολιασμό των Βρυξελλών με μια σκληρότερη γραμμή στο προσφυγικό-μεταναστευτικό, κάτι που εκτιμάται ότι θα αποτυπωθεί στη νέα νομοθετική πρόταση της Κομισιόν για τις «επιστροφές», που αναμένεται Φεβρουάριο-Μάρτιο.

Το γαλλογερμανικό κενό

Στη Γερμανία, τα βλέμματα είναι στραμμένα στις ομοσπονδιακές εκλογές της 23ης Φεβρουαρίου και όπως όλα δείχνουν, η χώρα που θεωρείται «η ατμομηχανή της Ε.Ε.», θα βρίσκεται παρτίσιμ και μετεκλογικά, για ένα τουλάχιστον σημαντικό χρονικό διάστημα. Όχι μόνο γιατί θα απαιτηθεί

χρόνος για τον σχηματισμό κυβέρνησης, αλλά γιατί η γερμανική οικονομία βρίσκεται σε κακή πορεία. Η μηδενική ανάπτυξη του 2023, εκτιμάται ότι έχει συνεχιστεί στο ίδιο μοτίβο και το 2024, εν μέσω ενεργειακής κρίσης, αλλά και διαρθρωτικών προβλημάτων τα οποία βλέπει πλέον και η Κεντρική Τράπεζα της χώρας, αλλά κινήσεις διόρθωσης δεν έχουν γίνει από την κυβέρνηση. Όλα αυτά, συν το προσφυγικό-μεταναστευτικό, αποτελούν συνταγή περαιτέρω ενίσχυσης της εθνικιστικής ακροδεξιάς, «Εναλλακτική για τη Γερμανία», που πλέον έχει εδραιωθεί και βλέπει ψηλά. Ουδόλως τυχαίως, ανάλογη εικόνα επικρατεί και στη Γαλλία, η οποία βιώνει πολιτική αστάθεια διά χειρός Εμανουέλ Μακρόν. Ο Γάλλος πρόεδρος, που έχασε τις ευρωεκλογές, προκήρυξε άμεσα βουλευτικές εκλογές και οδήγησε τη Γαλλία σε ένα πολιτικό παγινίδι πγκ-πογκ, παραχωρώντας τις ρακέτες στην ακροδεξιά της Λεπέν και στην ακροαριστερά. Και επιφυλάσσοντας στον εαυτό του, ρόλο κομπάρσου στις εξελίξεις.

Προσδοκίες στο Κυπριακό

Μέσα σε αυτό το σκηνικό των εγγενών αδυναμιών της Ε.Ε. να χαράξει πορεία και να αντιμετωπίσει τα μεγάλα προβλήματα που ορθώνονται μπροστά της, οι προσδοκίες της Λευκωσίας για ουσιαστική εμπλοκή της Ε.Ε. στο Κυπριακό, με αξιοποίηση και των ευρωτουρκικών ντοσιέ, είναι εκ των πραγμάτων δύσκολο να ικανοποιηθούν. Όχι μόνο λόγω της αναβάθμισης του ρόλου της Τουρκίας στην Συρία. Αλλά και γιατί η Ε.Ε. έχει αποδείξει επανειλημμένα ότι δεν είναι διατεθειμένη να θέσει τη νέα υπό οικοδόμηση ευρωτουρκική σχέση υπό την αίρεση της επίλυσης του Κυπριακού. Η ίδια η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, η οποία θέτει το Κυπριακό κάτω από την ομπρέλα του Ιδιαίτερου της Γραφείου και έχει καλή σχέση το τελευταίο διάστημα με τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη, ήταν εξαιρετικά προσεκτική στο πρόσφατο ταξίδι στην Τουρκία. Ενώ τά-

χθηκε υπέρ της αναβάθμισης της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας, δίνοντας και δημοσίως οδηγίες στον αρμόδιο επίτροπο να εμπλακεί σε συζητήσεις με την τουρκική πλευρά, αρκέστηκε απλώς να επισημάνει ότι «είναι σημαντικό να επαναρχίσουν οι συνομιλίες στο Κυπριακό, στο πλαίσιο του ΟΗΕ». Πηγή στην έδρα της Ε.Ε., ανέφερε στην «Κ» ότι «αυτή ακριβώς είναι και η εικόνα που επικρατεί και μετάξι των κρατών-μελών: Όσοι έχουν πληροφορίες στο Κυπριακό, στο πλαίσιο προς την Άγκυρα, επισημαίνοντας πόσο σημαντικό είναι η διευθέτησή του, αλλά χωρίς να θεωρούν ότι αποτελεί προϋπόθεση για την υλοποίηση των ευρωτουρκικών ντοσιέ και κατά συνέπεια της νέας ευρωτουρκικής σχέσης. Και εδώ ακριβώς έγκειται η αδυναμία του όλου ενγχειρήματος για την κυπριακή κυβέρνηση», κατέληξε η ίδια κοινοτική πηγή.

Τα καυτά νομοθετήματα που φέρνει το 2025

Οι προτεραιότητες της Βουλής των Αντιπροσώπων για τον νέο χρόνο και τα μεγάλα ζητήματα που έχουν σκαλώσει

Του ΠΑΥΛΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Το κενό που δημιουργούν οι γιορτές των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς λειτουργεί όπως η ηρεμία πριν από την καταιγίδα και για τις μεγάλες συζητήσεις στα έδρανα της Βουλής. Σύμφωνα με τον προγραμματισμό και τους στόχους των κοινοβουλευτικών επιτροπών, η νέα χρονιά επιφυλάσσει έντονες και δύσκολες συζητήσεις για νομοσχέδια και προτάσεις νόμου, που αφορούν σημαντικές αλλαγές σε θεσμούς, κρατικές υπηρεσίες και στην καθημερινότητα των πολιτών. Ορισμένες συζητήσεις, οι οποίες χρονίζουν, σκοντάφτοντας σε σκοπέλους, είτε νομικούς είτε ασυμφωνίας μεταξύ των εμπλεκομένων, πλησιάζουν στο τέλος, ενώ άλλες μετακυλούνται στο νέο έτος με άγνωστα ακόμη χρονοδιαγράμματα. Νέα νομοσχέδια αναμένεται να κατατεθούν από την κυβέρνηση και να ξεκινήσει η εξέτασή τους με καλούς καιονούς, ενώ άλλα θα πορευτούν μέσα από συμπληγάδες.

Συνταγματική μεταρρύθμιση

Το 2025 θα είναι η χρονιά που, μεταξύ άλλων, θα ξεχωρίσει η συζήτηση για τη συνταγματική μεταρρύθμιση, καθώς αναμένονται από το υπουργείο Δικαιοσύνης να κατατεθούν τα νομοσχέδια για τον διαχωρισμό του ρόλου (συμβουλευτικός και εισαγγελικός) του γενικού εισαγγελέα και τη δημιουργία Ελεγκτικού Συνεδρίου στην Ελεγκτική Υπηρεσία. «Η συζήτηση δεν θα πρέπει να εξαντληθεί στα δύο αυτά ζητήματα. Είναι μια χρυσή ευκαιρία για να δούμε συνολικά πώς μπορούν να δημιουργηθούν θεσμικά αντίβαρα και στην εκτελεστική εξουσία, με σεβασμό πάντοτε στον διαχωρισμό των εξουσιών και έχοντας πάντοτε ως παράμετρο το δικαίο της ανάγκης», τόνισε στην «Κ» ο πρόεδρος της κοινοβουλευτικής επιτροπής Θεσμών και βουλευτής του ΔΗΣΥ, Δημήτρης Δημητρίου. «Οι εξαγγελίες της Προεδρίας πέραν μέρους τις αλλαγές στους δύο θεσμούς. Και αυτές ελέγχονται με σοβαρή ατομία, δεδομένου των ατεμμάτων συζητήσεων που γίνονται κυρίως στο επίπεδο του γενικού εισαγγελέα», πρόσθεσε. Επίσης στην επιτροπή Θεσμών θα ανοίχουν μια μεγάλη συζήτηση για την προστασία του ατομισμού. «Και δεν είναι μόνο στις τράπεζες το ζήτημα. Είναι και στον τομέα της υγείας, και της ενέργειας και άλλου», είπε ο κ. Δημητρίου. Μια άλλη συζήτηση θα αφορά στο κεφάλαιο του αθλητισμού, σε επίπεδο νομοθεσίας αλλά κυρίως σε επίπεδο ελέγχου και διαφάνειας.

Πολλαπλές συντάξεις

Στην επιτροπή Οικονομικών, υπερβολικά φιλόδοξος φάνηκε εκ των υστέρων ο στόχος που είχε εξαγγελθεί για επίλυση του χρονίζοντος προβλήματος των πολλαπλών συντάξεων εντός του 2024, καθώς υπάρχει ακόμη μεγάλος δρόμος να διανυθεί και εντός του 2025, ώστε να καταργηθούν. Υπενθυμίζεται ότι τον περασμένο Σεπτέμβριο σε άτυπη συνεδρίαση τα μέλη της επιτροπής εξέφρασαν βούληση να λύσουν το χρονίζον πρόβλημα, ξεκινώντας με τις 12 βουλευτικές προτάσεις νόμου και χωρίς να περιμένουν την κατάθεση νομοσχεδίου από την κυβέρνηση, ωστόσο στην αφετηρία τους συνάντησαν νομικά εμπόδια, καθώς σύμφωνα με γνωμάτευση της Νομικής Υπηρεσίας, η πλησιονότητα των προτάσεων νόμου των βουλευτών βρήκε αντισυνταγματικότητα. Ο «πονοκέφαλος» δημιουργείται από το γεγονός ότι το αποτέλεσμα θα πρέπει να είναι νομικά θωρακισμένο και να μπορεί να αντιμετωπίσει μελλοντικές προσφυγές επιπρεζομένων στη δικαιοσύνη. Την ίδια ώρα, σε συνεδρίαση του 2024 βουλευτές αντιδρούσαν με έντονα ξεσπάσματα, τονίζοντας την απουσία του νομοσχεδίου της κυβέρνησης, το οποίο, κατά την άποψή τους, θα μπορούσε να δώσει διεξόδους στην προσπάθεια, καθώς θα υποστηριζόταν, με-

Νέα νομοσχέδια αναμένεται να κατατεθούν και να συζητηθούν με καλούς καιονούς, ενώ άλλα θα πορευτούν μέσα από συμπληγάδες. Οι προκλήσεις εκκινούν από τον εκσυγχρονισμό των εκλογικών νόμων και φτάνουν μέχρι τον διαχωρισμό του ρόλου του γενικού εισαγγελέα.

Στην επ. Οικονομικών, υπερβολικά φιλόδοξος φάνηκε εκ των υστέρων ο στόχος που είχε εξαγγελθεί για επίλυση του χρονίζοντος προβλήματος των πολλαπλών συντάξεων εντός του 2024.

ταξύ άλλων, από μία στρατιά λειτουργών της Νομικής Υπηρεσίας.

Ο στόχος δεν έχει εγκαταλειφθεί και προγραμματίζεται να επιτευχθεί εντός του 2025, όπως δήλωσε στην «Κ» πηγή από την κοινοβουλευτική επιτροπή Οικονομικών. Όπως εξήγησε, οι λόγοι για τους οποίους οι βουλευτές δεν κατόρθωσαν να ανταποκριθούν εντός των αρχικών χρονοδιαγραμμάτων, έχουν να κάνουν με απρόσμενα θέματα συζητήσεων, που δημιούργησαν φόρτο εργασίας και ένα ασφυκτικό χρονοδιάγραμμα, όπως η εισαγωγή του παγκόσμιου ελάχιστου φορολογικού συντελεστή και η πρόταση νόμου του ΑΚΕΛ για φορολόγηση των υπερκερδών των τραπεζών, εν μέσω της εξέτασης των προϋπολογισμών. Ένας δεύτερος λόγος, που επικαλέστηκε, είναι η απουσία μέχρι σήμερα οποιασδήποτε πρωτοβουλίας από την πλευρά της κυβέρνησης, δηλαδή η κατάθεση κυβερνητικού νομοσχεδίου. Τρίτον, εκκρεμεί η κατάθεση γνωματεύσεων από τη Νομική Υπηρεσία επί προτάσεων νόμου βουλευτών, συγκεκριμένα επί των εφτά προτάσεων νόμου που κατέθεσαν από κοινού οι Δημήτρης Δημητρίου (ΔΗΣΥ), Ειρήνη Χαρχαμπιδού (ΑΚΕΛ), Αλεξάνδρα Αταλίδου (Βολτ) και Σταύρος Παπαδόπουλος (Οικολόγοι).

Αξιολόγηση εκπαιδευτικών

Στον τομέα της Παιδείας, το νομοσχέδιο για την αξιολόγηση των εκπαι-

δευτικών αναμένεται να αποτελέσει ένα δύσκολο θέμα συζήτησης, εάν ληφθεί υπόψη το τεταμένο κλίμα που προκαλούν μέχρι σήμερα οι διαφωνίες μεταξύ των εμπλεκομένων, όπως διαφαίνεται σε δημόσιες τοποθετήσεις της ΟΕΔΜΕΚ και του Υπουργείου. Σε δηλώσεις του στην «Κ» ο πρόεδρος της κοινοβουλευτικής επιτροπής Παιδείας και βουλευτής του ΔΗΚΟ, Παύλος Μυλωνάς, ανέφερε ότι πρόθεση, τόσο της Επιτροπής όσο και του Υπουργείου, είναι να δοθεί με τον νέο χρόνο προτεραιότητα στο συγκεκριμένο νομοσχέδιο. «Επίσης αναμένουμε τα νέα αναλυτικά προγράμματα, που θα πρέπει να έρθουν στη Βουλή πριν ολοκληρωθεί η φετινή Σύνοδος, ώστε με τη νέα σχολική χρονιά επιτέλους να εφαρμοστούν, καθώς είναι κάτι που επιθυμούν όλοι. Και το Υπουργείο, και η Βουλή και οι εκπαιδευτικές οργανώσεις και οι γονείς και οι μαθητές, κυρίως», είπε.

Στην επιτροπή θα συζητηθούν και τα σχολεία στέρησης για μαθητές με ακραία παραβατική συμπεριφορά. Είναι ένα θέμα που ανέδειξε η επιτροπή και άσκησε πιέσεις, όπως είπε. Έχοντας αναβληθεί, μετά τις αντιδράσεις για τη λειτουργία του στο Παγκύπριο Γυμνάσιο, το πρόγραμμα θα λειτουργήσει τον Φεβρουάριο πιλοτικά στη Λευκωσία. «Στόχος μας είναι να λειτουργήσει σε όλες τις επαρχίες, γιατί με αυτό τον τρόπο πρώτα απ' όλα στρίβουμε αυτούς τους μαθητές και τις μαθήτριες με τα σοβαρά προβλήματα. Και δεύτερον, αποσυμφορούμε και ανακουφίζουμε τις σχολικές μονάδες από τα τεράστια προβλήματα που προκαλούνται, είτε με την παραβατικότητα είτε με τον κίνδυνο που προκύπτει από τις συμπεριφορές τους», σχολίασε ο κ. Μυλωνάς.

«Ένα άλλο θέμα, το οποίο επίσης είναι μη εξαίρετο, μολοντί είναι εξαιρετικά δύσκολο στο να καταληξουμε, είναι η κατάργηση του καταλόγου διορισμών και διοριστών μέχρι το 2027, ώστε να υπάρχει μόνο ένας κατάλογος

από τις εξετάσεις, όπως έχει ψηφιστεί πριν από 10 χρόνια», είπε, δηλώντας ότι δεν είναι βέβαιος εάν το Υπουργείο θα πάρει πρωτοβουλία για αυτό το τεράστιο, όπως το χαρακτήρισε, ζήτημα.

Εκλογικοί νόμοι

Αφού κλείσουν ορισμένες εκκρεμότητες, που μεταξύ άλλων αφορούν κανονισμούς και νομοθεσίες για τις μεγάλες αναπτύξεις και τη λειτουργία των σκοπευτηρίων, από την πρώτη εβδομάδα του Φεβρουαρίου και μέχρι τον Μάιο, στην κοινοβουλευτική επιτροπή Εσωτερικών θα συζητηθούν εξαντλητικά όλους τους εκλογικούς νόμους, για επικαιροποίηση και θεραπεία στρεβλώσεων. Όπως δήλωσε στην «Κ» ο πρόεδρος της επιτροπής και βουλευτής του ΑΚΕΛ, Άριοςτς Δαμιανού, θα εξεταστούν πέραν των 20 προτάσεων νόμου, ενώ αναμένονται και κυβερνητικά νομοσχέδια, με στόχο να ολοκληρωθεί η συζήτηση τουλάχιστον έναν χρόνο πριν από τις βουλευτικές εκλογές του 2026.

Συγχρόνως, τόνισε ότι μέρος των συζητήσεων αφορά σε σημαντικά ζητήματα, όπως η ψήφος στην ηλικία των 17, η αυτόματη εγγραφή στους εκλογικούς καταλόγους, η επιστολική ψήφος, η διαδικτυακή διαδικασία των εκλογών και οι ψευδομνημονιακές ψηφοφύλακες, οι οποίες παρουσιάστηκαν σε αυξημένους όσο ποτέ άλλοτε αριθμούς (3.560 συνολικά και ανά το παγκύπριο) στις τοπικές εκλογές του περασμένου Ιουλίου, με αποτέλεσμα να «γονατίσει» ο κρατικός μηχανισμός ελέγχου.

Ευθανασία αδέσποτων

Προς το τέλος οδεύει η πολυβασανισμένη συζήτηση του περί σκύλου νόμου στη Βουλή, που στοχεύει στο να αντιμετωπιστούν πολλά προβλήματα που απασχολούν τόσο τις φιλοζωικές οργανώσεις όσο και τις τοπικές αρχές. Μετά από ενάμιση χρόνο συζητήσεων στην αρμόδια επιτροπή Περιβάλλοντος, μία συζήτηση η οποία κινείται με ρυθμούς χελώνας – ενδεικτικά εξετάζονταν δύο-

Στην επιτροπή Μεταφορών θα συζητηθούν εξαντλητικά οι προτάσεις νόμου που κατέθεσαν βουλευτές για τα πρόστιμα από τις κάμερες φωτοεπιμάρτυσης.

τρεις γραμμές της νομοθεσίας ανά συνεδρία – λόγω διαφορετικών θέσεων μεταξύ των εμπλεκομένων, το τελικό κείμενο του νόμου αναμένεται να οδηγηθεί στην Ολομέλεια σε περίοδο 4-5 εβδομάδων μετά από το άνοιγμα της Βουλής τον προσεχή Ιανουάριο, όπως ανέφερε στην «Κ» ο πρόεδρος της Επιτροπής και βουλευτής των Οικολόγων, Χαράλαμπος Θεοπέμπτου.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι ένα από τα ακανθώδη ζητήματα που απασχολούν τις συνεδριάσεις είναι η ευθανασία των αδέσποτων σκύλων που συλλέγουν οι τοπικές αρχές. Μετά από ενάμιση χρόνο ασυμφωνίας μεταξύ των εμπλεκομένων, οι βουλευτές-μέλη της επιτροπής συνεδρίασαν και αποφάσισαν ομόφωνα στο να αφαιρεθεί η ευθανασία από τον νόμο. Η αλλαγή αυτή αναμένεται να προκαλέσει τις αντιδράσεις των εμπλεκόμενων υπηρεσιών του κράτους και των τοπικών αρχών, που στις συνεδριάσεις διαφωνούσαν. Ο λόγος είναι διότι με την αφαίρεση της ευθανασίας ένας αδέσποτος σκύλος που συλλέγεται από τις τοπικές αρχές, θα πρέπει να τυγχάνει φροντίδας σε όλη του τη ζωή.

Στο ερώτημα πώς θα μπορέσει να γίνει εφικτή η διαχείριση μεγάλων αριθμών αδέσποτων σκύλων, από τη στιγμή που θα αφαιρεθεί η ευθανασία, ο κ. Θεοπέμπτου ανέφερε ότι η εξεύρεση της λύσης θα είναι πλέον ευθύνη του κράτους. Επικαλούμενος την προαναγγελία της κυβέρνησης για δημιουργία

περιφερειακών καταφυγίων, ο ίδιος προτείνει οι αδέσποτοι σκύλοι να πηγαίνουν εκεί. Με το άνοιγμα της Βουλής, μετά την περίοδο των γιορτών, θα σταλεί στους εμπλεκόμενους το κείμενο του νόμου, στο οποίο έχουν καταλήξει οι βουλευτές, ώστε να ακουστούν οι απόψεις τους και να κλειδωθούν οι τελικές αποφάσεις.

Πανεπιστημιακές κλινικές

Στον τομέα της Υγείας, η αντιστοίχη κοινοβουλευτική επιτροπή θα συνεχίσει και το 2025, με τη συζήτηση του κυβερνητικού νομοσχεδίου για τον Συνήγορο του Ασθενή, στοχεύοντας στην ολοκλήρωση. Επίσης, θα τους απασχολήσει το νομοσχέδιο του υπουργείου Υγείας για τα κέντρα αποθεραπείας και αποκατάστασης. «Επίσης αναμένουμε να δοθεί τα νομοσχέδια για την ίδρυση και λειτουργία του Εθνικού Ινστιτούτου Καρκίνου και τη δημιουργία πανεπιστημιακών κλινικών», δήλωσε στην «Κ» ο πρόεδρος της κοινοβουλευτικής επιτροπής Υγείας, Ευθύμιος Δίπλαρος. Υπενθυμίζεται ότι το τελευταίο νομοσχέδιο βρίσκεται σε διαβούλευση από το 2015, «πάει κι έρχεται», χωρίς οι εμπλεκόμενοι να συμφωνούν μεταξύ τους. Για αυτό τον λόγο το υπουργείο Υγείας αποφάσισε ότι θα προχωρήσει μόνο του, καταθέτοντας το νομοσχέδιο από τον νόμο. Η αλλαγή αυτή αναμένεται να προκαλέσει τις αντιδράσεις των εμπλεκόμενων υπηρεσιών του κράτους και των τοπικών αρχών, που στις συνεδριάσεις διαφωνούσαν. Ο λόγος είναι διότι με την αφαίρεση της ευθανασίας ένας αδέσποτος σκύλος που συλλέγεται από τις τοπικές αρχές, θα πρέπει να τυγχάνει φροντίδας σε όλη του τη ζωή.

Πρόστιμα καμερών

Στην επιτροπή Μεταφορών θα συζητηθούν οι προτάσεις νόμου που κατέθεσαν βουλευτές για τις κάμερες φωτοεπιμάρτυσης. Όπως ανέφερε στην «Κ» ο πρόεδρος της επιτροπής και βουλευτής της ΔΗΠΛΑ, Μαρβίνος Μουσιούτας, μεταξύ άλλων, οι προτάσεις αυτές αφορούν στην αύξηση της περιόδου αποπληρωμής των προστίμων, στην τοποθέτηση χρονοδιακόπτη, στην κατάργηση της ποινής για το τόξο δεξιά, και στην πληρωμή προστίμων με δόσεις.

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΤΖΟΤΖ ΧΕΙ / REUTERS BREAKINGVIEWS

Η έκδοση κοινού χρέους για αμυντικές δαπάνες

«Η Ευρώπη» θα σφυρηλατηθεί στην κρίση και θα αποβεί το άθροισμα των λύσεων που θα επιλεγούν υπό τις συνθήκες αυτές». Αυτό είπε ο ιδρυτής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ζαν Μονέ, το 1967, ενώ σε λίγες ημέρες, το 2025, ένα σημείο ανάφλεξης ασφαλείας στα ανατολικά σύνορα της Ε.Ε., σε συνδυασμό με την επί του παρόντος των ΗΠΑ, ίσως υποχρέωνε τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. να λάβουν μια ρηζικέλευση απόφαση και να χρησιμοποιήσουν ένα βασικό εργαλείο εκτάκτου ανάγκης, το από κοινού εκδοθέν χρέος.

Το μεγαλύτερο εμπόδιο μπορεί να είναι η πατρίδα του ίδιου του Μονέ, η Γαλλία. Η Ευρώπη είναι εμφανώς κακή στις λογικές μεταρρυθμίσεις σε μη καταστροφικούς καιρούς. Καλές ιδέες που

είχε, όπως η ένωση των τραπεζικών συστημάτων της, αποδυναμώνονται από την άρνηση των πλουσιότερων χωρών – συνήθως υπό την καθοδήγηση της Γερμανίας – να μοιραστούν τον πλούτο των φορολογουμένων. Χρειάζεται μια κρίση για να μεταποτιστούν τα πράγματα.

Το 2012 οι χώρες της Ευρωζώνης δημιούργησαν ένα όχημα που χρηματοδοτείται από κρατικές εγγυήσεις για τη διάσωση των πληγισμένων τραπεζών καθώς και κρατών, που ονομάζεται Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας. Στη συνέχεια, δέκα χρόνια αργότερα, το 2022, το μπλοκ προσυγγράφη για δανεισμό περίπου 800 δισ. δολαρίων σε επίπεδο Ε.Ε. με στόχο να βοηθήσει τα κράτη-μέλη να ανακάμψουν από τις κα-

Η πολιτική διαμάχη

στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι γαλλικές ενστάσεις και ο ρόλος της Γερμανίας.

ταστρεπτικές συνέπειες της πανδημίας. Εκ πρώτης όψεως, η πιθανή εκλογή δοτείται από κρατικές εγγυήσεις για τη διάσωση των πληγισμένων τραπεζών καθώς και κρατών, που ονομάζεται Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας. Στη συνέχεια, δέκα χρόνια αργότερα, το 2022, το μπλοκ προσυγγράφη για δανεισμό περίπου 800 δισ. δολαρίων σε επίπεδο Ε.Ε. με στόχο να βοηθήσει τα κράτη-μέλη να ανακάμψουν από τις κα-

λακτικό. Η κατάρρευση της κυβέρνησης του Μισέλ Μπαρνιέ εγείρει τον κίνδυνο οι μελλοντικοί ηγέτες της δεύτερης μεγαλύτερης οικονομίας της Ευρωζώνης να ακολουθήσουν πολιτική περιορισμένης δημοσιονομικής λιτότητας. Η επανεκλογή Τραμπ στις ΗΠΑ όμως θα μπορούσε εύκολα να επισπεύσει μια αρκετά μεγάλη κρίση το 2025 και να συσπειρώσει τα κράτη-μέλη. Ο Τραμπ θα μπορούσε να βρει τρόπο να τερματίσει τον πόλεμο της Ρωσίας με το Κίεβο, αλλά αυτό μπορεί να περιλάβει την παράδοση τμημάτων της Ουκρανίας στον Ρώσο πρόεδρο Βλαντιμίρ Πούτιν και τη μείωση της στρατιωτικής παρουσίας των ΗΠΑ στην Ευρώπη. Υπό την προοπτική αυτή, ένας ενισχυμένος Πούτιν μπορεί να αρχίσει

να απειλεί άλλα πρώην σοβιετικά κράτη όπως τη Λετονία, αλλά και να συγκεντρώσει περισσότερα στρατεύματα στα σύνορα του ΝΑΤΟ.

Η έκδοση ευρωομολόγου δεν είναι ο μόνος τρόπος για τη συγκέντρωση των 500 δισ. ευρώ σε επιπλέον αμυντικές δαπάνες, που θεωρούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγκαίες την επόμενη δεκαετία, αλλά ο πιο εύλογος. Τα μερίδια του λέοντος της αύξησης των αμυντικών δαπανών των κρατών της Ε.Ε. το 2024, πάνω από 300 δισ. ευρώ, επιωρίζεται μια εύριστη ομάδα κρατών, συμπεριλαμβανομένων της Γερμανίας και της Πολωνίας. Η μεγάλη εικόνα της πολιτικής διαμάχης δεν είναι το μόνο εμπόδιο στον κοινό δανεισμό. Θα διατυπωθούν αντιρρήσεις

σχετικά με το αν θα δαπανηθούν τα έσοδα σε μεγάλους αμυντικούς τομείς, όπως αυτός της Γαλλίας, ή σε φθηνότερα προϊόντα άλλων. Ανεξάρτητα από τα προβλήματα της, πάντως, η Γαλλία υπήρξε μία από τις πρώτες υποστηρίκτριες των κοινών αμυντικών ομολόγων της Ε.Ε. Και υπάρχουν διάφορες λύσεις για τα προβλήματα συντονισμού, όπως ένα διακυβερνητικό ταμείο παρόμοιο με τον Μηχανισμό Σταθερότητας. Αυτό ίσως πρέπει να χρηματοδοτηθεί απευθείας από τις χώρες και όχι από τα κεφάλαια της Ε.Ε. Ωστόσο, θα επέτρεπε στα κράτη-μέλη να επωφεληθούν από το όφελος του φθηνού δανεισμού και των οικονομικών κλίμακας, επιτρέποντας επίσης στις ρωσόφιλες κυβερνήσεις να εξαιρεθούν.

Η Κίνα «κατάπιε» την General Motors

«Βουτιά» πωλήσεων και επιβαρύνσεις άνω των 5 δις. δολ. για την εταιρεία, έπειτα από 25 χρόνια κερδών

Του **ΚΙΘ ΜΠΡΑΝΤΣΕΡ,**
NEW YORK TIMES

Πρωτοπόρος στην Κίνα, ο General Motors για ένα τέταρτο του αιώνα αποκόμιζε τεράστια κέρδη και συναγωνιζόταν με τη γερμανική Volkswagen ως η κορυφαία σε πωλήσεις αυτοκινητοβιομηχανία. Οι μέρες αυτές πέρασαν. Οι πωλήσεις της GM στην Κίνα έχουν εισέλθει σε ένα «σπράλ θανάτου», καταγράφοντας πτώση 42,5% τους 11 μήνες του έτους. Πλέον η εταιρεία είναι 16η σε πωλήσεις, ενώ η κατάρρευση των δραστηριοτήτων της στην Κίνα την επιβάρυνε με χρεώσεις άνω των 5 δισ. δολαρίων. Ήταν μια δραματική πτώση για μια εταιρεία που ξεκίνησε στην Κίνα το 1996 με αρχική επένδυση 350 εκατ. δολαρίων και συνέχισε να χτίζει εργοστάσια, να παράγει οχήματα και να στέλνει κέρδη διςεκατομμυρίων στα κεντρικά της στο Ντινπρίτ.

Τα πρώτα στελέχη της GM ανταποκρίθηκαν στα μοναδικά χαρακτηριστικά της κινεζικής αγοράς. Κατασκευάσαν ογκώδη μίνι βαν με αστραφτερό χρώμα για να προσελκύσουν τους επικεφαλής κρατικών εταιρειών. Πούλησαν την Buick, μια μάρκα που ξεθώριαζε στις ΗΠΑ, αλλά διατηρούσε την αίγλη της στην Κίνα. Και πρόσφερε στους αγρότες φορτηγά χωρίς κλιματισμό, που κόστιζαν μόνο 5.000 δολάρια. Από πολλές απόψεις η ιστορία της GM στην Κίνα θυμίζει την εμπειρία όλων των ξένων αυτοκινητοβιομηχανιών στη χώρα.

Η Κίνα κινεί τις πύλες της στις ξένες αυτοκινητοβιομηχανίες στο πλαίσιο μιας μακροπρόθεσμης πολιτικής για την απόκτηση τεχνολογίας και την οικοδόμηση της δικής της ανταγωνιστικής βιομηχανίας. Οι κυβερνώντες ήθελαν επίσης να απομακρυνθούν τα βενζινοκίνητα αυτοκίνητα και να στραφούν προς τα ηλεκτρικά, τα οποία κινούνται με πηγές ενέργειας που αφανόουν στη χώρα, όπως ο άνθρακας, ο ήλιος και ο άνεμος.

Οι φόροι

Η GM προέβλεψε νωρίς τη δυναμική της Κίνας στον κλάδο των EV, αλλά έπεται από χρόνια επιτυχίας δυσκολεύεται να συμβαδίσει. Οι κυβερνητικές πολιτικές που την οδήγησαν σε κοινοπραξίες με

κινηζικές εταιρείες, την έκαναν να διδάσκει τεχνολογία σε τοπικούς αντιπάλους, που πλέον την έχουν ξεπεράσει. Από το 2008 το Πεκίνο έχει εισπράξει φόρους που ξεπερνούν το 100% σε μεγάλα εισαγόμενα αυτοκίνητα και SUV. Οι φοροί είναι τόσο υψηλοί που η GM δεν προσπαθεί καν να εισάγει ορισμένα μοντέλα, όπως η Cadillac Escalade, που ξεκινάει από τα 87.595 δολάρια στις ΗΠΑ, αλλά κοστίζει 186.000 δολάρια συμπεριλαμβανομένου του φόρου στην Κίνα. Τα κινηζικά κατασκευές EV έχουν φόρο μόλις 13%.

Εκτός από τα φορολογικά στις ξένες αυτοκινητοβιομηχανίες, το Πεκίνο περίσσει η μπλόκαρε τις κρατικές επιδοτήσεις για αυτοκίνητα που κατασκευάζονται από ξένες εταιρείες. Ως αποτέλεσμα, η GM δεν είναι ανταγωνιστική σε ηλεκτρικά οχήματα και plug-in υβριδικά. Αυτά τα μοντέλα μαζί αντιπροσώπευαν το 52,3% της κινεζικής αγοράς τον Νοέμβριο, αλλά λιγότερο από το 20% των πωλήσεων της GM φέτος.

Η κινηζίκι αγορά μεταμορφώθηκε πολύ πιο γρήγορα από το αναμενόμενο. Ο στόχος της κυβέρνησης το 2017 ήταν 1 στα 5 αυτοκίνητα που θα πωλούνται το 2025 να μην κινείται με βενζίνη ή πετρέλαιο.

Παρ' όλα αυτά η GM παραμένει αισιόδοξη ότι οι κύριες δραστηριότητές της στην Κίνα, μια κοινοπραξία με την κρατική SAIC Motor της Σαγκάης που κατασκευάζει Chevrolet, Buicks και Cadillac, θα ορθοποδήσουν.

Πρώτες επιτυχίες

«Αρχιτέκτονες» των πρώιμων επιτυχιών της ήταν ο Φίλιπ Μέρτσο, ένας μάντζερ που είχε μεγαλώσει σε φάρμα του General Motors. Καθώς ανεβάζει στην ιεραρχία εντάχθηκε στην ομάδα που διαπραγματεύτηκε την κοινοπραξία GM-SAIC και έμεινε στη Σαγκάη για να διευθύνει τη νέα επιχείρηση. Το 1998 η αγορά αυτοκινήτων στη Κίνα ήταν μικρή, καθώς πουλούνταν 400.000 αυτοκίνητα, αριθμός που αγγίζει σήμερα τα 27 εκατομμύρια. Στις αρχές της δεκαετίας του 2000 οι Κινέζοι καταναλωτές άρχισαν να στρέφονται στην ιδιοκτησία αυτοκι-

Οι πωλήσεις της GM στην Κίνα καταγράφουν πτώση 42,5% τους 11 μήνες του έτους και πλέον. Η αμερικανική εταιρεία από κυρίαρχη στην κινεζική αγορά είναι 16η.

νιτού. Τα στελέχη της GM παρατήρησαν ότι πολλοί προσλάμβαναν οδηγούς και κάθονταν στο πίσω κάθισμα. Σε συνεργασία με τη SAIC, η GM σχεδίασε μια έκδοση του LaCrosse με επιπλέον χώρο για τους πίσω επιβάτες.

Το 2002 η GM απέκτησε το 34% των μετοχών της κινεζικής ανταγωνίστριας

Wuling που κατασκεύαζε οικονομικά φορτηγά αντι 31 εκατ. δολαρίων. Τα στελέχη της στο Ντιντρόιτ ήταν αρχικά δύσπιστα, στη συνέχεια όμως αύξησαν το μερίδιο στη Wuling στο 44%, καθώς τα χρηστικά οχήματα αποδείχθηκαν δημοφιλή στην αγροτική Kiva.

Αλλά λίγο προτού το πρώτο LaCrosse

κυκλοφορήσει στην Κίνα, ο Μέρτσοι έμεινε χωρίς δουλειά. Η ταχέως αναπτυσσόμενη και αυτόνομη αυτοκρατορία του, 7.000 μίλια από τα κεντρικά της GM, κέρδιζε σχεδόν 2 εκατ. δολάρια την ημέρα μέχρι το 2005. Αλλά οι δραστηριότητες της εταιρείας στη Βόρεια Αμερική έχαναν 10 εκατ. δολάρια την ημέρα.

Η GM στράφηκε τότε στην παλιά φόρμουλα επιτυχίας. Ενομήθησαν τα σχέδια αυτοκινητών, τις προμήθειες και άλλες μονάδες της κοινοπραξίας της Κίνας σε αντίστοιχα τμήματα στο Ντιντρόιτ. Ο Μέγας έχασε την ανεξαρτησία του και παρατηρήθηκε σε ένδειξη διαμαρτυρίας. Η κοινοπραξία GM - SAIC άρχισε να κλυδωνίζεται.

Ηλεκτροκίνηση

Το 2007, την ίδια χρονιά που κυκλοφόρησε το υβριδικό Lacrose, ο Κινέζος πρωθυπουργός Γουέν Τζιαμπάο όρισε τον Γουάν Γκανγκ, έναν πρώην μηχανικό της Audi, υπάνθρωπο Επιστήμης και Τεχνολογίας. Παρέμεινε στο πόστο για 11 χρόνια, έχοντας το πρόστιο πως να ξοδεύει ό,τι χρειαζόταν για τη στροφή στα ηλεκτρικά αυτοκίνητα. Η GM την ίδια ώρα δεχόταν πίεση από το Κογκρέσο να μη μοιράζεται προηγμένη τεχνολογία με τη SAIC. Την Εξέτασέ τον η πανδημία στις αρχές του 2020, απομάκρυνε σχεδόν όλους τους ξένους υπαλλήλους της από την Κίνα. Την ίδια στιγμή οι κινεζικές νεοφυείς εταιρείες αυτοκινήτων, όπως η Nio, η Xpeng Motors και η Zeekr επένδυσαν σε καινοτομίες. Σήμερα κυριαρχούν στην εγχώρια αγορά.

Η GM διαβεβαιώνει ότι δεν εγκαταλείπει την Κίνα και επιμένει ότι οι συνολικές πωλήσεις της αυξάνονται από τον Ιούλιο. Ωστόσο, πολλοί είναι πλέον πεπεισμένοι ότι όχι μόνο η GM αλλά όλες οι ξένες αυτοκινητοβιομηχανίες στην Κίνα μένουν επιβιβάνω πίσω. Περισσότερα από τα τέσσερα πέμπτα των ενν EV που πωλούνται στη χώρα είναι κινεζικά. «Δεν είναι μόνο η GM. Όλες οι ξένες αυτοκινητοβιομηχανίες είχαν αλαζονική στάση απέναντί στην ικανότητα των Κινεζών να αγοράσουν την καινοτομία», λέει πρώην στέλεχος της Chrysler, σύμβουλος ηλεκτρικών αυτοκινήτων σήμερα στην Σαγκάη.

77

χρόνια η GM ήταν η μεγαλύτερη αυτοκινητοβιομηχανία στον κόσμο, μέχρι το 2008 όταν έχασε τα πρωτεία από την Toyota.

1.000

εργαζομένους σε παγκόσμιο επίπεδο ανακοίνωσε ότι θα απολύσει σε πρώτη φάση η General Motors, σε μια κίνηση εξορθολογισμού των δραστηριοτήτων της.

171,84

δισ. δολάρια άγγιξαν τα έσοδα της GM για το σύνολο του 2023, αυξημένα περίπου κατά 10% σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

2%

Έχουν υποχωρήσει οι μετοχές της GM μέσα στο 2024, ύστερα από άνοδο περίπου 7% πέρυσι.

504.003

επιβατικά οχήματα πούλησε η κινεζική BYD τον Νοέμβριο, σημειώνοντας αύξηση 67,2% από 301.378 μονάδες πέρυσι, δημιουργώντας νέο μηνιαίο ρεκόρ.

'TIS THE SEASON

LARNACA

Christmas

LAND

EUROPE SQUARE LARNACA

Μέγας Χορηγός:

Χορηγοί:

ALAMBRA

MOO

PARK PALIATSO

Vassos Psarolimano

Primo

Fontana

Parex

PHARMACEUTICAL LEAD

ION TIA TIANIA

LUNO COFFEE

GIANTS

Χορηγός Επικοινωνίας:

DEEJAY 93.5

ΑΝΑΛΥΣΗ

Η αβέβαιη προσπάθειά μας να προβλέψουμε τις εκπλήξεις

Του ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ

Τρεις μέρες πριν από το τέλος μιας ενδιαφέρουσας χρονιάς, δύσκολα αποφεύγει κανείς την αξιολόγηση της οικονομικής πραγματικότητας. Πού πάμε;

Μία από τις παρομοιώσεις που συχνά χρησιμοποιεί ο πρώην πρωθυπουργός της Μ. Βρετανίας Τόνι Μπλερ, αφορά οδηγό λεωφορείου. Καθώς οδηγείς λεωφορείο, λέει, ακολουθώντας τη διαδρομή σου, επιβάτες από τις πίσω θέσεις μπορεί να διαμαρτυρηθούν. Ίσως δεν θεωρούν σωστές τις θέσεις που έχουν. Ωστόσο είναι κι αυτοί στο όχημα και πάνε εκεί όπου κατευθύνεται το λεωφορείο. Αν σταματήσεις την οδήγηση και αρχίσεις συζήτηση για το δρομολόγιο, δεν θα φθάσεις εγκαίρως. Το σημαντικό είναι να υπάρχει ξεκάθαρη κατεύθυνση, όλα τα άλλα πρέπει να διαμορφωθούν γύρω από την πορεία που έχει επιλεγεί.

Αυτή είναι η θεωρία, στην πράξη το πρόβλημα είναι ότι τα σημερινά στοιχεία που δείχνουν την κατεύθυνση, είναι το παρελθόν και δύσκολα μπορεί κάποιος να είναι αντικειμενικός και σίγουρος για το σήμερα.

Ωστόσο όλες οι ενδείξεις συμπίπτουν σε συγκεκριμένη περιγραφή για την ελληνική οικονομία σήμερα. Μια οικονομία που έχει αύξηση εισοδήματος, κατανάλωσης, απασχόλησης αλλά και αύξηση των επενδύσεων και της αποταμίευσης των νοικοκυριών, δύσκολα θεωρείται αποτυχημένη. Κάποιοι δεν μπορούν να αποφύγουν το παράλογο και χαρακτηρίζουν την οικονομία αυτή «σε κρίση» ενώ μειώνει το δημόσιο χρέος ως ποσοστό ΑΕΠ, ενισχύει τα φορολογικά έσοδα μειώνοντας φορολογικούς συντελεστές.

Ωστόσο κι αυτά ανήκουν στο παρελθόν. Τι μας περιμένει στο μέλλον;

Αν προσφύγουμε στη συνήθως ψυχραιμη εκτίμηση του ΟΟΣΑ στην τελευταία έκθεση για την οικονομία (Δεκέμβριος 2024), η αύξηση ΑΕΠ στην ελληνική οικονομία θα είναι θετική έως το 2026, όπως και οι επενδύσεις και το διαθέσιμο εισόδημα. Η αύξηση της απασχόλησης ίσως περιορίζεται, φοβάται ο ΟΟΣΑ, εξαιτίας της έλλειψης

εργαζομένων, ενώ μεγάλη αύξηση αποδοχών μπορεί να φρενάρει την πτώση του πληθωρισμού αλλά και την απασχόληση χαμηλόμισθων. Ο κίνδυνος που επισημαίνεται είναι να καθυστερήσει η εφαρμογή προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από το Ταμείο Ανάκαμψης και να μην υλοποιηθούν επενδύσεις που έχουν προγραμματιστεί. Η αύξηση των αποδοχών εάν είναι πάνω από την αύξηση της παραγωγικότητας μπορεί να βλάψει τις εξαγωγές. Εκτακτα καιρικά φαινόμενα που οφείλονται στην κλιματική κρίση μπορεί να πλήξουν την εγχώρια ζήτηση εφόσον βέβαια υπάρξουν. Αυτές είναι περιπου οι προβλέψιμες εκτιμήσεις για το προσεχές μέλλον. Ωστόσο συνήθως η πραγματικότητα διαμορφώνεται από όσα δεν προβλέπονται, τις ανατροπές και τις εκπλήξεις. Η κλιματική αλλαγή δεν πάει καλά, καθώς η υπερθέρμανση του πλανήτη αυξήθηκε, παρά τα μέτρα, καμιά φορά και εξαιτίας αυτών! Κάποιοι ενοχοποιούν εκτός από την υποθαλάσσια έκρηξη ηφαιστείου στον Νότιο Ειρηνικό και τον περιορισμό εκπομπών θείου από ναυτιλιακά καύσιμα. Σώζουν βέβαια ζωές καθώς δεν εισπνέουν οι άνθρωποι τα επιβλαβή σωματίδια θείου που εξέπεμπαν τα φουγάρα, αλλά συνέβαλαν και στη δημιουργία νεφών που εμπόδιζαν τις ακτίνες του ήλιου να υπερθερμάνουν τους ωκεανούς. Αλλά και η τεχνητή νοημοσύνη, που τόσο εκθειάζουμε, ίσως βλάπτει το περιβάλλον. Μια απλή ερώτηση στο ChatGPT προϋποθέτει δεκαπλάσια παραγωγή ρεύματος από μια αναζήτηση στο Google. Οι ανάγκες για ηλεκτρικό ρεύμα στα μεγάλα data center ξεπερνούν τις δυνατότητες πολλών περιοχών, ενώ μεγάλες είναι και οι απαιτήσεις για νερό, απαραίτητο για τη διαδικασία ψύξης και κλιματισμού των μηχανημάτων. Ειδική έρευνα (Bluefield Research) αναφέρει ότι τα data center διεθνώς χρειάζονται πάνω από ένα δισ. λίτρα νερό την ημέρα, ποσότητα που αρκεί για ύδρευση πληθυσμού 3,3 εκατ. ατόμων. Τα νέα προβλήματα, που αποτελούν ευκαιρίες για κάποιους, διαμορφώνουν το μέλλον.

Οι αμπελώνες του «κέλτικου τίγρη» κερδίζουν διεθνή αναγνώριση

Εκτός από μπύρα και ουίσκι, η Ιρλανδία παράγει και εξαιρετικά πλέον κρασιά

Γνωστή για το εκλεκτό ουίσκι και τις δημοφιλείς ετικέτες μπύρας, η Ιρλανδία δεν είναι η τυπική οινοπαραγωγός χώρα. Οι αμπελώνες του «κέλτικου τίγρη» ωστόσο κερδίζουν πλέον παγκόσμια αναγνώριση και μπαίνουν με ταχείς ρυθμούς στον παγκόσμιο «χάρτη κρασιού», χάρη σε ένα συνδυασμό κλιματικής αλλαγής και υβριδικών σταφυλιών, που προσαρμόζονται στις χαμηλές θερμοκρασίες και είναι ανθεκτικά στους μύκητες. Ένα τέτοιο υβριδικό είδος, το «Rondo», γίνεται όλο και πιο γνωστό. Τον περασμένο μήνα ο Ιρλανδός οινοπαραγωγός Ντέιβιντ Λιουέλιν, ο οποίος καλλιεργεί τα σταφύλια του στο Λασκ, βόρεια του Δουβλίνου, κέρδισε τρία χρυσά μετάλλια σε έναν διεθνή διαγωνισμό για υβριδικές ποικιλίες.

Οι ειδικοί λένε ότι υπάρχουν τώρα περισσότεροι από 40 αμπελώνες σε όλη τη χώρα. «Τα πράγματα αλλάζουν. Είμαστε μια αναδυόμενη περιοχή κρασιού με δροσερό κλίμα», λέει ο Κολμ Μακάν, σομελιέ στη διάσημη σχολή μαγειρικής Ballymaloe στην κομητεία Κορκ της Ιρλανδίας. Αν και σχετικά νέα στην παγκόσμια οινική σκηνή, η Ιρλανδία εμπορεύεται, απολαμβάνει

Χάρη σε έναν συνδυασμό κλιματικής αλλαγής και υβριδικών σταφυλιών, που προσαρμόζονται στις χαμηλές θερμοκρασίες και είναι ανθεκτικά στους μύκητες, η Ιρλανδία μπαίνει δυναμικά στον παγκόσμιο «χάρτη κρασιού».

Υπάρχουν τώρα περισσότεροι από 40 αμπελώνες σε όλη τη χώρα.

και προσφέρει το δικό της λιθαράκι στον κλάδο, εδώ και χιλιετίες. Αρχαιολογικά θραύσματα δείχνουν ότι οι αρχαίοι Κέλτες εισήγαγαν το κρασί ήδη από το 500 π.Χ. Τον 8ο αιώνα, ο Άγγλος μοναχός και λόγιος Άγιος Βέδας έγραψε ότι η Ιρλανδία «αφθονεί σε γάλα και μέλι και ούτε υπάρχει έλλειψη αμπελίου», ενώ οι Σκανδιναβοί από το Λίμερικ πλήρωναν ένα βαρέλι κρασί, αρκετό για κάθε μέρα του χρόνου στον

Μπρίαν Μπόρο, βασιλιά της Ιρλανδίας, τον 11ο αιώνα. Μόνο το 1740, η Ιρλανδία εισήγαγε 4.000 βαρέλια κρασιού από το Μπορντό.

Εκείνοι που άλλαξαν ωστόσο την παράδοση σε μία χώρα που είναι γνωστή για την μπύρα Guinness και εξαγεί κάθε χρόνο ουίσκι αξίας 875 εκατ. ευρώ, είναι οι λεγόμενοι «wine geese», όρος που επινόηθηκε το 2005 από τον Ιρλανδό ιστορικό κρασιού Τεντ Μέρφι

για τους Ιρλανδούς μετανάστες που δημιούργησαν αμπελώνες στο εξωτερικό, ιδιαίτερα στη Γαλλία. Είναι οι επιχειρηματίες που εγκατέλειψαν την Ιρλανδία τον 17ο αιώνα, όταν το κλίμα έγινε κατασταλτικό για τους Καθολικούς και δημιούργησαν αμπελώνες και αποστακτήρια κύρους, όπως τα αποστακτήρια κονιάκ Hennessy και Château Lynch-Bages. Παρ' όλα αυτά λίγα κρασιά που παράγονται στην Ιρ-

λανδία σήμερα είναι εμπορικά διαθέσιμα και όσα είναι, παραμένουν παγκρίβα, γεγονός που αντικατοπτρίζει τη μικρή τους κλίμακα. «Το κρασί στην Ιρλανδία είναι μια τάση για λίγους τρελούς», λέει ο Λιουέλιν, κηπουρός στο επάγγελμα που καλλιεργεί επίσης μήλα, αχλάδια και κεράσια και παράγει μπλτίτν και απίτν (αχλαδόκρασο) στη φάρμα του στο Λασκ. Εκτός από το «Rondo» παράγει επίσης λίγο Cabernet Sauvignon και Merlot και μερικά Cabernet Franc και Shiraz. Ενώ τα σταφύλια «Rondo» μπορούν να ωριμάσουν σε εξωτερικούς χώρους στην Ιρλανδία, για αυτές τις παραδοσιακές ποικιλίες πρέπει να βασιστεί σε μακριές πλαστικές σκηνές που καλύπτουν τα φυτά, θερμοκήπια τύπου πολυτουνέλ, για να επιτευχθεί πλήρης ωρίμανση, μια μέθοδος που ορισμένοι οινοπαραγωγοί κοιτάζουν αφ' υψηλού. Ο Κάρλο Ρτισίνι και ο γιος του Αλμπέρτο καλλιεργούν κρασί στις ακτές του Λοκ Ουέλ στην κομητεία Γουέστμπεη στην κεντρική Ιρλανδία χωρίς να χρησιμοποιούν πολυτουνέλ, μια μέθοδο που θεωρούν «απάτη». Ο Ρτισίνι είπε ότι το 2023 η πρώτη τους παραγωγή πέτυχε αποδόσεις «ίδιες ή υψηλότερες από ό,τι στη βόρεια Ιταλία» με περισσότερες από δύο φιάδες ανά φυτό. Η είσοδος της Ιρλανδίας στον χάρτη των οινοπαραγωγών οφείλει πολλά στον Τόμας Γουόκ, έναν πρωτοπόρο οινοποιό από το Κινσεϊλ, τη νότια ακτή της Ιρλανδίας, ο οποίος θεωρεί ότι καλλιεργεί την παλαιότερη καλλιέργεια «Rondo» στον κόσμο από τις αρχές της δεκαετίας του 1980. Πρώην ναυτικός που εγκαταστάθηκε στην Ιρλανδία πριν από 40 χρόνια, τώρα καλλιεργεί μόνο «Rondo», έχοντας αποκτήσει τις ποικιλίες από ένα γερμανικό ινστιτούτο παραγωγής σταφυλιών. Έχει κερδίσει διακρίσεις και χαρακτηρίζει τα υβρίδια ως ένα «νέο όριζοντα», κάτι σαν τα... bitcoins σε σχέση με το δολάριο, που είναι τα παραδοσιακά κρασιά.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ προτείνει

8
ΤΕΤ 20:30 (107')
The Room Next Door (ESP, 2024)
Pedro Almodóvar (15+)

Προβολής της νέας ταινίας του Pedro Almodóvar, βασισμένης στο μυθιστόρημα της Sigrid Nunez *What are you going through*, βραβευμένης με τον Χρυσό Λέοντα στο Φεστιβάλ Βενετίας. Η Ίνγκριντ και η Μάρθα, στενές φίλες στα νιάτα τους, μετά από χρόνια χωρίς επαφή, συναντιούνται ξανά σε μια ακραία αλλά παράξενα γλυκιά κατάσταση. Πρωταγωνιστούν: Tilda Swinton και Julianne Moore. Στα Αγγλικά με ελληνικούς υπότιτλους. **€8**

10
ΠΑΡ 20:30 (135')
Γυναίκες Δημιουργοί
Μαργαρίτα Ζορμπαλά, Μαρία Παπαγεωργίου

Η Μαργαρίτα Ζορμπαλά, η μεγάλη Ελληνίδα ερμηνεύτρια με τη λαμπρή πολυετή καριέρα, επέλεξε προσωπικά τη Μαρία Παπαγεωργίου, μία από τις σημαντικότερες ερμηνεύτριες δημιουργούς της νεότερης γενιάς, για να συνδημιουργήσουν και να καταθέσουν τη δική τους μουσική πρόταση για τον γυναικείο λόγο και τη γυναικεία σύνθεση στη μουσική. Ενορχηστρώσεις, ηλεκτρική κιθάρα: Ευριπίδης Ζεμενίδης, τύμπανα: Θάνος Μιχαηλίδης, synths, bass: Γιώργος Θεοδωρόπουλος, βιολί: Μιχάλης Βρέττας, κοντραμπάσο: Δημήτρης Τσεκούρας. **€25 / 20**

11
ΣΑΒ 20:00 (90')
Ριχάρδος Β΄ - William Shakespeare
Θέατρο Δέντρο & ΥΠΟΓΑΙΑ

Το Θέατρο Δέντρο και ο Πολιτιστικός Οργανισμός «ΥΠΟΓΑΙΑ» παρουσιάζουν το αριστουργηματικό έργο του Σαίξπηρ, το οποίο εξερευνά τα όρια της εξουσίας και την τραγική πτώση ενός βασιλιά. Σκηνοθεσία / Μετάφραση / Video Art: Λέανδρος Ταλιώτης. Ηθοποιοί: Σταύρος Λούρας, Βασιλική Κυπραίου, Αλέξανδρος Παρίσης, Παναγιώτης Λάρκου, Κατερίνα Λούρα, Λέανδρος Ταλιώτης. Μουσικοί Επί Σκηνής: Ανδρέας Μουστούκης, Μάριος Σολωμού, Δημήτρης Πολυβίου, Άγγελος Κουτσουπιάς. **€15 / 13**

12
ΚΥΡ 16:00 (70')
STILL! - Ένα άγαλμα που γύρισε τον κόσμο (3+)

Η βραβευμένη παράσταση που αγαπήθηκε από μικρούς και μεγάλους, γραμμένη σε μια φανταστική, οικουμενική γλώσσα και με βασικό όχημα τη μουσική, είναι μια ωδή στην ειρήνη, τη φιλία, τη διαφορετικότητα και τη δύναμη της αληθινής αγάπης. Ιστορία, στίχοι, παραγωγή: Σταύρος Σταύρου. Μουσική σύνθεση: Θεωδωρής Οικονόμου. Σκηνοθεσία / χορογραφία: Κώστας Σιλβέστρος και Παναγιώτης Τοφής. Ερμηνεύουν: Αντρέας Κουτσόφτας, Χριστίνα Παπαδοπούλου και Άντονι Παπαμιχαήλ. Μουσικός επί σκηνής: Ανδρέας Μιχαλόπουλος. **€12**

15
ΤΕΤ 20:30 (105')
Η Λέξη Πρόδος στο Στόμα της Μητέρας μου Ηχούσε Πολύ Φάλτσα - Matei Vişniec | Κεντρική Σκηνή ΘΟΚ (15+)

Μια διαμελισμένη οικογένεια που προσπαθεί να επουλώσει τις πληγές της. Η Μητέρα και ο Πατέρας πρόσφυγες, φυγάδες της θριωδίας ενός πολέμου, επιστρέφουν στο ρημαγμένο σπίτι τους. Μονίμη τους αγωνία να βρεθεί ό,τι απέμεινε από τον νεκρό γιο τους. Και γύρω τους ένα ψηφιδωτό από επικίνδυνους όσο και γελοίους ανθρώπους που προκαλούν την ηθική της κοινωνίας. Σκηνοθεσία: Βαρνάβας Κυριαζής. Μουσική: Μιχάλης Χριστοδουλίδης. Με αγγλικούς και τουρκικούς υπέρτιτλους. **€12 / 6**

17
ΠΑΡ 18:00 (60')
Η Μελωδία της Ευτυχίας
Οικογενειακές Συνουλιές 3 - Σ.Ο.Κ.

Η Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου παρουσιάζει μια παράσταση για μικρούς και μεγάλους, βασισμένη στην αγαπημένη ταινία μινιούγκαλ. Η Αλίκη Χρυσοχού διαβάζει την ιστορία και ερμηνεύει τα τραγούδια του Richard Rodgers. Η αφήγηση θα συνοδεύεται με προβολή εικόνων. Ενορχήστρωση και κείμενα: Βίκυ Στυλιανού. Μαέστρος: Άλκης Μπαλτάς. **€8**

18
ΣΑΒ 20:30 (120')
Τάνια Τσανακλίδου

Η Τάνια Τσανακλίδου, μια ερμηνεύτρια που έχει «σφραγίσει» με τη φωνή και την ευαισθησία της μερικά από τα πιο αγαπημένα τραγούδια του σύγχρονου ελληνικού ρεπερτορίου, έρχεται να μας παρασύρει στον μουσικό της κόσμο με τη γοητευτική σκηνική παρουσία της. Με την ερμηνεία γνωστών τραγουδιών όπως *Η Σουλτάνα η Φωφό, Οι Μαίρες, Ο Ανθρωπάκος* κ.ά. και με διάθεση ερωτική και θεατρική, είναι έτοιμη να ξεσηκώσει, να δημιουργήσει ευφορία και να συγκινήσει ταυτόχρονα. Μουσικοί: Κώστας Νικολόπουλος, Βασίλης Παναγιωτόπουλος, Νίκος Παπαϊωάννου, Σπύρος Μάνερσης. **€30 / 25**

21
ΤΡΙ 18:30 & 20:30 (65')
Personne
FlashArt I Επί Σκηνής (15+)

Η Liminal Theatre Company παρουσιάζει το Personne, βασισμένο στο έργο *Εξομολογήσεις μιας Μάσκας* του Yūki Mishima. Το έργο μάς οδηγεί σε ένα ταξίδι αυτογνωσίας, πυροδοτούμενο από τη σεξουαλική αφύπνιση του πρωταγωνιστή, με φόντο τις τελευταίες μέρες ενός χαμένου πολέμου. Δημιουργία: Νεκτάριος Θεοδώρου και George Siena. Σκηνοθεσία / Απόδοση κειμένου: George Siena. Video art / Σκηνογραφία: Άννα Φωτιάδου. Ερμηνεία: Νεκτάριος Θεοδώρου. Με αγγλικούς υπέρτιτλους. **€12 / 10**

Ιανουάριος 2025

24 & 25
ΠΑΡ & ΣΑΒ 20:30 (40')
Never Just - Εύη Δημητρίου
Επί Σκηνής (14+)

Στη νέα της σόλο χορογραφική δουλειά, η Εύη Δημητρίου αντλεί από τις προσωπικές της εμπειρίες για να εμβαθύνει σε κοινωνικά ζητήματα. Με χιούμορ και εξομολογητική διάθεση, η παράσταση θέτει ερωτήματα για τις κοινωνικές νόρμες και τους διαφορετικούς ρόλους που διαμορφώνουν την έννοια του εαυτού. Μέσα από κίνηση και λόγο, δημιουργεί ένα τοπίο που προκαλεί και ενεργοποιεί. Χορογράφος / Περφόρμερ: Εύη Δημητρίου. Δραματογράψα: Τζωρτζία Κακουδάκη. Παραγωγή: Ομάδα Εν δράσει. **€10 / 7**

31
ΠΑΡ 20:30 (90')
Γιάννης Γεωργίου - Σόλο Ρεσιτάλ Πιάνο

Ένα ρεσιτάλ με έργα των Σούμαν, Μπραμς και Ραχμάνινοφ. Γνωστός για την ξεχωριστή ερμηνεία και σκηνική του παρουσία, ο βιρτουόζος πιανίστας περιλαμβάνει στο πρόγραμμα του την *Κραίσλεριάντα Ορ. 16* του Ρόμπερτ Σούμαν. Στο δεύτερο μέρος, θα ερμηνεύσει τα ύστερα έργα για πιάνο του Γιοχάνες Μπραμς, *Ορ. 119*, καθώς και επιλογές από τα *Πρελούδια* και *Études-Tableaux* του Σεργκίε Ραχμάνινοφ. **€20 / 18**

P 77777745
rialto.com.cy

Θέατρο Ριάλτο

«Είμαστε στα κάτω μας παιδιά», τόνισε στα τέλη Νοεμβρίου ο CEO της Boeing, Κέλι Ορτμπεργκ, που μιλώντας στο προσωπικό της εταιρείας κατέσπωσε σαφές ότι «δεν έχουμε άλλα περιθώρια για λάθη».

Το 2024 έφερε μεγάλες δυσκολίες για τον απόλυτο κυρίαρχο της πλοήγησης στο Ιντερνέτ, την Google, καθώς ύστερα από τις περιπέτειές της με τις Αρχές ανταγωνισμού της Ε.Ε., τώρα πιέζεται και από τις αμερικανικές Αρχές.

Η πτώχευση της Northvolt τον περασμένο Νοέμβριο ενταφιάζει τις ελπίδες της Ευρώπης για μια έστω μερική απεξάρτηση από την Κίνα στο στοιχείο της πράσινης μετάβασης, της ηλεκτροκίνησης και των μπαταριών.

Η ανώμαλη προσγείωση της Boeing

Δεν ήταν η χρονιά με τα μεγαλύτερα πλήγματα για την άλλοτε βασιλίσσα των αιθέρων, καθώς έχουν παρέλθει έξι χρόνια απ' όταν η Boeing άρχισε να χάνει την εμπιστοσύνη του επιβατικού κοινού, των αεροπορικών εταιρειών, των ρυθμιστικών Αρχών αλλά και του ίδιου του προσωπικού της εξαιτίας θανατηφόρων δυστυχημάτων της, που καθήλωσαν αεροσκάφη της στο έδαφος. Ήταν όμως η χρονιά που έδειξε πως έχουν κλείσει ασφυκτικά τα περιθώρια για την Boeing, καθώς μετά τις ατελείωτες περιπέτειές της ο κολοσσός της αεροδιαστημικής έμοιαζε να έχει απαξιωθεί. «Είμαστε στα κάτω μας παιδιά», τόνισε στα τέλη Νοεμβρίου ο Κέλι Ορτμπεργκ, διευθύνων σύμβουλος της Boeing, που μιλώντας στο προσωπικό της εταιρείας κατέστησε σαφές ότι «δεν έχουμε άλλα περιθώρια για λάθη». Ο Ορτμπεργκ ανέλαβε διευθύνων σύμβουλος από τον Αύγουστο, με αποστολή την ανόρθωση της εταιρείας και έχει θέσει σε εφαρμογή πρόγραμμα 17.000 απολύσεων και εκδόσεις μετοχών και χρέους συνολικής αξίας 25 δισ. δολ.

Έχουν προηγηθεί δύο αεροπορικές τραγωδίες με πρωταγωνιστή το μοντέλο της 737 MAX, μία το φθινόπωρο του 2018 και μία τον Μάρτιο του 2019, που οδήγησαν αρχικά την Κίνα και στη συνέχεια την Ευρωπαϊκή Ένωση, την Ινδία, την Τουρκία, τη Σιγκαπούρη, τη Νότια Κορέα, την Αυστραλία, τη Μαλαισία, αλλά και τις ΗΠΑ να δώσουν εντολή για να καθηλωθούν τα αεροσκάφη της 737 MAX στο έδαφος.

Από τον Μάρτιο του 2019 μέχρι τουλάχιστον τον Δεκέμβριο του 2020 ο στόλος της Boeing 737 MAX έμεινε καθηλωμένος ανά τον πλανήτη.

Τη χαριστική βολή στη φήμη του αμερικανικού κολοσσού φαίνεται να έδωσε η αποκόλληση τμήματος της ατράκτου της Alaska Airlines λίγο μετά την απογείωση.

νήτη προκειμένου να γίνουν διορθώσεις και έλεγχοι στον σχεδιασμό του συστήματος ελιγμών και σταθεροποίησης, στο οποίο είχαν εντοπιστεί σοβαρά προβλήματα. Ακολούθησε το πρόστιμο των 2,5 δισ. δολ. και σειρά από τεχνικά προβλήματα που ευτυχώς δεν οδήγησαν σε νέες τραγωδίες, αλλά στην πλήρη δυσφήμιση της Boeing. Τη χαριστική βολή στη φήμη του αμερικανικού κολοσσού φαίνεται να έδωσε η αποκόλληση τμήματος της ατράκτου από αεροσκάφος της Alaska Airlines λίγο μετά την απογείωση και ήταν μόλις είχε μπει το 2024. Θεωρίες και ερμηνείες ατελείωτες ως προς το πού βρίσκεται η ρίζα της κακοδαιμονίας της Boeing.

Ίσως στο ότι η βιομηχανία έθεσε σε προτεραιότητα την κερδοφορία της εταιρείας αντί για την τεχνική αριότητα, ίσως το ότι ανέθετε πολλά τμήματα της κατασκευής ενός αεροσκάφους σε υπεργολάβους, που με τη σειρά τους τα ανέθεταν σε μονάδες χαμηλού κόστους. Ίσως και η απόσταση ανάμεσα στη διοίκηση της εταιρείας και το προσωπικό της. Οτι κι αν φταίει, πάντως, δεν φαίνεται πια αδιανόητο το ερώτημα «μήπως δεν θα τα καταφέρει και δεν θα ανακάμψει ποτέ ξανά η Boeing;». Τουλάχιστον η χρονιά ολοκληρώνεται με μια καλή είδηση για την εταιρεία, καθώς μέσα στον Δεκέμβριο έκλεισε συμφωνία πολλών δισ. δολ. με την τουρκική Pegasus Tasimaaciligi AS, που παλαιότερα προτιμούσε την ευρωπαϊκή Airbus, για την παράδοση 100 μοντέλων 737 Max 10.

Οι επιχειρηματικές κρίσεις του 2024

Μεγάλοι, κυρίως ευρωπαϊκοί, κολοσσοί αδυνατούν να προσαρμοστούν στις νέες προκλήσεις

Της ΡΟΥΜΠΙΝΑΣ ΣΠΑΘΗ

Εν μέσω πολέμων, ανατροπών και πολιτικών κρίσεων και εκλογικών αποτελεσμάτων ικανών να φέρουν μαζί τους δεινά για μεγάλες οικονομίες της Ευρώπης και εμπορικούς πολέμους σε διεθνές επίπεδο, το 2024 απεδείχθη χρονιά δύσκολη για επιχειρήσεις που έχουν συνδέσει το όνομά τους με τη βιομηχανική υπεροχή και την ευημερία ισχυρών κρατών και έχουν στηρίξει επί γενιές αλυσίδες συγγενών κλάδων. Οι παρενέργειες της στροφής στην ηλεκτροκίνηση, αλλά και οι διαψεύσεις των προσδοκιών από αυτή τη στροφή, ο θηριώδης ανταγωνισμός από την Ασία, η παρακμή του επιχειρηματικού μοντέλου που κυριάρχησε στην Ευρώπη επί δεκαετίες, αλλά και η αγανάκτηση και η κόπωση από τις ατασθαλίες των κολοσσών και τις αδυναμίες τους έφεραν σε δύσκολη θέση επιχειρηματικούς κολοσσούς και γονάτισαν κάποιους από αυτούς.

Volkswagen

Για την Ευρώπη και την οικονομία της ήταν αναμφίβολα ο χειρότερος οίωνός του 2024, καθώς προσωποποιεί τα δεινά της βιομηχανίας της, την απώλεια ανταγωνιστικότητας, τις παρενέργειες της ενεργειακής κρίσης και τη διαφαινόμενη ήττα της από τον επιθετικό ανταγωνισμό της Κίνας. Και παράλληλα είναι η επιτομή της παρακμής που φαίνεται να γνωρίζει η γερμανική βιομηχανία στο σύνολό της, η ίδια η οικονομία της Γερμανίας και το παρωχημένο αναπτυξιακό της μοντέλο. Η είδηση, πως έπειτα από ιστορία 87 ετών η εμβληματική αυτοκινητοβιομηχανία της Γερμανίας σχεδιάζει να κλείσει μονάδες εντός της χώρας ήχησε σαν έκρηξη βόμβας τον Σεπτέμβριο.

Η είδηση, πως έπειτα από ιστορία 87 ετών η VW σχεδιάζει να κλείσει μονάδες εντός Γερμανίας ήχησε σαν έκρηξη βόμβας τον Σεπτέμβριο.

σαν έκρηξη βόμβας τον Σεπτέμβριο. Προκάλεσε ρίγη, όχι μόνον στους τουλάχιστον 300.000 ανθρώπους που εργάζονται για τη Volkswagen εντός Γερμανίας και πέραν αυτής στους 650.000 υπαλλήλους της σε όλο τον κόσμο, αλλά και σε όλη τη Γηραιά Ηπειρο. Ήταν η αποκαθάλωση ενός συμβόλου της γερμανικής ευημερίας, ήταν ότι η δεύτερη αυτοκινητοβιομηχανία στον κόσμο μετά την Toyota, με τα 10 εμπορικά σήματα –μεταξύ των οποίων τα Porsche, Audi, Bentley και Lamborghini– ομολογούσε ότι η κα-

Η είδηση πως η Volkswagen, η εμβληματική αυτοκινητοβιομηχανία της Γερμανίας, σχεδιάζει να κλείσει μονάδες εντός της χώρας ήχησε σαν έκρηξη βόμβας τον Σεπτέμβριο. Για πολλούς, η κρίση της VW είναι η επιτομή της παρακμής που φαίνεται να γνωρίζει η γερμανική βιομηχανία και το παρωχημένο αναπτυξιακό μοντέλο της Γερμανίας.

τάσταση έχει αλλάξει άρδην και η ίδια δεν είναι αυτή που ήταν.

Η VW προσωποποιεί την ευρύτερη κακοδαιμονία των γερμανικών βιομηχανιών, συμπεριλαμβανομένων των αυτοκινητοβιομηχανιών που αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο του βιομηχανικού της κλάδου.

Northvolt

Η πτώχευσή της μέσα στον Νοέμβριο του 2024 δεν αποτελεί μεν την πτώση ενός ειδώλου ή μιας παλιάς βιομηχανίας συνυφασμένης με εποχές ευημερίας

και επιτυχίας. Ενταφιάζει, όμως, τις ελπίδες της Ευρώπης για μια έστω μερική απεξάρτηση από την Κίνα στο στοιχείο της πράσινης μετάβασης και της ηλεκτροκίνησης και δίνει τέλος στις φιλοδοξίες της Γηραιάς Ηπείρου για μια δική της βιομηχανία μπαταριών για ηλεκτροκίνητα οχήματα. Η σουηδική Northvolt ανέλαβε από το 2017 πρωταγωνιστικό ρόλο στις προσπάθειες της Ε.Ε. να διασφαλίσει μια δική της εφοδιαστική αλυσίδα μπαταριών, προσπάθειες στις οποίες θυσιάστηκαν κάπου 6 δισ. ευρώ από τον κοινοτικό προϋπολογισμό. Ο-

μως, τον περασμένο Ιούνιο ένας εκ των κολοσσών της γερμανικής αυτοκινητοβιομηχανίας, αλλά και εκ των κυριότερων χρηματοδοτών της Northvolt, η BMW, απέσυρε ουσιαστικά τη στήριξη της ακυρώνοντας συμβόλαιο αξίας 2,1 δισ. δολαρίων. Ως έναν βαθμό τουλάχιστον ήταν η μοιραία και αναπόφευκτη συνέπεια της δυσπραγίας που αντιμετώπιζαν οι γερμανικές αυτοκινητοβιομηχανίες και της διάψευσης των προσδοκιών τους από τις πωλήσεις των ηλεκτροκίνητων οχημάτων. Οι προσπάθειές της να ορθοποδήσει με απολύσεις

και συνετές κινήσεις απέβησαν ατελέσφορες και η Northvolt πέρασε στην Ιστορία ίσως ως μια από τις πιο γυναικείες αλλά και πιο ατυχείς προσπάθειες της Ευρώπης και από τις πιο επώδυνες επιχειρηματικές αποτυχίες του 2024.

ThyssenKrupp και Bosch

Την εικόνα της γερμανικής βιομηχανίας υπό πίεση ολοκληρώνουν δύο άλλα πικρά ονόματα, που μέσα στους τελευταίους δύο μήνες του 2024 κατέστησαν σαφές ότι αντιμετωπίζουν δυσκολίες και επιχειρούν να μειώσουν το κόστος. Η μεγαλύτερη χαλυβουργία της Γερμανίας, η ThyssenKrupp, σχεδιάζει 11.000 απολύσεις μέσα στην επόμενη πενταετία και συνολικά θα μειώσει το προσωπικό της κατά 10% στο βραχυπρόθεσμο μέλλον. Αιτία της κακοδαιμονίας της είναι, όμως, η άλλη όψη του νομίσματος όταν μιλάμε για τον παράγοντα που πλήττει τις αυτοκινητοβιομηχανίες της Γερμανίας: η στροφή στην ηλεκτροκίνηση έχει μειώσει τη ζήτηση για χάλυβα, ενώ ο γερμανικός κολοσσός αντιμετωπίζει τον θηριώδη ανταγωνισμό της Κίνας και των άλλων οικονομιών της Ασίας, που κατακλύζουν την παγκόσμια αγορά με φθινό χάλυβα. Για παρόμοιους λόγους ένα ακόμη πικρό όνομα συνυφασμένο με τη βιομηχανική υπεροχή της Γερμανίας, η Bosch, ανακοίνωσε τον Νοέμβριο ότι θα προχωρήσει σε τουλάχιστον 5.000 απολύσεις και αιτία είναι η στροφή στα ηλεκτροκίνητα οχήματα που χρειάζονται λιγότερα εξαρτήματα και μειώνουν τις ανάγκες σε προσωπικό ενός κλάδου παραδοσιακά εντάσεως εργασίας.

Google

Η χρονιά που τελειώνει έφερε και την απαρχή μεγάλων δυσκολιών για

Η πτώχευση της Northvolt ενταφιάζει τις ελπίδες της Ε.Ε. για μερική απεξάρτηση από την Κίνα στο στοιχείο της πράσινης μετάβασης.

τον απόλυτο κυρίαρχο της πλοήγησης στο Ιντερνέτ, την Google, καθώς ύστερα από τις άφθονες περιπέτειές της με τις Αρχές ανταγωνισμού της Ε.Ε., δέχεται τώρα αρκετά ασυνήθεις πιέσεις από τις αμερικανικές Αρχές. Το αμερικανικό υπουργείο Δικαιοσύνης, που στις ΗΠΑ έχει αρμοδιότητα για θέματα ανταγωνισμού, πάζει την Google να πουλήσει τον Chrome, το δημοφιλέστατο πρόγραμμα περιήγησης (browser). Αν η Google δεν βρει εναλλακτική και αναγκαστεί να αποχωριστεί τον Chrome, η υποβάθμισή της θα είναι δραματική.

Σας ευχόμαστε καλές γιορτές &

ευτυχισμένο το νέο έτος

www.pwc.com.cy

Παγκόσμια δύναμη η Μόσχα στους πυρηνικούς αντιδραστήρες

Η Ρωσία κατασκευάζει πάνω από 10 πυρηνικά εργοστάσια εκτός συνόρων

Παγκόσμια ηγέτιδα δύναμη στην κατασκευή πυρηνικών αντιδραστήρων φιλοδοξεί να γίνει η Ρωσία, με στόχο να καλύψει την αυξανόμενη ενεργειακή ζήτηση, αλλά και να αντισταθμίσει τις επιπτώσεις από τις δυτικές κυρώσεις στο πετρέλαιο. Η Μόσχα επιχειρεί να ενισχύσει την παγκόσμια επιρροή της κατασκευάζοντας πάνω από 10 πυρηνικά εργοστάσια εκτός συνόρων, σε χώρες όπως το Μπανγκλαντές, η Κίνα, η Αίγυπτος, η Ινδία, το Ιράν και η Τουρκία, σε μια προσπάθεια να εκμεταλλευθεί την αυξανόμενη ενεργειακή ζήτηση λόγω της τεχνητής νοημοσύνης και των αναπτυσσόμενων αγορών, γράφουν οι Financial Times. «Θέλουμε να εδραιώσουμε τη θέση μας ως ένας από τους μεγαλύτερους κατασκευαστές νέων πυρηνικών σταθμών στον κόσμο», δήλωσε ο Μπόρις Τίτοφ, ειδικός εκπρόσωπος της Ρωσίας για τη διεθνή συνεργασία στη βιωσιμότητα. Η Ρωσία, πρόσθεσε, αναμένει ισχυρή ζήτηση για πυρηνική ενέργεια από τις αναπτυσσόμενες χώρες που επιθυμούν καθαρότερες πηγές ενέργειας, καθώς και από εταιρείες τεχνολογίας που αξιοποιούν την τεχνητή νοημοσύνη σε κέντρα δεδομένων.

Ο Διεθνής Οργανισμός Ατομικής Ενέργειας προέβλεψε φέτος ότι η παγκόσμια ικανότητα παραγωγής πυρηνικής ενέργειας θα αυξηθεί κατά 155% στα 950 γιγαβάτ μέχρι το 2050. «Χρειάζομαστε πολλά ενέργεια. Δεν θα μπο-

Πολλές αναπτυσσόμενες χώρες εξετάζουν την πυρηνική ενέργεια για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις για καθαρή ενέργεια.

ρέσουμε να την παρέχουμε χωρίς τη χρήση πυρηνικής ενέργειας. Γνωρίζουμε ότι είναι ασφαλής, δεν εκπέμπει αέρια του θερμοκηπίου, επομένως είναι πολύ καθαρή», δήλωσε ο Τίτοφ στους Financial Times. Το αυξανόμενο «καρτοφυλάκιο» πυρηνικών της Ρωσίας στο εξωτερικό, από την κατασκευή αντιδραστήρων μέχρι την παροχή καυσίμων και άλλες υπηρεσίες, εκτείνεται σε 54 χώρες, σύμφωνα με άρθρο που δημοσιεύθηκε στην επιθεώρηση Nature Energy από το Νορβηγικό Ινστιτούτο Διεθνών Υποθέσεων. Εκτός από το εργοστάσιο Paks 2 της Ουγγαρίας, καθώς και μονάδες στο Μπανγκλαντές και στην Τουρκία, η Ρωσία αναμένεται να κατασκευάσει επίσης ένα εργοστάσιο με μικρούς αρθρωτούς αντιδραστήρες στο Ουζμπεκιστάν, ενώ το 2023 υπέ-

Η Μόσχα επιχειρεί να ενισχύσει την παγκόσμια επιρροή της κατασκευάζοντας πυρηνικά εργοστάσια σε χώρες όπως το Μπανγκλαντές, η Κίνα, η Αίγυπτος, η Ινδία, το Ιράν και η Τουρκία, σε μια προσπάθεια να εκμεταλλευθεί την αυξανόμενη ενεργειακή ζήτηση λόγω της τεχνητής νοημοσύνης και των αναπτυσσόμενων αγορών.

γραψε συμφωνία με την Μπουρκίνα Φάσο. Η χώρα συμμετείχε φέτος στο ένα τρίτο τουλάχιστον των νέων αντιδραστήρων που κατασκευάζονται παγκοσμίως, παρά τις προσπάθειες της Δύσης να μπλοκάρει την πυρηνική κυριαρχία της Ρωσίας, με τις ΗΠΑ να απαγορεύουν τις ρωσικές εισαγωγές εμπλουτισμένου ουρανίου φέτος τον Μάιο. Ο νέος επίτροπος της Ε.Ε. για την ενέργεια, Νταν Γκόργκενσεν, δήλωσε ότι θέλει να εξετάσει την «πλήρη αλυσίδα εφοδιασμού πυρηνικών» στο πλαίσιο μιας ευρύτερης προσπάθειας με στόχο την πλήρη απαλλαγή από τις ρωσικές εισαγωγές καυσίμων έως το 2027.

Με εξαίρεση την Ουγγαρία ωστόσο, οι περισσότερες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης έχουν υπογράψει συμβόλαια

για καύσιμο που έχει αναπτυχθεί για να ταιριάζει σε αντιδραστήρες της σοβιετικής εποχής από την αμερικανική εταιρεία Westinghouse μετά την πλήρη εισβολή στην Ουκρανία. Ο Ούγγρος πρωθυπουργός Βίκτορ Ορμπαν και ο πρωθυπουργός της Σλοβακίας, Ρόμπερτ Φίτσο, τονίζουν ότι θα μπλοκάρουν κάθε μέτρο για τον περιορισμό της μη στρατιωτικής βιομηχανίας πυρηνικής ενέργειας της Ρωσίας. Μετά τη συνάντηση με τον Πούτιν την Κυριακή, ο Φίτσο έγραψε σε ανάρτηση στο Facebook ότι οι πιθανές κυρώσεις κατά της Ρωσίας θα ήταν «οικονομικά επιζήμιες και θα έθետαν σε κίνδυνο την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας σε πυρηνικούς σταθμούς στη Σλοβακία». Ανώτερος αξιωματούχος της Ε.Ε. πάντως χαρακτήρισε υπερβολικούς τους φόβους

ότι η Ρωσία θα μπορούσε να δημιουργήσει κρίσιμες ελλείψεις πυρηνικών καυσίμων για το μπλοκ, όπως έκανε για το φυσικό αέριο το 2022.

Πολλές αναπτυσσόμενες χώρες εξετάζουν την πυρηνική ενέργεια για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις για καθαρή ενέργεια, προσφέροντας περισσότερες πιθανές αγορές για τη Ρωσία. Μιλώντας στη σύνοδο κορυφής του ΟΗΕ για το κλίμα COP29 στο Αζερμπαϊτζάν τον Νοέμβριο, ο Τζέικ Λεβίν, ανώτερος διευθυντής κλίματος και ενέργειας στο Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας των ΗΠΑ, είπε ότι η Ουάσινγκτον ανησυχεί για τις χώρες που στρέφονται προς την Κίνα ή τη Ρωσία για πυρηνική ενέργεια. Η παγκόσμια ανταγωνιστικότητα στον κλάδο ήταν ένα «τεράστιο ζήτημα», τόνισε.

Στροφή στα φθηνότερα προϊόντα από οίκους ειδών πολυτελείας

Στόχος, να αντισταθμίσουν τη μείωση της ζήτησης ιδιαίτερα από τη μεσαία τάξη

Περισσότερη έμφαση στα αξεσουάρ κάτω των 500 δολαρίων αρχίζουν να δίνουν οι εταιρείες πολυτελείας, προκειμένου να αντισταθμίσουν την πεσμένη διάθεση των καταναλωτών διεθνώς για τα δημοφιλέστερα προϊόντα τους, όπως οι τσάντες και τα μπουφάν των χιλιάδων δολαρίων. Η προσοχή στρέφεται όλο και περισσότερο προς τη διεύρυνση των πιο προσιτών κατηγοριών, όπως πασμίνες, ζώνες, πορτοφόλια και αξεσουάρ σπιτιού, που απευθύνονται σε καταναλωτές της μεσαίας τάξης, αν και η στρατηγική αυτή μπορεί να συρρικνώσει τα παχυλά περιθώρια κέρδους.

Επειτα από περίπου δύο χρόνια κατακόρυφων αυξήσεων στις τιμές, με τις τσάντες Chanel, Prada και Dior να είναι τουλάχιστον 50% ακριβότερες σε σύγκριση με το 2020, οι εταιρείες πολυτελείας κινδυνεύουν να χάσουν εντελώς τους καταναλωτές της μεσαίας τάξης, οι οποίοι είναι πιο ευαίσθητοι στις μεταβολές του κόστους. Σημειώνεται ότι στις ΗΠΑ, οι δαπάνες σε προϊόντα από τις κορυφαίες μάρκες πολυτελείας μειώθηκαν 6% τον Νοέμβριο σε σύγκριση με πέρυσι, στέλνοντας ένα ηχηρό μήνυμα ενόψει των εορταστικών αγορών.

Έτσι, οι μεγάλοι «παίκτες» του κλάδου ενισχύουν την προσφορά τους σε προϊ-

όντα κάτω των 500 δολαρίων, από αξεσουάρ για κατοικίδια και είδη γραφείου μέχρι κοσμήματα και πορτοφόλια για κάρτες. Η Burberry μάλιστα σχεδιάζει να αλλάξει τη διαρρύθμιση των καταστημάτων της, ώστε τα κασκόλ από κασμίρι, τα οποία μπορεί να ξεκινούν από 450 δολάρια, να βρίσκονται σε περίοπτη θέση.

Οι καταναλωτές δέχονται τεράστια πίεση από την ακρίβεια, ενώ παρόλλα ταείνουν να προτιμούν πια τις δαπάνες σε εμπειρίες, όπως ταξίδια, πολιτιστικά

Οι παγκόσμιες πωλήσεις του κλάδου αναμένεται να συρρικνωθούν 2% φέτος, καταγράφοντας μία από τις χειρότερες επιδόσεις στην Ιστορία.

δρώμενα κ.ά., έναντι των υλικών αγαθών. Ως αποτέλεσμα, οι αγοραστές προϊόντων πολυτελείας μειώνονται διεθνώς και ιδίως από τη μεσαία τάξη, που παρατηρεί και αισθάνεται περισσότερο τις αλλαγές στις τιμές. Σύμφωνα με ανάλυση της Bain & Company, οι παγκόσμιες πωλήσεις προσωπικών α-

Ο οίκος LVMH, που περιλαμβάνει μεταξύ άλλων τη Louis Vuitton, την Christian Dior και την Tiffany, προειδοποίησε ότι η έμφαση από οίκους σε πιο προσιτά προϊόντα μπορεί να καταστρέψει την αύρα της αποκλειστικότητας που δημιουργεί μια μάρκα πολυτελείας.

γαθών πολυτελείας, όπως ρούχα, αξεσουάρ και καλλυντικά, αναμένεται να συρρικνωθούν 2% φέτος, καταγράφοντας μία από τις χειρότερες επιδόσεις στην Ιστορία.

Μεγάλο είναι και το πλήγμα που δέχονται οι εταιρείες πολυτελείας στην Κίνα, μία από τις μεγαλύτερες αγορές του κλάδου, όπου οι καταναλωτές είναι πολύ επιφυλακτικοί στις δαπάνες μετά την κρίση στα ακίνητα. Πάντως, η έμφαση στα πιο προσιτά προϊόντα, αν και απαραίτητη ώστε οι μεγάλες εταιρείες πολυτελείας να μη χάσουν τη μεσαία τάξη, θέτει σε κίνδυνο τα περιθώρια κέρδους τους σε μια περίοδο που ήδη αντιμετωπίζουν έντονες πιέσεις.

«Αυτό που προσπαθούμε να κάνουμε είναι να επεκτείνουμε το εύρος τιμών», δήλωσε σε αναλυτές ο Αντρέα Γκουέρα,

διευθυνών σύμβουλος της Prada. Αντίστοιχα και ο CEO της Burberry, Τζόσουα Σούλμαν, τόνισε πρόσφατα ότι είναι σημαντική η διεύρυνση των πιο προσιτών κατηγοριών.

Βέβαια, ο οίκος LVMH, που περιλαμβάνει μεταξύ άλλων τη Louis Vuitton, την Christian Dior και την Tiffany, προειδοποίησε ότι μια τέτοια στρατηγική μπορεί να καταστρέψει την αύρα της αποκλειστικότητας που δημιουργεί μια μάρκα πολυτελείας. «Πιστεύω ότι θα είναι ένα λάθος», ανέφερε πρόσφατα σε αναλυτές ο διευθυνών σύμβουλος Ζαν-Ζακ Γκιονί, αναφερόμενος στη δημιουργία μιας νέας σειράς πολύ προσιτών προϊόντων. Τόνισε ότι είναι πολύ σημαντικό να μην αλλάξει η προσφορά «με βάση μια πολύ βραχυπρόθεσμη οπτική».

ΑΝΑΛΥΣΗ

Η κρίση στην κινεζική αγορά ακινήτων

Του **ΤΣΑΝ ΚΑ ΣΙΝΓΚ / REUTERS BREAKINGVIEWS**

Η Κίνα παλεύει με υπερπληθώρα ακινήτων. Εκατομμύρια απούλητα σπίτια επιβαρύνουν τις αξίες των ακινήτων και υπονομεύουν τις προσπάθειες του προέδρου Σι Τζινπίνγκ να τονώσει τη δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο. Το 2025 οι Αρχές του Πεκίνου ίσως επιταχύνουν, δημιουργώντας μια «κακή τράπεζα» στεγαστικής πολιτικής.

Οι περισσότεροι οικονομολόγοι συμφωνούν ότι ο Σι δεν μπορεί να αναζωογονήσει την ανάπτυξη χωρίς πρώτα να σταθεροποιήσει την αγορά ακινήτων. Η κλίμακα του προβλήματος είναι εικασία του καθενός. Οι ερευνητές της Goldman Sachs εκτιμούν ότι το απόθεμα κατοικιών θα ανέρχεται σε 13 τρις. δολάρια εάν οι κτηματομεσίτες ολοκληρώσουν όλα τα υπό κατασκευή έργα. Αυτό ισοδυναμεί με οκτώ φορές την αξία των κατοικιών που πωλήθηκαν στην Κίνα το 2023.

Η υπερπροσφορά έχει επιβαρύνει πολύ έναν τομέα που στο αποκορύφωμά του αντιπροσώπευε περίπου το ένα τέταρτο της ετήσιας οικονομικής παραγωγής της Κίνας. Μεγάλοι προγραμματιστές όπως η China Evergrande και η Country Garden είτε έχουν καταρρεύσει είτε έχουν σταματήσει να επενδύουν σε νέα έργα. Οι τιμές των νέων κατοικιών

συρρικνεί από τη Λαϊκή Τράπεζα της Κίνας ισοδυναμεί με λιγότερο από το 3% των ετήσιων πωλήσεων κατοικιών. Οι υπερχρεωμένες τοπικές κυβερνήσεις είναι επίσης απρόθυμες να συμμετάσχουν.

Ενα πιο αποφασιστικό βήμα θα ήταν να παρέμβει το κινεζικό κράτος ως αγοραστής έσχατης ανάγκης. Αυτό έκαναν και άλλες χώρες κατά τη διάρκεια στεγαστικών κρίσεων. Μετά τη Μεγάλη Ύφεση, η κυβέρνηση των ΗΠΑ το 1938 ίδρυσε την Ομοσπονδιακή Εθνική Ένωση Υποθηκών, γνωστή ως Fannie Mae, για να αναζωογονήσει την αγορά ακινήτων αγοράζοντας στεγαστικά δάνεια από τράπεζες.

Μια παρόμοια τράπεζα στεγαστικής πολιτικής θα μπορούσε να προσφέρει την ίδια ώθηση στην Κίνα. Θα επέτρεπε στις τοπικές κυβερνήσεις να σαρώσουν εκατομμύρια απούλητα σπίτια σε όλη τη χώρα και να τα μετατρέψουν επιλεκτικά σε οικονομικά προσιτές κατοικίες.

Μια τέτοια διάσωση όμως θα ήταν δαπανηρή. Ο οικονομολόγος Χουάνγκ Κιφάν, σύμβουλος της δεξαμενής σκέψης China Finance 40 Forum, εκτιμά τα απαιτούμενα ποσά από 50 τρις. έως 70 τρις. γουάν. Ωστόσο, εάν η δημιουργία της τράπεζας αναζωογονούσε γρήγορα την εμπιστοσύνη και απέτρεπε μια βαθύτερη ύφεση, το κράτος θα μπορούσε να χρειαστεί να καλύψει μόνο ένα σχετικά μικρό ποσοστό του ποσού.

Όταν ο Σι ανέβηκε για πρώτη φορά στην εξουσία το 2013, η κυβέρνηση του αντιμετώπιζε επίσης ύφεση στην αγορά ακινήτων. Τα κρατικά μέσα ενημέρωσης της εποχής έγραψαν ότι υπήρχαν «βασικές προϋποθέσεις» για τη δημιουργία τράπεζας στεγαστικής πολιτικής με στόχο την αντιμετώπιση του υπερβολικού αποθέματος. Τελικά, η κεντρική τράπεζα παρενέβη αντ' αυτού διοχετεύοντας περισσότερα από 3 τρις. γουάν μεταξύ 2015 και 2020 για να επιδοτήσει αποτελεσματικά τη μείωση των αποθεμάτων νέων διαμερισμάτων. Κατά ειρωνικό τρόπο, αυτή η κίνηση βοήθησε να διογκωθεί η φούσκα των ακινήτων, η οποία τελικά «έσκασε» το 2020 και να κάνουν βήματα για μια οικονομικά προσιτή στέγαση. Ωστόσο η πρόσδος ήταν μέχρι στιγμής απογοητευτική. Ενα πρόγραμμα δανεισμού 300 δισ. γουάν που έχει δημι-

Οι πλούσιοι προτιμούν διαμερίσματα πολυτελείας από ξενοδοχεία 5 αστέρων

Το 2024 ο κλάδος πολυτελείας εμφανίζει σαφή πτώση σε σύγκριση με την «έκρηξη» που σημειώθηκε μετά την πανδημία. Ο πληθωρισμός, η πολιτική αβεβαιότητα και οι οικονομικές αναταράξεις σημαίνουν ότι οι καταναλωτές «σφίγγουν» τα λουριά» και ξοδεύουν πολύ λιγότερα απ' ό,τι συνήθιζαν μέχρι πριν από μερικά χρόνια σε προϊόντα πολυτελείας. Η φετινή πτώση είναι η τρίτη που καταγράφεται τα τελευταία 20 χρόνια, σύμφωνα με σχετική έκθεση της Bain & Company για την αγορά πολυτελείας. Υπάρχει, όμως, ένας τομέας όπου οι δαπάνες πολυτελείας συνεχίζονται κανονικά: τα ταξίδια. Ειδικότερα, οι καταναλωτές σε ολόκληρο τον κόσμο φαίνεται πως προτιμούν πλέον να ξοδεύουν σε πολυτελείς εμπειρίες αντί για πολυτελή προϊόντα και βέβαια πολλές εταιρείες προσπαθούν ήδη να εκμεταλλευθούν αυτή την τάση.

«Σκοπός της εταιρείας μας είναι να προσφέρουμε την αληθινή παριζάνικη εμπειρία και να κάνουμε τους πελάτες μας να αισθανθούν στ' αλήθεια Παριζάνοι όσο βρίσκονται εδώ», σχολίασε ο Maxime Lallement, επικεφαλής της γαλλικής εταιρείας Highstay, η οποία διαθέτει πάνω από 40 ξεχωριστά διαμερίσματα στο Παρίσι με υπηρεσίες ξενοδοχείου... Ενα δωμάτιο είναι ένα δωμάτιο, ακόμη και σε ένα πολύ καλό ξενοδοχείο. Έχεις το μίνι μπαρ σου, έχεις το κρεβάτι σου, έχεις το κλιματιστικό σου και κάθε μέρα βλέπεις ανθρώπους στο λόμπι και δεν είναι προσωποποιημένο», προσέθεσε ο Lallement. «Αυτό που είναι πραγματικά

σημαντικό εξαρχής σε εμάς είναι ανεξαρτητως του καταλύματος να αισθάνεσαι ότι βρίσκεσαι στη χώρα όπου έχεις ταξιδέψει», σχολίασε από την πλευρά της η Mélite Dunod, συνιδρύτης της εταιρείας August, η οποία προσφέρει υπηρεσίες συνδιοικτοσίας σε συγκροτήματα πολυτελείας με ιδιαίτερη ιστορία ή ξεχωριστό χαρακτήρα, όπου μπορεί κανείς να περνάει ολόκληρες εβδομάδες κάθε χρόνο. «Δεν θέλουμε να έχουμε στη Μαγιόρκα την ίδια εμπειρία που είχες στη νότια

Οι καταναλωτές φαίνεται πως προτιμούν πλέον να ξοδεύουν σε πολυτελείς εμπειρίες αντί για πολυτελή προϊόντα και βέβαια πολλές εταιρείες προσπαθούν ήδη να εκμεταλλευθούν αυτή την τάση.

Γαλλία. Όταν είσαι στην Τσoκάνη, θέλουμε να αισθάνεσαι στ' αλήθεια ότι είσαι στην Ιταλία», συμπλήρωσε η ίδια μιλώντας στο Quartz. Τέτοιου είδους εταιρείες αξιοποιούν τη νέα τάση προς την απόκτηση εμπειριών: προσφέρουν μεν τις υπηρεσίες πολυτελείας που διαθέτει ήδη ένα συντησιμένο ξενοδοχείο, όπως προτάσεις για ιδιαιτέρως δραστηριότητες στην πόλη ή κρατήσεις σε εστιατόρια, αλλά παρόλλα τα επιτρέπουν στον πελάτη να έχει και πιο προσωπικές και ήσυχες εμπειρίες.

Ηλεκτροσόκ διαρκείας στην ευρωπαϊκή βιομηχανία

Οι υψηλοί φόροι στην ενέργεια
πλήττουν την ανταγωνιστικότητά της

Σε δεινή θέση βρίσκονται οι βιομηχανικές μονάδες στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι οποίες εκτός της ακριβής ενέργειας, που καλούνται να πληρώνουν για τη λειτουργία τους, χρεώνονται και με υπερβολικά υψηλούς φόρους από τις εθνικές κυβερνήσεις, οι οποίοι, ωστόσο, δεν τελούν υπό τον έλεγχο των Βρυξελλών. Σημειώνεται ότι στην Ε.Ε. οι τιμές του ηλεκτρικού ρεύματος είναι από διπλάσιες έως και τριπλάσιες των αντίστοιχων στις Ηνωμένες Πολιτείες. Οπότε οι κυβερνήσεις των κρατών-μελών, οι οποίες αναζητούν τρόπους για να βοηθήσουν τις βιομηχανίες που αντιμετωπίζουν προβλήματα στην Ευρώπη, θα πρέπει να εστιάσουν στους υψηλούς ενεργειακούς φόρους τους, όπως αναφέρει ο Λέοναρντ Μπέρνχαουμ, πρόεδρος της Eurelectric, της ευρωπαϊκής κλαδικής ένωσης εταιρειών ηλεκτρικού ρεύματος. Οι εν λόγω φόροι θρυμματίζουν την ανταγωνιστικότητά τους. Από πλευράς της η Ευρωπαϊκή Ένωση καταρτίζει μια δέσμη μέτρων για τη στήριξη των βιομηχανιών, που αναμένεται στις αρχές του 2025.

Οι κολοσσοί της βιομηχανίας, που καλύπτουν μεγάλο εύρος δραστηριοτήτων από τις αυτοκινητοβιομηχανίες έως τις κατασκευαστικές και τις χαλυβουργικές εταιρείες, προειδοποιούν ότι επείκειται κλείσιμο εργοστασίων και συνεπαγόμενη απώλεια χιλιάδων θέσεων

εργασίας. Επιπροσθέτως, ο Λέοναρντ Μπέρνχαουμ υπογράμμισε ότι τα δεινά τα οποία μαστίζουν τις ενεργοβόρες επιχειρήσεις της Γηραιάς Ηπείρου είναι πολλά, συμπεριλαμβανομένης μιας πιο κατακερματισμένης αγοράς από την αντίστοιχη της Κίνας, καθώς και της δυσκολίας πρόσβασης σε πιστώσεις. Τόνισε, δε, ότι οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, που επιδιώκουν να προσφέρουν γρήγορη ανακούφιση στις προαναφερθείσες επιχειρήσεις, θα πρέπει να εξαλείψουν παντελώς από τις τιμές της ενέργειας το οποιοδήποτε κόστος που δεν σχετίζεται με τη δομή του κλάδου. «Εκτιμάμε ότι τα κράτη χρειάζονται πάντα περισσότερα έσοδα, περισσότερα χρήματα, αλλά εάν πραγματικά οι κυβερνήσεις θέλουν να στηρίξουν τη μετάβαση στην εποχή της ηλεκτρικής ενέργειας δεν μπορούν, για παράδειγμα, να επιβάλουν υπερβολικά μεγάλη φορολογική επιβάρυνση για την ηλεκτρική ενέργεια σε σύγκριση με τη φορολογική επιβάρυνση για το φυσικό αέριο», υπογράμμισε ο Λέοναρντ Μπέρνχαουμ, ο οποίος είναι και διευθύνων σύμβουλος της γερμανικής εταιρείας κοινής ωφελείας E.ON.

Μιλώντας στο ειδησεογραφικό δίκτυο του Reuters, ο κ. Μπέρνχαουμ τόνισε τα εξής: «Εάν είμαστε σοβαροί ως Ευρωπαϊκή Ένωση για το κόστος της ανταγωνιστικότητας, εάν είμαστε σοβαροί για τον στόχο μας να μεταβούμε στην

Κολοσσοί της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, από αυτοκινητοβιομηχανίες έως κατασκευαστικές και χαλυβουργικές, προειδοποιούν ότι επείκειται κλείσιμο εργοστασίων και συνεπαγόμενη απώλεια χιλιάδων θέσεων εργασίας, καθώς δεν μπορούν να αντέξουν το υψηλό ενεργειακό κόστος.

Οι τιμές του ηλεκτρικού ρεύματος είναι από διπλάσιες έως και τριπλάσιες των αντίστοιχων στις Ηνωμένες Πολιτείες.

εποχή της ηλεκτρικής ενέργειας, εάν είμαστε σοβαροί ως προς τον στόχο μας να απαλλαγούμε από τις εκπομπές αερίων ρύπων του θερμοκηπίου, νομίζουμε ότι πρέπει να αναλάβουμε δράση στο ζήτημα της φορολογίας». Οι βιομηχανικοί όμιλοι στην Ευρωπαϊκή Ένωση πληρώνουν τιμές ηλεκτρικής ενέργειας 2-3 φορές υψηλότερες από αυτές στις ΗΠΑ.

Οι φόροι αντιστοιχούσαν κατά μέσον όρο στο 23% της λιανικής τιμής ηλεκτρικής ενέργειας που πληρώνουν οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις έντασης ενέργειας για τα δεδομένα του 2023, σύμφωνα με ανάλυση της δεξαμενής σκέψης Μπρίγκελ με έδρα τις Βρυξέλλες. Εντούτοις, σε πολλές περιπτώσεις οι φορολογικές επιβαρύνσεις που επιβάλλονται από τις εθνικές κυβερνήσεις τελούν εκτός του πλαισίου ελέγχου της Ε.Ε. Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. σχετικά με μια πρόταση για την αναθεώρηση των φορολογικών κανόνων της Ε.Ε. υπέρ καθαρότερων πηγών ενέργειας έχουν σταματήσει από το 2021. Πάντως, οι Βρυξέλλες ετοιμάζονται να δημοσιεύσουν σχέδιο για πιο προσιτές τιμές ενέργειας στις

αρχές του επόμενου έτους. Όμως, με τις διαπραγματεύσεις σχετικά με τις φορολογικές μεταρρυθμίσεις να παραμένουν «παγωμένες» την τελευταία τριετία και σε συνδυασμό με μια πρόσφατη αλλαγή της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας της Ε.Ε., την οποία ακόμη εξακολουθούν να εισάγουν οι εθνικές κυβερνήσεις, ορισμένοι διπλωμάτες θέτουν υπό αμφισβήτηση το τι επιπλέον μπορούν στο συγκεκριμένο πεδίο να προσφέρουν οι Βρυξέλλες.

Ανώτερος κρατικός αξιωματούχος από χώρα-μέλος της Ε.Ε. είπε ότι η μείωση των φόρων θα προσφέρει μόνο «περιορισμένη» βοήθεια και απαιτούνται ευρύτερα μέτρα για να βοηθηθούν οι ευρωπαϊκές βιομηχανίες, ώστε να είναι σε θέση να ανταγωνιστούν αποτελε-

σματικά την Κίνα. Εφερε, δε, ως παράδειγμα ότι οι υφιστάμενοι κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαιτούν δημόσιες προμήθειες για την αγορά τοπικών και πιο πράσινων προϊόντων. «Έχουμε εργαλεία εμπορικής πολιτικής, έχουμε εργαλεία πολιτικής ανταγωνισμού. Πρέπει να δούμε ένα ευρύτερο πλαίσιο», είπε ο ανώτερος αξιωματούχος. Τέλος αξίζει να αναφερθεί ότι σε επίπεδο τιμών ενέργειας στην αγορά χονδρικής της Γηραιάς Ηπείρου υπήρξε εκτίναξη τους τον Νοέμβριο στα υψηλότερα επίπεδα τους σε διάστημα 12 μηνών και πλέον, αν και παραμένουν πολύ κάτω από το ανώτατο όριο του 2022 μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και τη μείωση των εξαγωγών φυσικού αερίου της πρώτης με αποδέκτρια την Ε.Ε.

Συναγερμός σε όλο τον κόσμο ενόψει των δασμών που θα επιβάλει ο Τραμπ

Ακόμη και πριν επιστρέψει στον Λευκό Οίκο, ο νέος πρόεδρος των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ οδηγεί τις κυβερνήσεις ανά τον κόσμο να επανεξετάσουν τις εμπορικές σχέσεις τους, καθώς προετοιμάζονται για μια περίοδο κατά την οποία οι συνεργασίες τους με τις ΗΠΑ μπορεί να γίνουν πολύ πιο ασταθείς.

Ξένοι αξιωματούχοι και αναλυτές λένε ότι οι απειλές του Τραμπ για επιβολή δασμών ενθαρρύνουν ορισμένες χώρες να διαφοροποιήσουν τις εμπορικές σχέσεις τους.

Πρόσφατη συμφωνία μεταξύ της Ε.Ε. και της Νότιας Αμερικής αναδεικνύει τη στρόφι στην εμπορικές συμμαχίες. Η Ε.Ε. ολοκλήρωσε τη μεγαλύτερη εμπορική συμφωνία στην Ιστορία της με μέλη της Mercosur, του εμπορικού μπλόκ στη Νότια Αμερική που περιλα-

βάνει την Αργεντινή, τη Βολιβία, τη Βραζιλία, την Παραγουάη και την Ουρουγουάη.

Αν επικυρωθεί, η συμφωνία θα εδραιώνει μία από τις μεγαλύτερες εμπορικές ζώνες στον κόσμο, χαμηλώνοντας τους δασμούς στα αυτοκίνητα, στα μηχανήματα και στα φάρμακα που μεταφέρονται μεταξύ των ηπείρων. Αυτό μπορεί να υποβαθμίσει τους Αμερικανούς εξαγωγείς, δεδομένου ότι πολλές από τις χώρες συνεργασίας αποκτούν καλύτερους εμπορικούς όρους μεταξύ τους σε σύγκριση με αυτούς που έχουν συμφωνήσει με τις ΗΠΑ.

Οι εμπορικές σχέσεις αλλάζουν δραματικά τα τελευταία οκτώ χρόνια, καθώς οι ΗΠΑ απομακρύνονται από την κυρίαρχη θέση στην παγκοσμιοποίηση και τις συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου.

Οι κυβερνήσεις επανεξετάζουν τις εμπορικές σχέσεις τους και προχωρούν σε νέες συμφωνίες.

Η πρώτη προεδρία Τραμπ περιελάμβανε μια απότομη στρόφι προς τον προστατευτισμό, καθώς διαπραγματευόταν συμφωνίες διεθνώς, αλλά τελικά επέβαλλε πολύ υψηλότερους δασμούς σε εταιρίες όπως το Μεξικό και η Ευρώπη, καθώς και σε ανταγωνιστές όπως η Κίνα.

Ο σκεπτικισμός απέναντι στα οφέλη του εμπορίου αυξάνεται και σε άλλες

χώρες, ιδίως σε ό,τι αφορά την Κίνα, η οποία έχει κλείσει πολλές εταιρείες διεθνώς με τα φθηνά προϊόντα που παράγει. Ωστόσο, ορισμένες χώρες προχωρούν σε νέες εμπορικές συμφωνίες.

Αυτών τον μήνα η Βρετανία έγινε μέλος μιας εμπορικής συμφωνίας στον Ειρηνικό, η οποία ξεκίνησε με την κυβέρνηση του Μπαράκ Ομπάμα, αλλά οι ΗΠΑ αποχώρησαν στην πρώτη θητεία του Τραμπ. Τους τελευταίους μήνες η Κίνα ολοκλήρωσε μια συμφωνία ελεύθερου εμπορίου με χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας και ακόμη μία με το Περσικό.

«Εξάκθαρα οι εμπορικοί μας εταίροι δεν περιμένουν στάσιμοι όσο οι ΗΠΑ κάνουν διάλεγμα από το εμπόριο», δήλωσε η Γουέντι Κάτλερ, πρώην αντιπρόσωπος εμπορίου των ΗΠΑ.

Η Κάτλερ δήλωσε ότι πολλές συμφωνίες που συνάπτονται είχαν ξεκινήσει πριν νικήσει ο Τραμπ και πως η πανδημία και οι γεωπολιτικές εντάσεις ενθάρρυναν περαιτέρω τις χώρες να διαφοροποιηθούν. Ωστόσο, προσέθεσε, «η ανάδειξη Τραμπ έχει δώσει ισχυρή ώθηση για επιτάχυνση αυτών των προσπαθειών».

Ο Τραμπ βλέπει τους δασμούς όχι μόνον ως ένα οικονομικό μέτρο που προστατεύει τα αμερικανικά εργοστάσια, αλλά και μοχλό πίεσης στις διαπραγματεύσεις.

Για τη δεύτερη θητεία του ο Τραμπ έχει προτείνει δασμούς 10%-20% στα περισσότερα προϊόντα από ολόκληρο τον κόσμο, όπως και δασμούς 60% σε προϊόντα από την Κίνα. Επίσης έχει δεσμευθεί για δασμούς 25% στον Κα-

ναδά και στο Μεξικό και επιπλέον 10% στην Κίνα.

Ο Τραμπ είναι ιδιαίτερα σκεπτικός απέναντι στο εμπόριο με την Ευρώπη. Στην πρώτη θητεία του επέκρινε το μπλόκ για τις χαμηλές στρατιωτικές δαπάνες και τα εμπορικά εμπόδια στα αμερικανικά αυτοκίνητα.

Η κυβέρνηση Τραμπ διαπραγματεύθηκε ορισμένους νέους όρους με την Ε.Ε., όμως οι προσπάθειες για ευρύτερη συμφωνία κατέρρευσαν.

Ο Νταν Μιούλανι, πρώην αξιωματούχος εμπορίου των ΗΠΑ, είπε ότι οι Ευρωπαίοι αξιωματούχοι δεν παραδίδουν τα όπλα στην πιθανότητα διαπραγματεύσεων με την κυβέρνηση Τραμπ, αλλά ότι αισθάνονται πως «εάν συμβεί το χειρόστο σενάριο πρέπει να έχουμε άλλες αγορές εκεί έξω».

Χαμηλές πτήσεις για την Ευρωζώνη και το 2025

Χαμηλώνουν τον πήχυ για την ανάπτυξη της Ευρωζώνης οι αναλυτές. Σύμφωνα με δημοσκόπηση οικονομολόγων που πραγματοποίησε το Bloomberg, η νέα χρονιά αναμένεται να φέρει ρυθμούς ανάπτυξης 1% στην ευρωπαϊκή οικονομία. Αν και πρόκειται για κάποια επιτάχυνση σε σχέση με το 0,8% του 2024, εντούτοις οι προσδοκίες έχουν υποβαθμιστεί από το 1,2% προηγούμενων. Αλλάστε, και για το 2026, οι προβλέψεις για την ανάπτυξη διαμορφώνονται τώρα στο 1,2%, από 1,4% προηγούμενων.

Για τη Γερμανία, η οποία παλεύει με μια επίμονη ύφεση στον κρίσιμο μεταποιητικό της τομέα, οι οικονομολόγοι «βλέπουν» τώρα ανάπτυξη 0,4% το 2025

και 1% το 2026. Πρόκειται για υποβάθμιση των προβλέψεων κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες για κάθε χρόνο. Οι αναλυτές υποβαθμίζουν τις προβλέψεις και για τη Γαλλία. Στον αντίποδα, η Ισπανία αναμένεται να αναπτυχθεί ελαφρώς πιο γρήγορα από ό,τι αναμενόταν προηγούμενων.

Οι προβλέψεις που προέκυψαν από τη δημοσκόπηση του Bloomberg είναι πιο απαισιόδοξες από εκείνες της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, η οποία επίσης χαμήλωσε τις εκτιμήσεις της αυτόν τον μήνα, όταν μείωσε και τα επιτόκια για τέταρτη φορά από τον Ιούνιο. Οι αξιωματούχοι της ΕΚΤ εξακολουθούν να ποντάρουν στα νοικοκυριά για την ανάκαμψη της οικονομίας, καθώς τα

Οικονομολόγοι σε δημοσκόπηση του Bloomberg «βλέπουν» ανάπτυξη μόλις 1%.

εισοδήματα αυξάνονται και ο πληθωρισμός σταθεροποιείται στον στόχο του 2%.

«Υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύουμε ότι θα υπάρξει βελτίωση στην οικονομία το 2025 και το 2026», δήλωσε ο επικεφαλής οικονομολόγος της ΕΚΤ Φίλιπ Λέιν σε ένα podcast. Αλλά «παρόλο

που η κατανάλωση αυξάνεται τώρα, μπορεί να υπάρξει μια μικρή καθυστέρηση σε αυτό, επειδή σε έναν κόσμο αβεβαιότητας, ίσως κάποιοι να είναι συγκρατημένοι στις αποφάσεις καταναλώσεων».

Σύμφωνα με τα όσα δήλωσαν οι οικονομολόγοι στην έρευνα του Bloomberg, ο πληθωρισμός αναμένεται να φτάσει στο 2% το δεύτερο τρίμηνο του 2025, όπου φαίνεται ότι θα παραμένει, πριν να πέσει στο 1,9% ένα χρόνο αργότερα. Ο δομικός πληθωρισμός, που εξακολουθεί να ανησυχεί την ΕΚΤ, αναμένεται να μειωθεί ταχύτερα από ό,τι στην προηγούμενη δημοσκόπηση, αγίζοντας το 2% το τρίτο τρίμηνο του 2025.

Η Γερμανία, ατμομηχανή της Ευρωζώνης, παλεύει με μια επίμονη ύφεση στον κρίσιμο μεταποιητικό τομέα της. Οι οικονομολόγοι βλέπουν ανάπτυξη 0,4% το 2025 και 1% το 2026.

Υψηλής ποιότητας λύσεις ομαδοποιημένων μεταφορών.
Ανταγωνιστικές τιμές και ταχύτητα.

Global Transport and Logistics

Σάρωστε αυτόν τον QR κωδικό και μάθετε περισσότερα!

We add value to your business. | gapgroup.com

Δύσκολη η ενσωμάτωση των μεταναστών στη Γερμανία

Απαραίτητοι για την οικονομία, αλλά η άνοδος της Ακροδεξιάς προβληματίζει

Η Γερμανία άνοιξε τις πύλες της στους μετανάστες, δυσκολεύεται ωστόσο να τους ενσωματώσει, την ώρα που η οικονομία της χρειάζεται απειλπισμένα νέους εργαζομένους. Πριν από δέκα χρόνια, η πόλη Σουλ στην κεντρική Γερμανία γερνούσε, ερμήνευε γρήγορα και ήταν οκεδόν εξ ολοκλήρου λευκή. Σήμερα, ο πληθυσμός της έχει σταθεροποιηθεί, είναι νεότερος και περιλαμβάνει κατοίκους από 92 χώρες, αλλαγή που για κάποιους ήταν ευπρόσδεκτη, για άλλους όμως ήρθε πολύ γρήγορα. Τον Μάιο, ο συντηρητικός δήμαρχος Αντρέ Κναπ επανεξελέγη με 82%, επικρίνοντας τους μετανάστες για την αύξηση της εγκληματικότητας. Τον Σεπτέμβριο, η ακροδεξιά «Εναλλακτική για τη Γερμανία» (AfD) που υποστηρίζει τις μαζικές απελάσεις, κέρδισε τις πρώτες της πολιτειακές εκλογές στη Θουριγγία, όπου βρίσκεται η Σουλ.

Πολλές δυτικές χώρες επανεξετάζουν τις μεταναστευτικές τους πολιτικές, παρά το γεγονός ότι παλεύουν με τις επιπτώσεις του χαμηλού ποσοστού γεννήσεων και της γήρανσης του πληθυσμού. Ο εκλεγμένος πρόεδρος των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ έκανε τον περιορισμό της μετανάστευσης και τις μαζικές απελάσεις «σημεία» της εκστρατείας του. Χώρες όπως ο Καναδάς, η Σουηδία,

η Δανία και η Ολλανδία υιοθέτησαν αυστηρότερους ελέγχους, επικαλούμενες το κόστος ζωής και την ασφάλεια. Στην Αυστρία, το αντιμεταναστευτικό «Κόμμα Ελευθερίας» κέρδισε τις εκλογές τον Οκτώβριο. Τον ίδιο μήνα, η Πολωνία δήλωσε ότι θα απαγορεύσει την είσοδο σε αιτούντες άσυλο και θα αυστηροποιήσει την πολιτική βίζας.

Η Γερμανία υπήρξε εδώ και καιρό ένα από τα πιο φιλόξενα έθνη στον κόσμο για τους μετανάστες. Τη δεκαετία 2013-2023, 6,43 εκατ. περισσότεροι άνθρωποι εγκαταστάθηκαν στη Γερμανία από ό,τι έφυγαν, σύμφωνα με την Ομοσπονδιακή Στατιστική Υπηρεσία της Γερμανίας – στη μεγαλύτερη εισροή από οποιαδήποτε χώρα εκτός των ΗΠΑ. Οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι η μετανάστευση παραμένει κορυφαίο ζήτημα για τους ψηφοφόρους ενόψει των πρόωρων εκλογών τον Φεβρουάριο, ιδιαίτερα μετά την πρόσφατη επίθεση ενός Σαουδάραβα στο Μαγδεμβούργο. Η Γερμανία είναι ο πιο δημοφιλής προορισμός στην Ε.Ε. για τους πρόσφυγες, αντιπροσωπεύοντας το 1/3 των αιτήσεων άσylum στο μπλοκ. Από την προσφυγική κρίση του 2015, όταν εκατοντάδες χιλιάδες εισήλθαν στην Ευρώπη, η Γερμανία έχει δεχτεί 2,4 εκατ. αιτούντες άσυλο, αριθμό διπλάσιο από τον πλη-

Η Γερμανία είναι ο πιο δημοφιλής προορισμός στην Ε.Ε. για τους πρόσφυγες. Στη φωτογραφία, μετανάστριες ψωνίζουν στην αγορά του Βερολίνου.

Η Γερμανία υπήρξε εδώ και καιρό ένα από τα πιο φιλόξενα έθνη στον κόσμο για τους μετανάστες.

θυσμό του Μονάχου. Οι μετανάστες αποτελούσαν το 18,8% του πληθυσμού στη Γερμανία το 2021, σε σύγκριση με το 15,3% στις ΗΠΑ το ίδιο έτος, σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη. Στη Γερμανία, το 42% των ατόμων κάτω των 15 ετών ήταν είτε γεννημένοι στο εξωτερικό είτε είχαν τουλάχιστον έναν ξένο γονέα, όπως και το 37% των ατόμων ηλικίας

15 έως 24, σύμφωνα με κυβερνητικά στοιχεία για το 2022. Η χώρα, η οποία δεν έχει ιστορικό μαζικής μετανάστευσης και διαθέτει περιορισμένη εμπειρία ενσωμάτωσης ανθρώπων από άλλους πολιτισμούς, μετατρέπεται έτσι σε «case study» των προκλήσεων που μπορεί να προκύψουν όταν η μετανάστευση ξεπερνάει την ικανότητα υποδοχής μιας κοινωνίας.

Οι περισσότεροι οικονομολόγοι συμφωνούν ότι η γερμανική οικονομία, η οποία έχει μείνει στάσιμη από το 2019, έχει μεγάλη ανάγκη από μετανάστες. Η Γερμανία ήταν μεταξύ των πρώτων χωρών στην Ευρώπη που είδαν τα ποσοστά γονιμότητας να καταρρέουν τη δεκαετία του 1970. Τώρα, καθώς οι baby

boomers συνταξιοδοτούνται, το οικονομικό βάρος των αυξανόμενων συνταξιοδοτικών και ασφαλιστικών δαπανών τους θα βαρύνει λιγότερους εργαζόμενους. Πολλοί τομείς, από τη μηχανική μέχρι την υγεία και τη φιλοξενία, εξακολουθούν να διααρτύνονται για έλλειψη εργατικού δυναμικού. Μια μελέτη φέτος από το Ίδρυμα Bertelsmann διαπίστωσε ότι η Γερμανία θα χρειαζόταν από 288.000 έως 368.000 μετανάστες κάθε χρόνο από τώρα έως το 2040 μόνο για να διατηρήσει το μέγεθος του εργατικού δυναμικού της.

Η χώρα ωστόσο δεν είχε μεγάλη επιτυχία στην ενσωμάτωση ξένων στην αγορά εργασίας της. Το ποσοστό ανεργίας για τους αλλοδαπούς πέρυσι ήταν

14,7%, έναντι 5% για τους Γερμανούς πολίτες. Επιπλέον, οι ξένοι δεν επιτρέπεται να εργαστούν μέχρι να θεωρηθούν επίσημα πρόσφυγες, κάτι που μπορεί να πάρει μήνες ή και χρόνια. Ωστόσο δικαιούνται επιδόματα εκατοντάδων ή χιλιάδων ευρώ τον μήνα – τα οποία κόστισαν στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση 29,7 δισ. ευρώ το 2023, σύμφωνα με την ερευνητική εταιρεία Statista. Η μετανάστευση ήταν ένα από τα ζητήματα που δίκασαν τον κυβερνητικό συνασπισμό που κατέρρευσε τον Νοέμβριο, με τις δημοσκοπήσεις να δείχνουν ότι το κεντροδεξιό CDU είναι φαβορί για να κερδίσει τις εκλογές του Φεβρουαρίου και το ξενοφοβικό AfD στη δεύτερη θέση.

Μείωση επιτοκίων στην Τουρκία για πρώτη φορά έπειτα από δύο χρόνια

Η κεντρική τράπεζα της Τουρκίας εξέπληξε τις αγορές προχωρώντας σε μεγαλύτερη από την αναμενόμενη μείωση των επιτοκίων την Πέμπτη και πλέον οι αναλυτές αναμένουν μεγάλες επιτοκιακές μειώσεις σε κάθε συνεδρίαση του 2025, παρά το γεγονός ότι οι Τούρκοι αξιωματούχοι θέλησαν να φανούν προσεκτικοί ως προς την πορεία της νομισματικής χαλάρωσης.

Η νομισματική αρχή μείωσε το βασικό επιτόκιο ρέπο μιας εβδομάδας στο 47,5% από 50%, στην πρώτη κίνηση μείωσης των επιτοκίων έπειτα από δύο χρόνια. Παρότι η μείωση ήταν μεγαλύτερη από τις 175 μονάδες βάσης που προέβλεπε έρευνα του Bloomberg πριν από την απόφαση, η κεντρική τράπεζα έδωσε παράλληλα ένα σήμα σύσφιγξης στις αγορές, περιορίζοντας τον λεγόμενο διάδρομο επιτοκίων στις 300 μονάδες βάσης από τις 600 μονάδες. Επιπλέον, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής τόνισαν ότι ο χρόνος περαιτέρω μειώσεων θα εξαρτηθεί από τα δεδομένα. Ωστόσο, αυτό δεν εμπόδιζε πολλούς αναλυτές να προ-

Η κεντρική τράπεζα της χώρας διαμόρφωσε το βασικό επιτόκιο σε 47,5% από 50%.

βλέψουν περισσότερες και μεγαλύτερες μειώσεις των επιτοκίων το επόμενο έτος, κατά το οποίο η κεντρική τράπεζα έχει προγραμματίσει να πραγματοποιήσει 8 συνεδριάσεις από 12 φέτος.

Η λίρα υποχώρησε σημαντικά την Παρασκευή, αυξάνοντας τις απώλειές της τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες στο 1,8%. Πρόκειται για την έκτα χειρότερη επίδοση μεταξύ 23 νομισμάτων αναδυόμενων αγορών που παρακολουθεί το Bloomberg.

Μετά τη μείωση της Πέμπτης, οι οικονομολόγοι της Morgan Stanley δήλωσαν ότι βλέπουν τα επιτόκια στο 42,5% μέχρι τον Μάρτιο σε σύγκριση με την προηγούμενη πρόβλεψή τους

Η λίρα υποχώρησε σημαντικά την Παρασκευή, αυξάνοντας τις απώλειές της τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες στο 1,8%.

για 44%, με δύο μειώσεις 250 μονάδων βάσης στο πρώτο τρίμηνο.

Οι επόμενες δύο συνεδριάσεις είναι προγραμματισμένες για τις 23 Ιανουαρίου και τις 6 Μαρτίου. Τόσο ο Okan

Ertem της Türkiye Ekonomi Bankası AS όσο και ο οικονομολόγος της Barclays

Plc Ercan Erguzel δήλωσαν ότι αναμένουν τώρα μειώσεις 250 μονάδων βάσης και στις οκτώ συνεδριάσεις που έχουν

προγραμματιστεί για το επόμενο έτος. Ως εκ τούτου, τα επιτόκια αναμένεται να κυμανθούν στο 27,5% στο τέλος του έτους. Προηγούμενως, ο Erguzel ανέμενε ότι το επίπεδο αυτό θα επιτευχθεί μέχρι τον Αύγουστο και στη συνέχεια θα διατηρηθεί μέχρι το τέλος του έτους.

Η μείωση του αριθμού των συνεδριάσεων της κεντρικής τράπεζας σημαίνει ότι το μέγεθος των μειώσεων μπορεί να είναι μεγαλύτερο, σύμφωνα με τον επικεφαλής οικονομολόγο της QNB Erkin Isik. «Πιστεύουμε ότι οι πιθανότητες μείωσης κατά 250 μονάδες βάσης και στις δύο συνεδριάσεις του πρώτου τριμήνου είναι ισχυρές», δήλωσε, ενώ προέβλεψε ότι το επιτόκιο ρέπο μιας εβδομάδας θα μειωθεί στο 28,5% μέχρι το τέλος του έτους.

Οι αναλυτές της Citigroup Inc. μεταξύ των οποίων και ο Ilker Domac προβλέπουν ότι τα επιτόκια θα διαμορφωθούν στο 30% μέχρι το τέλος του επόμενου έτους. Προειδοποίησαν ότι μια «πιο χαλαρή στάση» από τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής θα μπορούσε να πε-

ριορίσει την επενδυτική διάθεση για περιουσιακά στοιχεία της λίρας. Οι αναλυτές της Goldman Sachs Group Inc. διατήρησαν την πρόβλεψή τους για επιτόκια 39% έως τον Ιούνιο. Οι αναλυτές της Deutsche Bank, Yigit Onay και Christian Wietoska, δήλωσαν ότι η αναφορά της κεντρικής τράπεζας της Τουρκίας για αποφάσεις με βάση τα δεδομένα πιθανότατα θα την αναγκάσει να διακόψει τη χαλάρωση μετά τον καθορισμό του επιτοκίου αναφοράς στο 45% τον Ιανουάριο, ενώ προβλέπει ότι θα κυμανθεί στο 30% μέχρι το τέλος του 2025.

Η κεντρική τράπεζα ανακοίνωσε τον Νοέμβριο ότι αναμένει ότι ο πληθωρισμός των καταναλωτών θα επιβραδυνθεί στο 21% έως το τέλος του 2025, σε σύγκριση με 47,1% τον περασμένο μήνα. Τον Φεβρουάριο θα παρουσιάσει τις επόμενες τριμηνιαίες προοπτικές της για τις τιμές, οι οποίες θα χρησιμεύσουν ως οι νέοι, βραχυπρόθεσμοι στόχοι της αρχής. Σημειώτεον ότι ο έπισημος στόχος της τράπεζας είναι 5%.

Κάνει τη διαφορά η υψηλή η παραγωγικότητα των Ηνωμένων Πολιτειών

Στις ΗΠΑ, ο πληθωρισμός υποχωρεί και η αγορά εργασίας αποθερμαίνεται, αλλά η παραγωγικότητα αναδεικνύεται η κινητήριος δύναμη πίσω από τους ισχυρούς ρυθμούς ανάπτυξης. Ειδικότερα, πολλές επιχειρήσεις καταφέρνουν να εμφανίζουν καλύτερα αποτελέσματα με λιγότερους πόρους και έχουν αυξήσει τα έσοδά τους χωρίς να μετακυλίνουν το υψηλότερο κόστος στους καταναλωτές. Έτσι η αύξηση της παραγωγικότητας έγινε μοχλός οικονομικής ανθούς σε περιβάλλον χαμηλού πληθω-

ρισμού και ευθύνεται εν μέρει για την υπεραπόδοση των ΗΠΑ έναντι της Ε.Ε., του Καναδά και άλλων μεγάλων οικονομιών την τελευταία διετία.

Μέχρι στιγμής φέτος, η τριμηνιαία παραγωγικότητα των Αμερικανών εργαζομένων αυξάνεται κατά τουλάχιστον 2% σε σύγκριση με ένα χρόνο νωρίτερα και ο ετήσιος μέσος όρος την τελευταία πενταετία αγγίζει το 2,1%. Απεναντίας, η παραγωγικότητα στην Ευρώπη αναπτύσσεται από το 2015 με ετήσιο ρυθμό χαμηλότερο από 1%, ενώ στον Καναδά

Θεωρείται η κινητήρια δύναμη πίσω από τους ισχυρούς ρυθμούς ανάπτυξης που εμφανίζει η αμερικανική οικονομία.

οριακά ξεπερνάει το 0% από το 2019. Στις ΗΠΑ, η ανάπτυξη της παραγωγικότητας θεωρείται κρίσιμη εξέλιξη, η

οποία έχει επιτρέψει ισχυρή οικονομική δραστηριότητα και υποχώρηση του πληθωρισμού, ακόμη κι όσο η αγορά εργασίας χαλαρώνει, δήλωσε πρόσφατα η αξιωματούχος της Fed, Αντριάνα Κούγκλερ.

Η παραγωγικότητα άρχισε να ανεβαίνει ρυθμούς τους πρώτους μήνες της πανδημίας, αρχικά κυρίως διότι απολύθηκαν πολλοί εργαζόμενοι σε θέσεις χαμηλής παραγωγικότητας. Όσο γινόταν επανεκκίνηση της οικονομικής δραστηριότητας το 2021 και το 2022, η πα-

ραγωγικότητα υποχώρησε, παραμένοντας όμως πάνω από τον μέσο όρο. Τελικά, ο ρυθμός ενισχύθηκε εκ νέου το 2023, συνεχίζοντας να ξεπερνάει τις επιδόσεις προ πανδημίας. Σύμφωνα με τη Wall Street Journal, για την τάση αυτή δεν υπάρχει κάποια απλή εξήγηση. Δεδομένου ότι τα στοιχεία δεν μετρούν άμεσα την παραγωγικότητα, τα στατιστικά για τη δραστηριότητα και τις ώρες εργασίας μπορούν απλώς να προσφέρουν μια «γεύση» των αιτιών πίσω από το φαινόμενο.

Ορισμένοι οικονομολόγοι αποδίδουν την έκρηξη της παραγωγικότητας στην πανδημία. Τα κρατικά μέτρα στήριξης πυροδότησαν ένα κύμα καταναλωτικής ζήτησης και τα χαμηλά επιτόκια δανεισμού ενθάρρυναν τις επιχειρηματικές επενδύσεις, ενώ τα αυξημένα επιδόματα ανεργίας περιορίσαν τη ζήτηση για δουλειά. Ο συνδυασμός των παραπάνω παραγόντων υποχρέωσε τις επιχειρήσεις να βρουν τρόπους για να κάνουν περισσότερα πράγματα με λιγότερο κόσμος.

ALPHA BANK
www.alphabank.com.cy

Ζήστε ονειρεμένα ταξίδια!
Χρησιμοποιήστε τις κάρτες Mastercard της Alpha Bank από **15 Δεκεμβρίου 2024 έως 31 Μαρτίου 2025** και κερδίστε δωροκουπόνια από τη Let's Go Tours by Amathus.
Ελάχιστο ποσό χρήσης κάρτας €5.000. Ισχύουν όροι και προϋποθέσεις.

2 δωροκουπόνια των
€ 10.000
και 25 των € 4.000

ALPHA SPEND & WIN

Μάχη Ελλάδας - Κίνας στην εμπορική ναυτιλία

Πρώτος σε μεταφορική δυναμικότητα ο ελληνικός στόλος, ενώ πλησιάζει ο κινεζικός

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Η είδηση πως ο κινεζικής ιδιοκτησίας εμπορικός στόλος ξεπέρασε σε δυναμικότητα τον ελληνικών συμφερόντων στόλο, σύμφωνα με στοιχεία της Clarksons Research, προκάλεσε πρόσκαιρο σοκ στην ελληνική αλλά και στη διεθνή ναυτιλιακή κοινότητα που ξέρουν εδώ και δεκαετίες ότι η ελληνόκτητη ναυτιλία είναι η μεγαλύτερη

«Αρχαίοι πολιτισμοί και οι δύο τρέφουν μεγάλο θαυμασμό ο ένας για τον άλλο», αναφέρουν με κάθε ευκαιρία Κινέζοι αξιωματούχοι και επιχειρηματίες.

στον κόσμο. Ωστόσο, όπως αποδεικνύεται, τα στοιχεία αφορούσαν σύγκριση στόλου με βάση την ολική χωρητικότητα (GT) και όχι με το πιο ακριβές μέτρο της χωρητικότητας εκτοπίσματος (DWT) που δείχνει την πραγ-

ματική μεταφορική δυναμικότητα των πλοίων. Ο ελληνόκτητος στόλος παραμένει λοιπόν ο μεγαλύτερος με βάση τη μεταφορική του δυναμικότητα με βάση τα στοιχεία της UNCTAD, της υπηρεσίας δηλαδή του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών για το εμπόριο και την ανάπτυξη.

Αυτή όμως η εξέλιξη έφερε στο προσκήνιο την αλματώδη ανάπτυξη τις τελευταίες δεκαετίες της κινεζικής εμπορικής ναυτιλίας, καθώς το Πεκίνο επικειρεί να εξασφαλίσει την αυτονομία των θαλάσσιων μεταφορών που κρίνεται τόσο για την εξαγωγή των προϊόντων του, όσο και για την εισαγωγή πρώτων υλών για τη λειτουργία της βιομηχανίας της χώρας, αλλά και την ενεργειακή της ασφάλεια.

Η σύγκριση Ελλάδας και Κίνας θυμίζει τη βιβλική αφήγηση για τον Δαυίδ και τον Γολιάθ, με τη βασική διαφορά όμως ότι οι δύο χώρες τρέφουν αμοιβαίο αλληλοσεβασμό και το Πεκίνο συχνά πυκνά εξαίρει την ελληνική ναυτιλία τόσο για τη συνεργασία της, όσο και για το γεγονός πως στήριξε με τεχνογνωσία και επενδύσεις τα πρώτα βήματα της κινεζικής ναυτιλίας και ναυπηγικής βιομηχανίας. «Αρχαίοι πολι-

ΠΗΓΗ: UNCTAD, Review of maritime transport 2024 (στοιχεία Ιανουαρίου 2024)

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

τισμοί και οι δύο τρέφουν μεγάλο θαυμασμό ο ένας για τον άλλο», αναφέρουν με κάθε ευκαιρία Κινέζοι αξιωματούχοι και επιχειρηματίες.

Ωστόσο το γεγονός ότι ο κινεζικός στόλος βρίσκεται πλέον στη δεύτερη θέση παγκοσμίως με βάση τη μεταφορική του δυναμικότητα και στην πρώτη με βάση τον αριθμό των πλοίων, είναι μία ένδειξη των προβλημάτων ανταγωνιστικότητας που έχει η Ευρώπη κυρίως λόγω του ρυθμιστικού πλαισίου της για την ποτιστοπύο. Όμως σχεδόν το 74% του εξωτερικού εμπορίου της Ε.Ε. μεταφέρεται διά θαλάσσης. Η σημασία της ναυτιλίας της Ε.Ε. για την οικονομία και την αυτονομία της ηπείρου είναι αδιαμφισβήτητη. Η ελληνική ναυτιλία είναι ο θεμελιώδης πυλώνας αυτού του τομέα, καθώς αντιπροσωπεύει περισσότερο από το 60% του ελεγχόμενου από την Ε.Ε. στόλου. Ωστόσο το ρυθμιστικό περιβάλλον στην Ευρώπη για τη ναυτιλία, μία από

τη φύση της παγκόσμια δραστηριότητα, που δεν μπορεί να ρυθμίζεται μόνο σε τοπικό επίπεδο, υπονομεύει την περαιτέρω ανάπτυξη της, σύμφωνα με τη ναυτιλιακή κοινότητα. Εξαιρεση αποτελεί η ελληνόκτητη ναυτιλία που ιστορικά επιτυγχάνει υψηλές επιδόσεις, αναπτύσσει παγκόσμιες αλληλεξαρτήσεις μεταξύ ενός τεράστιου αριθμού διαφορετικών θαλάσσιων διαδρομών και λιμανιών, εξυπηρετώντας πολλές διαφορετικές οικονομίες και κόμβους του παγκόσμιου εμπορίου που αφορούν όλους τους τύπους ροών εμπορευμάτων. Γι' αυτόν τον λόγο αναγνωρίζεται παγκοσμίως ότι η ελληνική ναυτιλιακή επιχειρηματικότητα έχει αναλάβει πρωταρχικό ρόλο στην κινητικότητα του παγκόσμιου εμπορίου.

Πώς διαμορφώνονται λοιπόν τα πραγματικά μεγέθη του ελληνικών συμφερόντων στόλου σε σχέση με αυτά του κινεζικών συμφερόντων στόλου; Με βάση τα στοιχεία της UNCTAD,

ο ελληνικός εμπορικός στόλος (μεγαλύτερων από 1.000 κόρους) αριθμεί 4.992 πλοία συνολικής μεταφορικής δυναμικότητας μετρούμενης σε χωρητικότητα εκτοπίσματος (DWT) 394.977.181 τόνων.

Με βάση αυτή τη δυναμικότητα είναι ο μεγαλύτερος παγκοσμίως, σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της υπηρεσίας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών που αφορούσαν τον Ιανουάριο του 2024. Στη δεύτερη θέση με χωρητικότητα εκτοπίσματος (DWT) 309.870.897 τόνων βρίσκεται ο κινεζικών συμφερόντων στόλος που αποτελείται όμως από 9.418 πλοία, προφανώς με μικρότερη μέση μεταφορική δυναμικότητα απ' ό,τι τα ελληνικά. Ακολουθούν η Ιαπωνία και η Σιγκαπούρη με 4.104 και 2.824 πλοία, αντίστοιχα, και μεταφορική δυναμικότητα 242.366.672 τόνους DWT και 146.047.319, αντίστοιχα.

Εάν όμως ως κριτήριο χρησιμοποι-

ηθεί η ολική χωρητικότητα (GT), που μετράει τον συνολικό εσωτερικό όγκο όλων των μόνιμα σκεπαστών και κλειστών χώρων ενός πλοίου και όχι το βάρος το οποίο μπορεί να μεταφέρει αυτό, τότε ο κινεζικός στόλος εμφανίζεται φέτος να έχει ξεπεράσει τον ελληνικό με χωρητικότητα 282,9 εκατ. κόρων GT σύμφωνα με την Clarksons Research, με την Ελλάδα στη δεύτερη θέση με 254 εκατ. GT. Επιπλέον, οι κινεζικές ναυτιλιακές έχουν με βάση την ίδια μονάδα περισσότερα πλοία υπό ναυπήγηση (46,7 εκατ. GT) απ' ό,τι οι Έλληνες (35,4 εκατ. GT).

Χρήσιμη είναι ίσως και η αποτίμηση που κάνει η υπηρεσία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για το εμπόριο και την ανάπτυξη της αξίας των στόλων των δύο ναυτιλιακών υπερδυνάμεων: Ο παγκόσμιος στόλος έφτασε το 1,37 τρις. δολάρια το 2024. Πρώτη κατατάσσεται η Ελλάδα, ακολουθούμενη από την Κίνα και την Ιαπωνία.

Από το 1992 η Ε.Ε. έχει επιβάλει πρόστιμα 331,4 εκατ. στην Ελλάδα

Το συνολικό ποσό των 331,4 εκατ. ευρώ έχει καταβάλει η Ελλάδα από το 1992 έως το 2023 ως κυρώσεις που της επιβλήθηκαν από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για μη συμμόρφωση με την κοινοτική νομοθεσία. Το πιο αντισυμβατικό και παράλληλα εξοργιστικό είναι ότι το μεγαλύτερο ποσό από τα παραπάνω χρήματα αφορά χρηματικές κυρώσεις σχετικά με παραβάσεις οι οποίες είναι ακόμη εν εξελίξει, δηλαδή η Ελλάδα δεν έχει συμμορφωθεί σχεδόν δέκα χρόνια μετά τις σχετικές αποφάσεις του δικαστηρίου της Ε.Ε.

Σύμφωνα με έκθεση που δημοσιοποίησε χθες το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο με θέμα «Επιβολή του Δικαίου της Ε.Ε.», τον Δεκέμβριο του 2023 εκκρεμούσαν 6 υποθέσεις εις βάρος της Ελλάδας, για τις οποίες η χώρα είχε καταβάλει χρηματικές κυρώσεις ύψους 284,9 εκατ. ευρώ. Πρόκειται, μάλιστα, για το δεύτερο υψηλότερο ποσό στο σύνολο των χρηματικών κυρώσεων που έχουν καταβάλει τα κράτη-μέλη για τις εκκρεμείς υποθέσεις. Συγκεκριμένα, τον Δεκέμβριο του 2023 εκκρεμούσαν 16 υποθέσεις στις οποίες τα κράτη-μέλη εξακολουθούσαν να παραβιάζουν το δίκαιο της Ε.Ε. και για τις οποίες είχαν επιβληθεί χρηματικές κυρώσεις συνολικού ύψους 1,4 δισ. ευρώ. Σε 13 από τις 16 εν εξελίξει υποθέσεις (στους τομείς του περιβάλλοντος και του ανταγωνισμού) τα εμπλεκόμενα κράτη-μέλη καταβάλλουν χρηματικές κυρώσεις

για περισσότερα από τρία χρόνια, ενώ σε 6 από αυτές τις 13 για πάνω από οκτώ χρόνια.

Μία τέτοια περίπτωση αφορά την Ελλάδα και τη γνωστή υπόθεση των ανεξέλεγκτων χωματερών. Κατόπιν καταγγελιών, ερωτήσεων και εκθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την ύπαρξη παράνομων και ανεξέλεγκτων χώρων διαθέσεως αποβλήτων στην Ελλάδα, καθώς και με τη μη τήρηση της οδηγίας 75/442/ΕΟΚ, η Επιτροπή άσκησε προσφυγή κατά της Ελλάδας για μη εκτέλεση της απόφασης στην υπόθεση C-502/03 (Επιτροπή κατά Ελλάδας). Στην υπόθεση C-378/13, που κινήθηκε μετά τη δεύτερη παραπομπή λόγω παράβασης, το δικαστήριο υποχρέωσε την Ελλάδα να καταβάλει κατ' αποκοπήν ποσό ύψους 10 εκατ. ευρώ και χρηματική ποινή σε εξαμηνιαία βάση, με το αρχικό ποσό να προσδιορίζεται στα 14,52 εκατ. ευρώ. Το συνολικό αρχικό κεφάλαιο που καταβλήθηκε έως τις 31 Δεκεμβρίου 2023 ανερχόταν σε 70 εκατ. ευρώ και οι υποθέσεις εξακολουθούν να εκκρεμούν εννέα χρόνια αργότερα.

Οι χρηματικές κυρώσεις που κατέβαλε η Ελλάδα σε περατωθείσες υποθέσεις παραβάσεων την περίοδο 1992-2023 ανερχονται συνολικά σε 46,5 εκατ. ευρώ για 6 υποθέσεις, σε σύνολο 258,9 εκατ. ευρώ που καταβλήθηκαν συνολικά από τα κράτη-μέλη ως χρηματικές κυρώσεις την ίδια περίοδο.

ΔΗΜΗΤΡΑ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΥ**

Μπορεί ο αριθμός των μη αδειοδοτημένων παρόχων τυχερών παιχνιδιών που έχουν απενεργοποιηθεί από την Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων (ΕΕΕΠ) να αυξάνεται διαρκώς, αλλά ο παράνομος τζόγος ζει και βασιλεύει. Αν και η μάχη κατά των παράνομων στοιχηματικών – προς τις οποίες η αξία των πονταρισμάτων ετησίως τοποθετείται σε περίπου 2 δισ. – είναι άνιση εάν δεν ληφθούν συντονισμένα μέτρα από την πολιτεία, ο Σύνδεσμος Παρόχων και Προμηθευτών Διαδικτυακών Τυχερών Παιγνίων (ΗΓΑ) εντείνει τις ενέργειές του κατά του παράνομου online στοιχήματος. Μετά την κατάθεση πριν από μήνες μηνύσεων κατά influencer και παράνομων στοιχηματικών, ο φορέας επιδιώκει να πάψει η διαδικτυακή διαφήμιση αυτού του είδους των εταιρειών, που τείνει να λάβει ανεξέλεγκτες διαστάσεις. Μάλιστα, σε πολλές περιπτώσεις στις διαφημίσεις παράνομων τυχερών παιχνιδιών πρωταγωνιστούν Έλληνες.

Όπως αναφέρουν παράγοντες της αγοράς, στους παράνομους διενθεις ιστότοπους τυχερών παιχνιδιών, που δεν καταθέτουν εγγυητικές επιστολές καλής λειτουργίας ενός εκατ. ευρώ, όπως οι νόμιμοι πάροχοι, δεν είναι εγγυημένη η πληρωμή των κερδών των παικτών. Επίσης, το όριο ηλικίας των 21 ετών δεν εφαρμόζεται και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο, σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα της Kappa Research, το 10% των παικτών που επιλέγουν παράνομες ιστοσελίδες είναι από 17 έως 21 ετών. Και βέβαια, ούτε αποδίδουν φόρους στο ελληνικό κράτος ούτε λαμβάνουν μέτρα κατά του ζεπλύματος μαύρου χρήματος. Κατ' ε-

Σε ετήσια βάση, η αξία των πονταρισμάτων σε παράνομες στοιχηματικές εταιρείες εκτιμάται στα 2 δισ.

πέκταση, δεν διαθέτουν δικλίδες ασφαλείας έναντι κυβερνοεπιθέσεων.

Στον αντίποδα, οι 19 νόμιμοι πάροχοι διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών καταβάλλουν σταδιακά συνολικά 80 εκατ. ευρώ στο ελληνικό Δημόσιο για να εξασφαλίσουν την άδεια επταετούς διάρκειας. Κατά την έρευνα της Kappa Research, περίπου 1 εκατ. παίκτες επιλέγουν μόνο παράνομες ιστοσελίδες, οι οποίες όχι μόνο πολλαπλασιάζονται αλλά και διαφημίζονται σε ιστοσελίδες γενικού ή αθλητικού περιεχομένου.

Η προβολή των «πειρατικών» ιστοσελίδων επιτυγχάνεται μέσω της μεθόδου

Οι παράνομες στοιχηματικές εταιρείες δεν τηρούν το όριο των άνω των 21 ετών προκειμένου ένας παίκτης να αποκτήσει πρόσβαση στα παιχνίδια τους και για τον λόγο αυτό σημαντικός αριθμός παικτών – εκτιμάται άνω του 10% – είναι μεταξύ 17 και 21 ετών.

της προγραμματικής διαφήμισης. Πρόκειται για ψηφιακές πλατφόρμες, οι οποίες μέσω αλγορίθμων και τεχνητής νοημοσύνης χαρτογραφούν τις προτιμήσεις των χρηστών του Διαδικτύου και πωλούν, αυτοματοποιημένα, για λογαριασμό των πελατών τους (ιστοσελίδων) διαφημιστικό χώρο και χρόνο.

Με τον τρόπο αυτό αποκτούν στοχευμένη παρουσία σε δημοφιλείς ιστότοπους, την ώρα που βάσει της νομοθεσίας «όποιοι προβαίνει σε εμπορική επικοινωνία για τυχερά παιχνίδια τα οποία διοργανώνονται ή διεξάγονται χωρίς άδεια, είτε ως διαφημιστής είτε ως δια-

φημιζόμενος, τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον δύο ετών και με χρηματική ποινή από 100.000 έως και 200.000 ευρώ».

Ως εκ τούτου, κατά πληροφορίες, ο Σύνδεσμος Παρόχων και Προμηθευτών Διαδικτυακών Τυχερών Παιγνίων προχωράει στην αποστολή ειδοποιήσεων προς εταιρείες ψηφιακής διαφήμισης οι οποίες, εν αγνοία τους σε πολλές περιπτώσεις, έχουν πωλήσει (μέσω προγραμματικής διαφήμισης) διαφημιστικό χώρο σε ιστοσελίδες για μη αδειοδοτημένους παρόχους. Μέσω της διαδικασίας αυτής ζητείται η απόσυρση των διαφημίσεων εντός συ-

γκεκριμένου χρονικού διαστήματος, προκειμένου να μην υποβληθούν μηνύσεις.

Η μαύρη λίστα της ΕΕΕΠ περιλαμβάνει περισσότερες από 760 στοιχηματικές εταιρείες. Ωστόσο, συχνά, όπως αναφέρουν παράγοντες της αγοράς, οι διακριστές απαγορευμένων ιστοσελίδων προχωρούν στην δημιουργία κλώνων, συνεχίζοντας τη δραστηριότητά τους. Για κάθε δηλαδή ιστότοπο που απενεργοποιείται δημιουργείται – συνήθως πριν ενταχθεί στην blacklist – ο κλώνος του, που διαθέτει παρεμφερή ηλεκτρονική διεύθυνση και στον οποίο οι εγγεγραμμένοι παίκτες καλούνται να μεταβούν λόγω, δήθεν, τεχνικής βλάβης του πρώτου. Κατά πάγια πρακτική οι παράνομες εταιρείες κατοχυρώνουν από την αρχή, όχι μόνο το βασικό τους όνομα (π.χ. «tyxeropaixnidi») αλλά και σημαντικό αριθμό ιστοσελίδων – κλώνων με παραπλησιες ονομασίες (π.χ. «tyxeropaixnidi 1,2» κ.λπ.). Έτσι, όταν η ΕΕΕΠ «κατεβάσει» τη βασική ιστοσελίδα, οι χρήστες ανακατευθύνονται στα αντίγραφα της, ανακτώντας αυτόματα την πρόσβαση στον λογαριασμό τους και στο ψηφιακό πορτοφόλι τους.

Η διαχείριση των παράνομων στοιχηματικών ανήκει, συνήθως, σε εταιρείες με έδρα εξωχώριους φορολογικούς παραδείσους των οποίων οι Αρχές κορπορούν και άδειες τυχερών παιχνιδιών έναντι τιμήματος, που ενδέχεται να μην υπερβαίνει τις 100.000 ευρώ. Ως πράκτορες πληρωμών – ο φορέας που πραγματοποιεί τις συναλλαγές των παικτών με τους παράνομους παρόχους – λειτουργούν συνήθως κυπριακές εταιρείες. Η πορεία του χρήματος (follow the money) του παράνομου online τζόγου, το οποίο σχεδόν πάντοτε νομιμοποιείται, μπορεί να οδηγήσει στην απουνάδωση των παράνομων στοιχηματικών εταιρειών, όπως

Οι «πειρατές» του στοιχήματος διαφημίζονται κυρίως σε ιστοσελίδες αθλητικού περιεχομένου.

αναφέρουν πηγές. Η δραστηριότητά τους στηρίζεται στην ύπαρξη ενός αχανούς δικτύου με βασικό πυλώνα την τεχνολογία, δεδομένου ότι οι εφαρμογές των παράνομων παιχνιδιών στηρίζονται σε έναν πολύ μεγάλο αριθμό διακομιστών διεθνώς και στην Ελλάδα. Σε κάποιες περιπτώσεις οι παράνομες ιστοσελίδες στηρίζονται και σε περιορισμένο αδειοδοτημένων παρόχων.

Βασικός κρίκος της αλυσίδας είναι οι εταιρείες μέσω των οποίων οι παίκτες ποτάρουν ή αποσύρουν τα κέρδη (payment agents), ενώ για να ολοκληρωθεί μια συναλλαγή απαιτείται η διαμεσολάβηση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Οργανισμός Χρηματοδότησεως Στέγης

**ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΓΡΑΠΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΛΗΡΩΣΗ ΜΙΑΣ ΘΕΣΗΣ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ Α ΚΑΙ Β ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ
ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ –
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΣΤΕΓΗΣ**

Έχουν αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του Οργανισμού Χρηματοδότησεως Στέγης www.hfc.com.cy τα αποτελέσματα της γραπτής εξέτασης για την πλήρωση θέσης Λειτουργού Α και Β στο Τμήμα Ασφάλειας Πληροφοριών.

Αυξάνονται κατά 2,7% οι εισφορές των μη μισθωτών από Ιανουάριο

Το ποσοστό προκύπτει από εκτίμηση για τον μέσο πληθωρισμό του 2024

Της ΡΟΥΛΑΣ ΣΑΛΟΥΡΟΥ

Κατά 2,7% αναμένεται να αυξηθούν από τον Ιανουάριο του νέου έτους οι εισφορές για περισσότερους από 800.000 μη μισθωτούς, ελεύθερους επαγγελματίες, αυτοαπασχολούμενους και αγρότες, ακολουθώντας τον μέσο ετήσιο πληθωρισμό του 2024. Ο πολυαναμενόμενος δείκτης εξέλιξης μισθών, που θα έπρεπε από τις αρχές του 2025 να εφαρμοστεί, δεν έχει ακόμη παραδοθεί στο υπουργείο Εργασίας από την αρμόδια επιτροπή που έχει συσταθεί για το θέμα. Εάν αυτό δεν γίνει τις αμέσως επόμενες ημέρες, κάτι που θεωρείται πολύ πιθανό, οι εισφορές των μη μισθωτών θα αναπροσαρμοστούν για μια ακόμη χρονιά με βάση τον μέσο ετήσιο πληθωρισμό. Που βάσει των εκτιμήσεων θα είναι περίξ του 2,7%. Το να παραδώσει η επιτροπή το σχετικό πόρισμα και τον προβλεπόμενο δείκτη εξέλιξης των μισθών μόνο για τον ιδιωτικό τομέα, θεωρείται απίθανο. Παράλληλα, τα χρονικά περιθώρια πλέον δεν δίνουν στο υπουργείο Εργασίας τη δυνατότητα να προβεί στις αναγκαίες μετρήσεις.

Αναλυτικά, ο νόμος του 2020, που έμεινε γνωστός κι ως ασφαλιστικός νόμος Βρούτση, ορίζει ότι ενώ μέχρι το 2024 η εξέλιξη των εισφορών των μη μισθωτών θα γίνεται με βάση τον πληθωρισμό, από το 2025 και εφεξής η πορεία των εισφορών θα ακολουθεί αυτήν του δείκτη εξέλιξης μισθών. Μάλιστα, οι εκπρόσωποι των μη μισθωτών με επιστολή τους προς το υπουργείο Εργασίας είχαν επισημάνει πριν από το καλοκαίρι πως η χρήση ενός δείκτη εξέλιξης μισθών που θα περιλάμβανε τόσο τους μισθούς του ιδιωτικού όσο και του δημοσίου τομέα θα είχε εξαιρετικά αρνητικές συνέπειες για τους ίδιους. Και αυτό γιατί ελλοχεύει ο κίνδυνος να υπάρξουν μεγάλες αυξήσεις στις εισφορές, που θα πριμοδοτούνταν κυρίως από την αύξηση μισθών στο Δημόσιο. Πρόταση με την οποία συμφώνησε το υπουργείο Εργασίας, που ζήτησε από την αρμόδια επιτροπή που έχει συσταθεί για το θέμα, και στην οποία συμμετέχουν τόσο στελέχη του υπουργείου όσο και της Ελληνικής

Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ), να δημιουργηθούν και δύο ξεχωριστοί δείκτες, ένας για τον ιδιωτικό κι ένας για τον δημόσιο τομέα. Όπως επισημαίνουν βέβαια στελέχη της κοινωνικής ασφάλισης, ακόμη και χωρίς τον δημόσιο τομέα, ο δείκτης εξέλιξης μισθών στον ιδιωτικό τομέα το 2024 θα ήταν σημαντικά υψηλότερος από τον δείκτη τιμών καταναλωτή, με αποτέλεσμα οι τελικές αυξήσεις να είναι σημαντικά υψηλότερες, ίσως και διπλάσιες από το 2,7%, περίξ του οποίου εκτιμάται ότι θα κλείσει ο πληθωρισμός, ασκώντας πιέσεις στους ελεύθερους επαγγελματίες. Γεγονός που στην παρούσα φάση φαίνεται πως δεν αποτελεί επιλογή της ηγεσίας του υπουργείου Εργασίας αλλά και του οικονομικού επιτελείου ευρύτερα. Είναι άλλωστε γνωστό ότι η συντριπτική πλειονότητα των μη μι-

σθωτών ασφαλισμένων στον ΕΦΚΑ επέλεξε την πρώτη, χαμηλή ασφαλιστική κατηγορία, αγνοώντας ή παραγνωρίζοντας ότι αυτό θα έχει αρνητικές συνέπειες στο ύψος των μελλοντικών τους συντάξεων.

Για τον λόγο αυτό, ήδη στο υπουργείο Εργασίας εξετάζουν το ενδεχόμενο να μην εφαρμοστεί ο νέος τρόπος υπολογισμού των εισφορών από το νέο έτος, αλλά από το 2026, όταν θα έχουν γίνει και οι αναγκαίες οικονομετρικές ασκήσεις.

Έτσι, οι νέες εισφορές για κύρια σύνταξη, στις οποίες έχει προστεθεί και το ποσό που καταβάλλεται για υγειονομική περίθαλψη, θα εκκινούν από τα 244,25 ευρώ, αυξημένες κατά 6,43 ευρώ σε μηνιαία βάση, αν πρόκειται για την 1η και πλέον δημοφιλή ασφαλιστική κατηγορία. Αντίστοιχες θα είναι και οι αυξήσεις στις επόμενες κατη-

γορίες, με την 6η και υψηλότερη ασφαλιστική κατηγορία να διαμορφώνεται στα 659,39 ευρώ, από 642,06 ευρώ που είναι σήμερα. Την αύξηση των εισφορών κύριας ασφάλισης ακολουθούν και οι εισφορές υγείας, επικούρησης και εφάπαξ, όπου προβλέπεται.

Με βάση τον πληθωρισμό θα υπολογιστούν για το 2025 και οι συντάξιμες αποδοχές του 2024 για όσους ασφαλισμένους του ΕΦΚΑ επέλεξαν να συνταξιοδοτηθούν εντός του επόμενου έτους. Σχετικά με αυτούς, η εξέλιξη της μη εφαρμογής του νέου δείκτη μισθών δεν ανατρέπει τους σχεδιασμούς τους, αν και στο απότερο μέλλον ο υπολογισμός των συντάξιμων αποδοχών με βάση την εξέλιξη των μισθών θα έχει θετικά αποτελέσματα στο τελικό ύψος της σύνταξής τους.

Σημαντική υστέρηση σε μεταρρυθμίσεις και θεσμούς καταγράφει έκθεση του ΚΕΠΕ

Της ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

Υστέρηση στις μεταρρυθμίσεις και στους θεσμούς κατέγραψε η ετήσια έκθεση παραγωγικότητας του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ), που παρουσιάστηκε χθες και ο πρόεδρος του, καθηγητής Παναγιώτης Λιαργκόβας, εστίασε στο σημείο αυτό, υποστηρίζοντας ότι παίζει καθοριστικό ρόλο στην οικονομική επίδοση της χώρας.

Αλλωστε, όπως τόνισε ο ίδιος, μην ξεχνάμε ότι το Νομπελ Οικονομίας απονεμήθηκε φέτος σε τρεις οικονομολόγους που εξέτασαν αυτό ακριβώς το θέμα, το πως οι θεσμοί επηρεάζουν την ευημερία.

Οι σχετικές επιδόσεις της Ελλάδας που καταγράφει η έκθεση, την οποία παρουσίασε ο Θόδωρος Τσέκερης, επικεφαλής συντονιστής του Εθνικού Συμβουλίου Παραγωγικότητας, είναι απογοητευτικές:

- Η Ελλάδα κατατάσσεται κάτω από την 20ή θέση, μεταξύ των «27» της Ε.Ε. σε όλους, πλην ενός, τους δείκτες που συνυπολογίζει η IMD στη βαθμολόγηση της ανταγωνιστικότητας: 23η στην οικονομική αποτελεσματικότητα, 22η στην κυβερνητική αποτελεσματικότητα, 20ή στην υποδομή και 25η στην ψηφιακή ανταγωνιστικότητα, και μόνο στην επιχειρηματική αποτελεσματικότητα είναι 17η.

- Οι άμεσες ξένες επενδύσεις, μετά το άλμα του 2022 (8,44 δισ. ευρώ), υποχώρησαν στα 5,43 δισ. ευρώ το 2023 και αναμένεται να υποχωρήσουν περαιτέρω φέτος, σύμφωνα με τον κ. Τσέκερη. Το απόθεμα ΑΞΕ είναι το δεύτερο χαμηλότερο στην Ε.Ε., μετά την Ιταλία, μόλις 25,8% του ΑΕΠ το 2023, έναντι 65,1% κατά μέσον όρο στην Ε.Ε. Ε-

ξάλλου, όπως είπε ο κ. Τσέκερης, μεγάλο μέρος των επενδύσεων αυτών κατευθύνεται στα ακίνητα, που δεν είναι παραγωγικός τομέας.

- Στη Δικαιοσύνη, σύμφωνα με την κατάταξη του World Justice Project, που αξιολογεί τα συστήματα 142 χωρών, οι ελληνικές επιδόσεις επιδεινώθηκαν το 2023 περισσότερο από κάθε άλλη χώρα της Ε.Ε. και έτσι κατέλαβε την 47η θέση (25η στην Ε.Ε.). Η Ελλάδα φαίνεται να πάσχει ιδιαίτερα, λόγω χρόνων διαδικασιών. Ακόμη και στις εθνικές αρχές ανταγωνισμού χρειάζονται 2.100 ημέρες για την ολοκλήρωση των διαδικασιών μιας υπόθεσης κατά μέσον όρο, έναντι 1.500 ημερών στην Ε.Ε. «27» κατά μέσον όρο. Την ίδια ώρα, ο αριθμός δικαστών και δικηγόρων είναι αναλογικά μεγάλος, κάτι που σημαίνει ότι η αποτελεσματικότητα του συστήματος δικαιοσύνης στην Ελλάδα είναι χαμηλή. Επιπλέον, στην Ελλάδα υπάρχει η χαμηλότερη χρήση ψηφιακής τεχνολογίας στα δικαστήρια.

- Σε σχέση με την εκπαίδευση, η Ελλάδα μαζί με τη Γερμανία εμφανίζουν τη μεγαλύτερη έλλειψη ταλέντων στην Ε.Ε. «27» (82%), σύμφωνα με έρευνα μεταξύ των εργοδοτών (ManpowerGroup, 2024). Η χαμηλότερη είναι στη Φινλανδία (59%). Η έλλειψη ταλέντων συνδέεται με το εκπαιδευτικό σύστημα. Οι ελληνικές επιδόσεις στο πρόγραμμα PISA σημειώνουν συνεχή επιδείνωση τα τελευταία χρόνια.

Ο Νίκος Χριστοδουλάκης, ομότιμος καθηγητής και πρώην υπουργός, σε παρέμβαση του επισήμανε ότι η χαμηλή παραγωγικότητα «ίσως οφείλεται και σε μια ιδιόρρυθμη θεσμική ανεπάρκεια».

HELLENIC BANK

ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ

ΠΑΡΑΜΥΘΟΥΠΟΛΗ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

15.11.24 - 12.01.25

ΣΤΗ ΤΑΦΡΟ ΝΤ'ΑΒΙΔΑ

Χορηγοί:

ALAMBRA

MOO

ZOPIAS

PARK PALIATSO

Vassos Psarolimano

Primo

Fontana

Parex

PIRAMA LEAD

ION

ΤΙΑ ΠΑΝΤΑ

LUNO

COFFEE

GIANTS

Χορηγός Επικοινωνίας:

LOVE 100.7 FM

98.1 & 95.7

Το επείγον «χειρουργείο» και η μεγάλη «ευκαιρία»

Πάνω από 5.000 απάτες σημειώθηκαν το 2024 – Οι 8 πιο συνηθισμένες παγίδες

Της **ΑΛΕΞΙΑΣ ΚΑΛΑΪΤΣΗ**

Περισσότερες από 5.000 απάτες καταγράφηκαν από τον Ιανουάριο έως τον Νοέμβριο του 2024, με το 33% εξ αυτών να εξελιγμένες και προσωποποιημένες. Ωστόσο οι απάτες που σημειώθηκαν φέτος, κυρίως μέσω Διαδικτύου, ήταν πιο εξελιγμένες και προσωποποιημένες. 1. Κατά την αγοραπωλησία 1 στις 5 απάτες. Περίπου το 20% των απατών το 11μνο Ιανουαρίου - Νοεμβρίου φέτος διαπράχθηκε κατά την αγοραπωλησία αγαθών. Σύμφωνα με αξιωματικούς της ΕΛ.ΑΣ., στις περιπτώσεις της διαδικτυακής αγοράς τα θύματα συνήθως έλαβαν... απολύτως τίποτα, χάνοντας τα χρήματά τους, ή κάτι μικρότερης αξίας σε σχέση με αυτό που είχαν παραγγείλει. Το δόλωμα στις περισσότερες περιπτώσεις ήταν οι ελκυστικές τιμές, και δη σε πολύ γνωστές marcas. Πολλοί που εξαπατήθηκαν σε αγοραπωλησία ανέφεραν προσφεύγοντας στην Αστυνομία πως διαβάζοντας έπειτα τις αξιολογήσεις του ηλεκτρονικού καταστήματος έβλεπαν παρόμοια παράπονα που δεν είχαν προσέξει πριν προβούν στην αγορά. 2. «Ο γιος σου χρωστάει». Μεγάλο ποσοστό (19,8%) συνεχίζεται να καταγράφουν και οι απάτες όπου επιτρέπει προσεγγίζουν τα θύματά τους, κυρίως ηλικιωμένους, προσποιούμενοι ότι τους στέλνει ένας συγγενής ή φίλος τους, ώστε να τους αποσπάσουν χρήματα με διάφορες προφάσεις. Μια συνηθισμένη απάτη είναι ο δράστης να προσποιείται τον λογιστή, λέγοντας ότι πρέπει να γίνει απευθείας αποστολή χρημάτων. 3. «Δώστε τα στοιχεία της τράπεζάς σας». Σε 290 περιπτώσεις η απόσπαση χρημάτων επιτυγχάνεται με πρόκληση τη νοσηλεία ή την ιατρική εξέταση συγγενικών ή φιλικών προσώπων. Το

μοτίβο που απαντάται συνήθως είναι ο δράστης να καλεί τον ηλικιωμένο ή να τον συναντάει προσπαθώντας να τον πείσει ότι χρειάζονται επείγοντως χρήματα για να χειρουργηθεί ή να νοσηλευθεί ένα δικό του πρόσωπο. Το τελευταίο διάστημα έχει παρατηρηθεί και κάτι ακόμη: ο θύτης καλεί έναν γιατρό-θύμα που έχει εντοπίσει, λέγοντάς του πως συγγενής του χρειάζεται επείγοντως ιατρική βοήθεια και έρχεται αμέσως στο ιατρείο για εξέταση. Επειτα, διευκρινίζοντας ότι δεν μπορεί να τον συνοδεύσει, του ζητάει τα στοιχεία της κάρτας του για να του αποστείλει την αμοιβή του μέσω τράπεζας. Ενημερώνει το θύμα πως για να ολοκληρωθεί η συναλλαγή πρέπει να του δώσει τον 6ψήφιο αριθμό που θα του αποσταλεί εκείνη τη στιγμή μέσω μηνύματος. Ο αριθμός αυτός αποστέλλεται στο θύμα μέσω e-banking, ωστόσο ο ίδιος συνήθως δεν το προσέχει λόγω της βιασύνης που του επιβάλλεται. Δίνοντας τον αριθμό, ο θύτης αποκτά πρόσβαση στον τραπεζικό του λογαριασμό. 4. Απομίμηση φωνής μέσω τεχνητής νοημοσύνης. Το μοτίβο της τηλεφωνικής απάτης κατά την οποία οι δράστες καλούν το θύμα λέγοντάς του ότι συγγενικό του πρόσωπο έχει εμπλακεί σε τροχαίο και ζητώντας του χρήματα, με διαφορετικά κάθε φορά προσχήματα, έχει γνωστοποιηθεί πολλάκις μέσω δημοσιευμάτων στον Τύπο. Παρ' όλα αυτά 166 πολίτες έπесαν θύματα το 11μνο του 2024. Σε κάποιες περιπτώσεις φέτος οι δράστες χρησιμοποισαν λογισμικό τεχνητής νοημοσύνης προκειμένου να μιμηθούν τη φωνή του συγγενικού προσώπου που θύματος, ώστε η απάτη να είναι πιο αληθοφανής. Για να το καταφέρουν αυτό χρησιμοποιούν ύπλο αναρτημένο στο Διαδίκτυο, όπου α-

Μεγάλη αύξηση παρουσίασαν φέτος οι απάτες με το πρόσχημα επενδύσεων σε διαδικτυακές αγορές, που αποτελούν το τελευταίο διάστημα την πιο κοινή μορφή απάτης μέσω Διαδικτύου, σύμφωνα με πληροφορίες της αστυνομίας. Το 2024 καταγγέθηκαν 156 απάτες αυτού του είδους.

Περίπου το 20% των απατών διαπράχθηκε κατά την αγοραπωλησία αγαθών – Το δόλωμα συνήθως είναι οι πολύ χαμηλές τιμές.

κούγεται η φωνή την οποία θέλουν να ανακατασκευάσουν. 5. Ανοδος στις απάτες με πρόσχημα επενδύσεις σε διαδικτυακές αγορές. Μεγάλη αύξηση παρουσίασαν φέτος οι απάτες με το πρόσχημα επενδύσεων σε διαδικτυακές αγορές, που αποτελούν το τελευταίο διάστημα την πιο κοινή μορφή απάτης μέσω Διαδικτύου, σύμφωνα με πληροφορίες της Αστυνομίας. Το 2024 καταγγέθηκαν 156 απάτες αυτού του είδους. Οι επιτιθέμενοι καλούν μέσω ιστοσελίδων ή σελίδων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης τα θύματα να επενδύσουν σε κάποιο προϊόν που διαφημίζουν, υποσχόμενοι εξαιρετικές αποδόσεις μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα, με μηνύματα όπως «επένδυσε 1.000 ευρώ σήμερα, και σε μία εβδομάδα θα τα κάνεις 5.000». Οι χρήστες που επενδύουν αποκτούν πρόσβαση σε μια διαδικτυακή πλατφόρμα, στην οποία μπορούν να παρακολουθούν απευθείας την απόδοση του ποσού το οποίο έβαλαν. Τα στοιχεία που δίνονται είναι ψευδή, ωστόσο τόσο εντυπωσιακά ώστε να πείσουν τα θύματα να επενδύσουν ακόμη μεγαλύτερα ποσά στη συνέχεια. Η τάση που παρατηρείται το τελευταίο διάστημα είναι να ζητείται από τους δράστες η αποστολή χρημάτων μέσω κρυπτονομισμάτων, ώστε να καθεί η ροή του χρήματος. Όταν τα θύματα ζητήσουν να εκταμιεύσουν τα χρήματά τους, οι δράστες είτε εξαφανίζονται είτε προσπαθούν να τους πείσουν να καθυστερήσουν, με τη δικαιολογία πως τώρα είναι η ευκαιρία να κερδίσουν μεγάλα ποσά. 6. Συνεντεύξεις από εικονικές ιστοσελίδες εύρεσης εργασίας. Ακόμη μία απάτη στην οποία έπесαν 42 θύματα κατά τη διάρκεια του 2024 είναι αυτή των εκονικών ιστοσελίδων εύρεσης εργασίας. Με σκοπό να αποσπάσουν οικονομικά ποσά, οι δράστες δημιουργούν ιστοσελίδες που διαφημίζουν θέσεις εργασίας στο εξωτερικό. Όπως αναφέρουν αστυνομικές πηγές, η απάτη είναι τόσο καλά σχεδιασμένη ώστε συχνά καλούν τους υποψηφίους και πραγματοποιούν μέσω βιντεοκλήσεων συνεντεύξεις μαζί τους. Επειτα τους ανακοινώνουν ότι έχουν επιλεγεί για την εργασία, η οποία τους παρέχει και στέγη, και τους ζητούν μια εγγύηση για

τη διαχείριση όλων των διαδικαστικών. Σε κάποιες περιπτώσεις οι επιτιθέμενοι δεν δημιουργούν εκ νέου ιστοσελίδες, αλλά χακάρουν ήδη υπάρχουσες σελίδες ή ακόμη και λογαριασμούς σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ώστε να φαίνεται πως έχουν ακολουθήσει και δραστηριότητα. 7. Δημόσιες υπηρεσίες και πιστωτικά ιδρύματα. Οι απάτες δεν στοχοποιούν μόνο πολίτες αλλά και φορείς. Συγκεκριμένα καταγράφηκαν τέσσερις απάτες σε βάρος πιστωτικών ιδρυμάτων και 17 σε βάρος δημοσίων υπηρεσιών από δράστες που κυρίως χρησιμοποιούσαν πλαστά έγγραφα για να ξεγελάσουν τους φορείς και να αποσπάσουν οικονομικό όφελος. 8. Προσωποποιημένα phishing emails. Παρότι οι δράστες εξαπατούν χρησιμοποιώντας εργαλεία του Διαδικτύου και τεχνολογικές εφαρμογές, οι παραπάνω απάτες δεν υπάγονται στο ηλεκτρονικό έγκλημα. Αν και τα όρια είναι πολύ λεπτά, οι απάτες του ηλεκτρονικού εγκλήματος αφορούν κυρίως phishing emails και μηνύματα, κυβερνοεπιθέσεις και παράνομη απόκτηση πρόσβασης σε προσωπικά αρχεία θύματος, καθώς και εκβιαστικά μηνύματα προκειμένου να μη δημοσιοποιηθούν. Οι απάτες ηλεκτρονικού εγκλήματος έφθασαν το 11μνο του 2024 στις 2.801,

από τις οποίες εξιχνιάστηκαν οι 572. Σύμφωνα με τα μέχρι τώρα δεδομένα, σε μεγάλο βαθμό αυτές οι απάτες είναι διασυνοριακές, κάτι που δεν ισχύει με τις συμβατικές. Παρότι δεν υπάρχουν δεδομένα για κάθε κατηγορία, πολυάριθμες ήταν φέτος οι υποθέσεις υποκλοπής τραπεζικών στοιχείων μέσω phishing email και μηνυμάτων. Μάλιστα, σύμφωνα με πηγές της Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, τα νέα μηνύματα είναι πλέον πιο προσωποποιημένα και αληθοφανή. Οι συχνότερες απάτες αφορούν αποστολές εμβασμάτων ή επιστροφή φόρου, αλλά και την αποστολή κάποιου δέματος. Μέσω του μηνύματος ζητούν από το θύμα να κάνει κλικ σε έναν σύνδεσμο που οδηγεί σε μια ιστοσελίδα ή ηλεκτρονική φόρμα που ζητάει προσωπικά στοιχεία, στοιχεία κάρτας, αλλά και το extra pin. Το κόλπο που χρησιμοποιούν για να πείσουν τα θύματα είναι η αίσθηση του κατεπείγοντος που καλλιεργούν με παροτρύνσεις όπως «αν δεν γίνει σε μία ώρα, θα χάσεις την επιστροφή ή το έμβασμα» ή «θα μπλοκάρει ο τραπεζικός λογαριασμός σου». «Οι περισσότεροι που έρχονται στο τμήμα δηλώνουν πως μόλις πατούσαν αποστολή στοιχείων, συνειδητοποιούσαν τι είχαν κάνει», αναφέρουν πηγές της αστυνομίας στην «Κ».

Από ευρωπαϊκούς πόρους το 25% των νέων επιχειρηματικών δανείων

Ταμείο Ανάκαμψης, ΕΣΠΑ, ΕΤΕπ ενίσχυσαν την πιστωτική επέκταση το 10μνο

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΣΗ**

Από πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης, του ΕΣΠΑ και της ΕΤΕπ προέρχεται το 25% των νέων εκταμιεύσεων που χορήγησαν οι τράπεζες το 10μνο Ιανουαρίου - Οκτωβρίου προς τις επιχειρήσεις. Αυτό προκύπτει από στοιχεία της ΤτΕ βάσει των οποίων: • Οι εκταμιεύσεις επιχειρηματικών δανείων που συνδέονται με το Ταμείο Ανάκαμψης ανήλθαν σε 1,9 δισ. ευρώ (έναντι 1 δισ. ευρώ το 10μνο του 2023 και 1,4 δισ. ευρώ όλο το 2023), αντιπροσωπεύοντας περίπου το 10% των νέων δανείων καθορισμένης διάρκειας προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις. • Οι εκταμιεύσεις επιχειρηματικών δανείων που σχετίζονται με τα χρηματοδοτικά εργαλεία ανήλθαν το δεκάμηνο Ιανουαρίου - Οκτωβρίου 2024 σε 2,9 δισ. ευρώ (έναντι 1,7 δισ. ευρώ το 10μνο του 2023 και 2 δισ. ευρώ όλο το 2023), ποσό που ισοδυναμεί με το 14% των νέων δανείων τακτής λήξης προς τις επιχειρήσεις για την ίδια περίοδο. Όπως επισημαίνει η ΤτΕ, ιδιαίτερα ωφελημένες υπήρξαν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, καθώς πάνω από το 40% της τραπεζικής χρηματοδότησής τους υποστηρίχθηκε από τα εν λόγω προγράμματα. • Η θετική συμβολή στις τραπεζικές πιστώσεις από τη συμμετοχή των τραπεζών στη συγχρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων τα οποία εντάσσονται στο Ταμείο

Οι εκταμιεύσεις επιχειρηματικών δανείων που συνδέονται με το Ταμείο Ανάκαμψης ανήλθαν σε 1,9 δισ. ευρώ, έναντι 1 δισ. ευρώ το 10μνο του 2023 και 1,4 δισ. ευρώ όλο το 2023.

Ανάκαμψης «προβλέπεται να ενισχυθεί», υπογραμμίζει η ΤτΕ, καθώς «η αξία των ήδη υπομολογηθεισών συμβάσεων είναι ήδη υψηλή». Ετσι, υπό την προϋπόθεση ότι θα επιταχυνθεί και η υλοποίηση των σχετικών επενδυτικών σχεδίων, θα αναμένονται περισσότερες εκταμιεύσεις δανείων, ιδίως εκ μέρους των μεγάλων επιχειρήσεων, ενώ υψηλή θα παραμείνει και «η θετική επίδραση στην πιστωτική επέκταση από τους πόρους χρηματοδότησης εκ μέρους των τραπεζών και του ομίλου ΕΤΕπ που θα διοχετευθούν στο πλαίσιο του Εταιρικού Συμφώνου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2021-2027,

καθώς και από τα κονδύλια που διαχειρίζεται η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα». Βασικός μοχλός της πιστωτικής επέκτασης θα είναι η αύξηση του ΑΕΠ. Αντιθέτως, αρνητικά θα εξακολουθήσει να επιδρά το υψηλό επίπεδο των τραπεζικών επιτοκίων δανεισμού κατά τους αμέσως επόμενους μήνες, παρά την έναρξη του κύκλου αποκλιμάκωσης. Να σημειωθεί ότι στις περισσότερες κατηγορίες τραπεζικών χορηγήσεων προς τις επιχειρήσεις παρατηρείται σταθεροποίηση – ή και υποχώρηση – των επιτοκίων, με συνέπεια το μεσοσταθμικό επιτόκιο στα επιχειρηματικά δάνεια τακτικής λήξης να μειωθεί κατά μέσον όρο την περίοδο Ιανουαρίου - Οκτωβρίου σε 5,5%. Αν και η μείωση εμφανίζεται μεικτά

– μόλις 25 μονάδες βάσης χαμηλότερα από τη μέση τιμή του 2023 –, οι πραγματικοί όροι δανεισμού είναι ευνοϊκότεροι λόγω των ευρωπαϊκών κονδυλίων. Με βάση τα στοιχεία για το 10μνο του 2024, ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής των δανείων προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις διαμορφώθηκε κατά μέσον όρο στο 8,5%, έναντι 6,5% το 2023 και η μέση μηνιαία καθαρή ροή τραπεζικής χρηματοδότησης, δηλαδή τα νέα δάνεια μετά την αποπληρωμή υφιστάμενων οφειλών, ήταν 590 εκατ. ευρώ, έναντι 43 εκατ. ευρώ το ίδιο διάστημα του 2023. Παρομοίως, η μέση μηνιαία ακαθάριστη ροή τραπεζικών δανείων την ίδια περίοδο ανήλθε σε 2 δισ. ευρώ (έναντι 1,3 δισ. ευρώ το δεκάμηνο του 2023).

Στους 962.050 οι εγγεγραμμένοι άνεργοι στη ΔΥΠΙΑ

Σε 962.050 άτομα ανήλθε το σύνολο των εγγεγραμμένων ανέργων στο μητρώο της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης (ΔΥΠΙΑ) τον Νοέμβριο του 2024, καταγράφοντας μείωση κατά 66.073 άτομα (-6,4%) σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου έτους Νοέμβριο του 2023 και αύξηση κατά 128.992 άτομα (15,5%) σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα Οκτώβριο του 2024. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία εγγεγραμμένων ανεργίας της ΔΥΠΙΑ, από το σύνολο των 962.050 ατόμων, 460.387 (ποσοστό 47,9%) είναι εγγεγραμμένα στο μητρώο της ΔΥΠΙΑ για χρονικό διάστημα ίσο ή και περισσότερο των 12 μηνών και 501.663 (ποσοστό 52,1%) είναι εγγεγραμμένα στο μητρώο της ΔΥΠΙΑ για χρονικό διάστημα μικρότερο των 12 μηνών. Οι άνδρες ανήλθαν σε 343.209 (ποσοστό 35,7%) και οι γυναίκες σε 618.841 (ποσοστό 64,3%). Η ηλικιακή κατηγορία 30-44 ετών συγκέντρωσε τον μεγαλύτερο αριθμό εγγεγραμμένων ανέργων μεταξύ των ηλικιακών κατηγοριών, ο οποίος ανήλθε σε 302.033 άτομα (ποσοστό 31,4%).

Το εκπαιδευτικό επίπεδο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στην οποία συμπεριλαμβάνεται και η μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση, συγκέντρωσε τον μεγαλύτερο αριθμό εγγεγραμμένων ανέργων μεταξύ των εκπαιδευτικών επιπέδων, ο οποίος ανήλθε σε 462.527 άτομα (ποσοστό 48,1%). Μεταξύ των περιφερειών της χώρας, η Περιφέρεια Αττικής και η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας κατέγραψαν τον μεγαλύτερο αριθμό εγγεγραμμένων ανέργων, ο οποίος ανήλθε σε 290.410 άτομα (ποσοστό 30,2%) και 178.993 (ποσοστό 18,6%) αντίστοιχα. Το σύνολο των επιδοτούμενων ανέργων, τον Νοέμβριο του 2024 (αφορά τον αριθμό των δικαιούχων που πληρώθηκαν εντός του αντίστοιχου μήνα), ανήλθε σε 170.851 άτομα, από τα οποία οι 112.638 (ποσοστό 65,9%) είναι κοινοί άνεργοι και λοιπές κατηγορίες επιδοτούμενων ανέργων και οι 58.213 (ποσοστό 34,1%) είναι εποχικοί τουριστικών επαγγελματιών. Συγκεκριμένα, ο αριθμός των επιδοτούμενων ανέργων, τον Νοέμβριο του 2024, ανήλθε σε 170.851 άτομα, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 23.097 (15,6%) σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου έτους Νοέμβριο του 2023 και αύξηση κατά 52.780 άτομα (44,7%) σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα Οκτώβριο του 2024. Οι άνδρες ανήλθαν σε 69.486 (ποσοστό 40,7%) και οι γυναίκες σε 101.365 (ποσοστό 59,3%). Από το σύνολο των επιδοτούμενων ανέργων, 103.850 (ποσοστό 60,8%) είναι κοινοί, 1.585 (ποσοστό 0,9%) είναι οικοδόμοι, 58.213 (ποσοστό 34,1%) είναι εποχικοί τουριστικών επαγγελματιών, 3.918 (ποσοστό 2,3%) είναι εποχικοί λοιποί (αγροτικά), 3.198 (ποσοστό 1,9%) είναι εκπαιδευτικοί και 87 (ποσοστό 0,1%) είναι λοιποί.

Μειώθηκαν τον Νοέμβριο κατά 66.073 άτομα σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του 2023.

ΟΙΝΟΧΟΟΣ

20 ΧΡΟΝΙΑ

Γιορτάζουμε τη νέα εποχή του ελληνικού κρασιού
Πρόσωπα, κατακτήσεις και 100 ετικέτες που λατρέψαμε

ΚΥΡΙΑΚΗ
5/01

Δημήτρης Παπαστεργίου, υπουργός Ψηφιακής Διακυβέρνησης

Η ψηφιοποίηση αλλάζει το κράτος

Ο αγώνας είναι συνεχής, κάθε μέρα προστίθεται περίπου μιάμιση ψηφιακή υπηρεσία στην πύλη gov.gr

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΥ

Νέες ψηφιακές υπηρεσίες με στόχο και την περαιτέρω μείωση της γραφειοκρατίας θα δημιουργηθούν το 2025, όπως αναφέρει σε συνέντευξή του στην «Κ» ο υπουργός Ψηφιακής Διακυβέρνησης Δημήτρης Παπαστεργίου. Προς την κατεύθυνση αυτή, σημαντικό ρόλο θα διαδραματίσει η αποτελεσματικότερη αξιοποίηση της τεχνητής νοημοσύνης μέσω και έργου 25 εκατ. ευρώ που δρομολογεί το υπουργείο. Η επόμενη χρονιά είναι κρίσιμη, καθώς περιλαμβάνει σημαντικές προκλήσεις, όπως η έγκαιρη ολοκλήρωση των έργων του Ταμείου Ανάκαμψης και η έναρξη υλοποίησης των μεγάλων ψηφιακών υποδομών, του εργοστασίου τεχνητής νοημοσύνης και του υπερυπολογιστή Δαίδαλος.

— **Εχει, πράγματι, συμβάλει στον περιορισμό της γραφειοκρατίας η ψηφιοποίηση του κράτους;**

— Προφανώς έχει μειωθεί πάρα πολύ η γραφειοκρατία, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν θύλακες τους οποίους πρέπει να καταπολεμήσουμε. Κάθε φορά που δημιουργούμε μια καινούργια υπηρεσία, την άλλη μέρα κάποιος φορέας θα αντιτάξει πως η διεκπεραίωση μιας διαδικασίας παραμένει αργή. Υπάρχουν και κάποιες λιγοστές περιπτώσεις φορέων που υποστηρίζουν ότι μια διαδικασία διεκπεραιώνεται πιο δύσκολα σε σχέση με πριν. Ωστόσο, για να παρουσιάσουμε όλη την εικόνα, θα πρέπει να σημειώσουμε πως παρότι αγγίζουμε τις 2.000 ψηφιακές υπηρεσίες και το mAI.gov, ο ψηφιακός μας βοηθός με τεχνητή νοημοσύνη, έκλεισε ένα χρόνο, ο αγώνας είναι συνεχής. Πρέπει δηλαδή να μη μείνουμε σε αυτά τα οποία έγιναν ή γίνονται, αλλά να συνεχίσουμε. Και να διερευνήσουμε, την ώρα που οι βάσεις διαλειτουργούν μεταξύ τους, πώς θα μπορούσαμε να περιορίσουμε περαιτέρω την άνευ λόγου γραφειοκρατία. Η αντίληψη δηλαδή της πληροφoρίας που γίνεται αυτόματα, απλώς με την έγκριση του πολίτη — κάτι που ξεκινήσαμε ως διαδικασία το 2024 — πρέπει να γίνει κανονικότητα το 2025.

— **Ποιες νέες διοικητικές διαδικασίες αναμένεται να ψηφιοποιηθούν;**

— Ολοκληρώνουμε τις διαδικασίες για την έκδοση, μόνο ψηφιακά, της ληξιαρχικής πράξης γέννησης. Στον αντίποδα, η ψηφιοποίηση του ποτοποιητικού γγγυτέρων συγγενών έχει μεγαλύτερο βαθμό δυσκολίας, ενώ βρισκόμαστε σε πολύ στενή συνεργασία με την Εκκλησία της Ελλάδος, προκειμένου να εκδίδονται από την αρχή μέχρι το τέλος ψηφιακά, ποτοποιητικά που σχετίζονται με τον γάμο, τη βάφτιση ή το διαζύγιο. Ευρύτερα, βρισκόμαστε σε καθημερινή συνεργασία με πολλά υπουργεία, όπως το Εσωτερικών ώστε αριθμός διαδικασιών να πραγματοποιείται ψηφιακά. Στην πύλη gov.gr προστίθεται περίπου μιάμιση υπηρεσία την ημέρα. Τα οφέλη από την ψηφιοποίηση του κράτους είναι απτά, εάν λάβουμε υπόψη πόσο σημαντική είναι η λειτουργία του «112» που έχει όπως ανθρώπινες ζωές.

Προς την κατεύθυνση αυτή, δρομολογούμε τη δημιουργία κεντρικού κόμβου διαχείρισης και ανάλυσης big data, που αφορά το πώς θα μπορούσαμε τα μεγάλα δεδομένα που υπάρχουν στο Δημόσιο να τα μετατρέψουμε σε εργαλείο εφαρμογής πολιτικών. Πήραμε πολύ σημαντικές απαντήσεις από όλα τα στοιχεία για διαδικασίες που θεωρούν γραφειοκρατικές. Το 2025 λοιπόν, σε συνδυασμό και με έργο-πλαίσιο για την τεχνητή νοημοσύνη

Σημαντικό ρόλο για τον εκσυγχρονισμό του Δημοσίου θα παίξει η αποτελεσματικότερη αξιοποίηση της τεχνητής νοημοσύνης. Μέσω του έργου που προωθείται θα εντοπίζεται, για παράδειγμα, ενδεχόμενη απάτη στη συνταγογράφηση ή θα παρακολουθείται η πορεία μιας ασθένειας, με βάση ιατρικά δεδομένα που, βεβαίως, παραμένουν απολύτως ανώνυμα.

που δρομολογούμε, θα μπορούσαμε όλη αυτή την πληροφορία να την μετουσιώσουμε σε έργα.

— **Τι περιλαμβάνει το έργο-πλαίσιο για την τεχνητή νοημοσύνη;**

— Μέσω του έργου 25 εκατ. ευρώ, που προωθούμε, τα υπουργεία θα μας ενημερώνουν για το είδος των δεδομένων που θα επιθυμούσαν να διεξεργαστούν, ώστε να λαμβάνουν τις κατάλληλες απαντήσεις, διατυπώνον

τας απλά ή σύνθετα ερωτήματα. Με τον τρόπο αυτό θα εντοπίζεται, για παράδειγμα, ενδεχόμενη απάτη στη συνταγογράφηση ή θα παρακολουθείται η πορεία μιας ασθένειας, με βάση ιατρικά δεδομένα που, βεβαίως, πα

Η επόμενη χρονιά είναι κρίσιμη, καθώς περιλαμβάνει σημαντικές προκλήσεις, όπως η έγκαιρη ολοκλήρωση των έργων του Ταμείου Ανάκαμψης, λέει ο κ. Παπαστεργίου.

— **Η κυβερνοασφάλεια αποτελεί μία σύνθετη υπόθεση.**

Ενα οργανωμένο κυβερνοχτύπημα, που εμπεριέχει και εκστρατεία παραπληροφόρησης, θα μπορούσε να αποσταθεροποιήσει μία ολόκληρη χώρα και μια Δημοκρατία.

— **Δρομολογούμε τη δημιουργία κεντρικού κόμβου διαχείρισης και ανάλυσης big data, που αφορά το πώς θα μπορούσαμε τα μεγάλα δεδομένα που υπάρχουν στο Δημόσιο να τα μετατρέψουμε σε εργαλείο εφαρμογής πολιτικών.**

ραμένουν απολύτως ανώνυμα. Όλα αυτά τα στοιχεία μπορούν να μετατραπούν σε πλούσια και πολύτιμη εμπειρία για ερευνητικά κέντρα, για φαρμακευτικές εταιρείες, για τα νοσοκομεία και πρώτα απ' όλα για το

ίδιο το υπουργείο Υγείας. Επίσης, στη δικαιοσύνη, χάρη στη τεχνητή νοημοσύνη, οι δικαστές θα είναι σε θέση να βρουν γρήγορα την πληροφορία που χρειάζονται για υποθέσεις που χειρίζονται.

— **Γιατί είναι σημαντική η αξιοποίηση των δεδομένων;**

— Το 2025 θα είναι πραγματικά μια χρονιά κατά την οποία τα δεδομένα θα οδηγήσουν στη χάραξη πολιτικών. Τα δεδομένα περιλαμβάνουν από το πόσα, κλειστά ή ανοικτά, ακίνητα υπάρχουν στη χώρα έως το σύστημα παρακολούθησης επιδόσεων Τοπικής Αυτοδιοίκησης που δημιουργήσαμε από κοινού με το υπουργείο Εσωτερικών, καταγράφοντας τα προβλήματα και τις ελλείψεις. Την επόμενη χρονιά θα παρουσιάσουμε στο Υπουργικό Συμβούλιο και θα ενσωματώσουμε στην ελληνική νομοθεσία τον ευρωπαϊκό κανονισμό Data Governance Act για τη διακυβέρνηση των δεδομένων. Θα πρέπει να είναι «ανοικτά» ορισμένα δεδομένα, που αφορούν, για παράδειγμα, τον αριθμό των κλινών ΜΕΘ ή στοιχεία για το κλίμα. Ωστόσο, μιλώντας για «ανοικτά» δεδομένα, δεν εννοούμε απλώς πληροφορίες που υπάρχουν σε ένα αρχείο ή σε μία ετήσια έκθεση, αλλά ένα δομημένο σύστημα όπου όλοι έχουν πρόσβαση. Ως εκ τούτου, η μία πτυχή του ζητήματος σχετίζεται με το είδος της πληροφορίας που διαθέτουμε ελεύθερα, ενώ η δεύτερη αφορά τα δεδομένα που χαρακτηρίζονται ως ευαίσθητα και βέβαια είναι πλήρως ανωνυμοποιημένα και στα οποία, μέσω συγκεκριμένου μηχανισμού, οι ενδιαφερόμενοι έχουν πρόσβαση. Στην ουσία θα υπάρχει μια οντότητα του Δημοσίου που θα διαχειρίζεται οριζόντια τα δεδομένα, με γνώμονα πάντοτε τη διασφάλιση της ιδιωτικότητας.

— **Είναι εφικτός ο στόχος της έγκαιρης παράδοσης έργων που χρηματοδοτεί το Ταμείο Ανάκαμψης;**

— Αποτελεί, όντως, το καθημερινό μας άγχος η επίτευξη των οροσήμων του Ταμείου Ανάκαμψης. Μέχρι σήμερα ως χώρα και ως υπουργείο δεν έχουμε χάσει ορόσημα. Βέβαια, τα δύσκολα είναι μπροστά μας και το 2025 θα πρέπει όλοι να τρέξουμε περισσότερο. Ιδίως τα ψηφιακά έργα θα πρέπει να ολοκληρωθούν έγκαιρα, να είναι ποιοτικά, να δημιουργούν απούτπωμα και να αλλάξουν την Ελλάδα. Τέτοιου είδους μεγάλες παρεμβάσεις περιλαμβάνουν τον ενιαίο ιατρικό φάκελο που θα περιλαμβάνει παλιές και νέες εξετάσεις. Τη σάρωση 1,2 δισ. σελίδων και εγγράφων νοσοκομείων, δικαστηρίων, πολεοδομιών και των Γενικών Αρχείων του Κράτους που θα επιτρέψουν τη χάραξη πολιτικής και την αποτελεσματικότερη παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες.

— **Είναι υψηλές οι τιμές στις τηλεπικοινωνίες;**

— Είναι μεγάλη κουβέντα ο τρόπος υπολογισμού των τιμών. Αντικειμενικά δεν είμαστε οι φθηνότεροι στην Ευρώπη, αλλά δεν είμαστε σίγουρα και οι ακριβότεροι. Κατά τη διαμόρφωση του δείκτη τιμών συμπεριλαμβάνονται οι ονομαστικές τιμές των παρόχων, αλλά και οι τιμές των κινητών τηλεφώνων. Δευτερευόντως υπεισέρχονται και άλλοι παράγοντες που αφορούν τις ταχύτητες ή την αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών. Παρ' όλα αυτά, ενώ την τελευταία τριετία ο πληθωρισμός σε όλη την Ευρώπη κινήθηκε ανοδικά σε όλους τους επιμέρους δείκτες του, οι τηλεπικοινωνίες ήταν ο μόνος υποδείκτης ο οποίος κινήθηκε αρνητικά.

Προτεραιότητα η κυβερνοασφάλεια

Η **κυβερνοασφάλεια** αποτελεί μία σύνθετη υπόθεση διότι δεν αφορά μόνο τις επιθέσεις, σε τεχνικό επίπεδο, αλλά και τις υβριδικές απειλές, υπαγορεύοντας την υιοθέτηση πρωτοβουλιών σε πολλαπλές κατευθύνσεις. Από την πλευρά μας, ιδρύσαμε την Εθνική Αρχή Κυβερνοασφάλειας, ένα νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου το οποίο είναι επιφορτισμένο με την εφαρμογή της ευρωπαϊκής οδηγίας NIS2 (σ.σ.: προβλέπει την προστασία κρίσιμων υποδομών και συστημάτων πληροφορικής) την οποία έχουμε ενσωματώσει στην ελληνική νομοθεσία. Στόχος μας είναι να εξηγήσουμε στις επιχειρήσεις ποιες υποχρεώσεις έχουν βάσει της NIS2, πώς θα κοινοποιούν τα συμβάντα και σε δεύτερο χρόνο να ποτοποιούμε τις επιχειρήσεις ότι διαθέτουν τις απαιτούμενες προδιαγραφές ασφαλείας.

Είναι πάρα πολύ σημαντικό να ξε-

ρουμε ότι μία ενδεχόμενη οργανωμένη κυβερνοεπίθεση —δεν είναι σε-νάριο επιστημονικής φαντασίας— για παράδειγμα σε μία φαρμακαποθήκη, θα ήταν δυνατόν να απειλήσει την εύρυθμη λειτουργία του συνόλου της εκστρατείας παραπληροφόρησης, θα μπορούσε να συμβεί σε κρίσιμους τομείς και υποδομές, όπως η χημική βιομηχανία, οι λιμενικές εγκαταστάσεις ή τα διυλιστήρια. Πέραν ενός υποθετικού πλάνηματος σε επιχειρησιακό επίπεδο, ένα οργανωμένο κυβερνοχτύπημα, που εμπεριέχει και εκστρατεία παραπληροφόρησης, θα μπορούσε να αποσταθεροποιήσει μία ολόκληρη χώρα και μια Δημοκρατία.

— **Γιατί οι επενδύσεις σε data centers είναι σημαντικές;**

— Οι επενδύσεις σε data centers καταδεικνύουν τον κομβικό ρόλο της

χώρας μας στο πεδίο των δεδομένων. Η ύπαρξη πολλών τέτοιων εγκαταστάσεων περιορίζει το latency, τον χρόνο που απαιτείται για να μεταφερθεί η πληροφορία. Η σημασία της εξοικονόμησης ακόμη και ελάχιστων χιλιοστών του δευτερολέπτου είναι φανερή, στην περίπτωση, για παράδειγμα, υπολογιστικών εργασιών που λαμβάνουν χώρα εκατομμύρια ή δισεκατομμύρια φορές.

Από την άλλη πλευρά, υφίσταται και το ζήτημα του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των data centers. Για τον λόγο αυτό το υπουργείο Περιβάλλοντος, μαζί με εμάς, τον ΑΔΜΗΕ και τον ΔΕΔΔΗΕ, χαρτογραφεί το δικτυο, ώστε να εντοπίσει πού πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω, ποια σημαία αντέχουν και πώς επηρεάζει το μείγμα των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας η έλλειψη ζήτησης. Με τον τρόπο αυτό θα είμαστε σε θέση να

μην ξεφεύγουμε από τις «κόκκινες γραμμές» που ενδέχεται να υπάρχουν, για παράδειγμα, σε επίπεδο χωροταξίας.

— **Ποιες είναι οι μεγάλες προκλήσεις το 2025;**

— Η έγκαιρη υλοποίηση των έργων του Ταμείου Ανάκαμψης. Να παραμείνουμε, σε σχέση με την Ευρώπη, σε καλό επίπεδο στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης, δρομολογώντας την κατασκευή του εργοστασίου ΑΙ και του υπερυπολογιστή Δαίδαλος. Και ευρύτερα να μπορούμε να λύνουμε ολοένα και περισσότερα προβλήματα των πολιτών. Την επόμενη χρονιά θα υλοποιήσουμε και την εθνική στρατηγική για τον περιορισμό από Δάνεια και Πιστώσεις, περίπου 10,5 δισ. δάνεια έχουν καταστεί ενήμερα μέσω των εργαλείων ρύθμισης.

Δάνεια άνω των 9 δισ. έχουν ρυθμιστεί μέσω εξωδικαστικού

Στα 603,5 εκατ. ευρώ ανήλθαν τον Νοέμβριο οι ρυθμίσεις που έγιναν μέσω του εξωδικαστικού μηχανισμού, ανεβάζοντας το ύψος των συνολικών ρυθμίσεων που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα στα 9,1 δισ.

Από τα 9,1 δισ. που έχουν ρυθμιστεί μέχρι σήμερα, τα 7 δισ. αφορούν διμερείς διακανονισμούς, δηλαδή ρυθμίσεις μεταξύ οφειλετών και Δημοσίου, και από αυτά το 1 δισ. είναι σε αναμονή προκειμένου να επιβεβαιωθεί η καταβολή της πρώτης δόσης. Με βάση τα στοιχεία του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας οι πολυμερείς ρυθμίσεις, δηλαδή αυτές που αφορούν τράπεζες, funds και Δημόσιο είναι μέχρι σήμερα 3 δισ., και αντιπροσωπεύουν το 30% των συνολικών ρυθμίσεων που έχουν γίνει μέχρι σήμερα.

Σε όρους αριθμού αιτήσεων τα 9,1

δισ. αντιστοιχούν σε 27.538 ρυθμίσεις οφειλών συνολικά, από τις οποίες 1.991 εγκρίθηκαν τον Νοέμβριο —αύξηση κατά 73% σε σχέση με τον αντίστοιχο περυσινό μήνα— καταγράφοντας, σύμφωνα με τα στοιχεία του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, ένα ακόμη ρεκόρ επιτυχών ρυθμίσεων σε σχέση με τους προηγούμενους μήνες.

Με βάση τα ίδια στοιχεία, σε υψηλά επίπεδα ήταν τον Νοέμβριο και οι νέες αιτήσεις καθώς και οι οριστικές υποβολές αιτήσεων.

Το μέσο «κούρεμα» σε ό,τι αφορά τις οφειλές προς το Δημόσιο διαμορφώθηκε στο 15,5%, ενώ σε ό,τι αφορά τις οφειλές προς χρηματοπιστωτικούς φορείς, δηλαδή προς τράπεζες και funds, διαμορφώθηκε στο 30,3%. Με βάση τα ίδια στοιχεία το 47,82% των

Στο 15,5% το μέσο «κούρεμα» για οφειλές προς το Δημόσιο και στο 30,3% για χρέη προς τράπεζες και funds.

ρυθμίσεων προς χρηματοπιστωτικούς φορείς (Βάσει οφειλών) ελαβε «κούρεμα» μεγαλύτερο του 30% και το συνολικό ποσό της διαγραφής ανέρχεται σε 2,8 δισ.

Ειδικά κατηγορία στις ρυθμίσεις του εξωδικαστικού μηχανισμού αποτελούν 2.167 νοικοκυριά που χαρακτηρίζονται ευάλωτα και έχουν ωφεληθεί καθώς η προτεινόμενη ρύθμιση που προκύπτει από τον αλγόριθμο κα-

θίσταται υποχρεωτική ως προς την αποδοχή της από τράπεζες και funds. Παράλληλα, άλλοι 130 οφειλέτες κατέφεραν να αναστείλουν προγραμματισμένους πλειστηριασμούς κάνοντας χρήση του μέτρου της προκαταβολής.

Σε ό,τι αφορά τις ρυθμίσεις που έκαναν οι εταιρείες διαχείρισης εκτός εξωδικαστικού μηχανισμού, προκύπτει ότι οι τέσσερις μεγαλύτερες εταιρείες πραγματοποίησαν ρυθμίσεις συνολικής αξίας 287 εκατ. ευρώ για πάνω από 7.620 οφειλές, με την πλειοψηφία αυτών των ρυθμίσεων να αφορά κυρίως στεγαστικά δάνεια.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ενώσης Εταιρειών Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις, περίπου 10,5 δισ. δάνεια έχουν καταστεί ενήμερα μέσω των εργαλείων ρύθμισης.

Από τα 9,1 δισ. που έχουν ρυθμιστεί μέχρι σήμερα, τα 7 δισ. αφορούν διμερείς διακανονισμούς, δηλαδή ρυθμίσεις μεταξύ οφειλετών και Δημοσίου, και από αυτά το 1 δισ. είναι σε αναμονή προκειμένου να επιβεβαιωθεί η καταβολή της πρώτης δόσης.

Στη Βουλή η μείωση των τραπεζικών προμηθειών

Κατατέθηκαν στη Βουλή με ειδική τροπολογία οι διατάξεις για τη μείωση της προμήθειας στα 0,5 ευρώ για τις μεταφορές χρημάτων έως 5.000 ευρώ που εισπράττουν οι τράπεζες και οι πάροχοι πληρωμών, καθώς και για την κατάργηση της προμήθειας για πληρωμές μέσω web και mobile banking που αφορούν το Δημόσιο, τα ασφαλιστικά ταμεία, τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, τις εταιρείες ενέργειας, τηλεπικοινωνιών, ύδρευσης και τις ασφαλιστικές εταιρείες.

Τα μέτρα αφορούν τις συναλλαγές που πραγματοποιούν τα φυσικά πρόσωπα, οι ελεύθεροι επαγγελματίες και οι ατομικές επιχειρήσεις και σύμφωνα με το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας θα τεθούν σε εφαρμογή ένα μήνα μετά τη δημοσίευσή τους στο ΦΕΚ, δηλαδή το αργότερο έως τα τέλη Ιανουαρίου 2025. Το πλάφον των 0,5 ευρώ ισχύει τόσο για την αποστολή όσο και την αποδοχή χρημάτων από μια τράπεζα σε άλλη τράπεζα του εσωτερικού. Το μέτρο αντιστοιχεί σε μείωση του κόστους για τις εν λόγω προμήθειες από 50% έως και 80% αναλόγως την τράπεζα και το είδος εμβάσματος (από 1 έως 2,5 ευρώ που κοστίζει σήμερα).

Με την ίδια τροπολογία μνημονεύεται η προμήθεια για ανάληψη μετρητών σε δημοτικές ενότητες όπου υπάρχει ΑΤΜ μόνο ενός τραπεζικού ιδρύματος. Σήμερα οι αντίστοιχες χρεώσεις ανέρχονται από 0-3 ευρώ ανά συναλλαγή. Αντιστοίχως μνημονεύεται –σήμερα είναι 0,2 ευρώ– η χρέωση για την ερώτηση υπολοίπου σε κάθε ΑΤΜ άλλης τράπεζας σε όλη τη χώρα. Μνημονεύεται επίσης η χρέωση για φόρτιση προπληρωμένων καρτών για ποσό φόρτισης έως 100 ευρώ (από περίπου 1 ευρώ που ισχύει σήμερα).

Επεκτείνεται η μείωση κατά 50% των προμηθειών για αγορές με χρεωστικές, πιστωτικές και προπληρωμένες κάρτες μέσω POS, από τα 10 ευρώ που ισχύει σήμερα, στα 20 ευρώ. Έτσι, ο όγκος συναλλαγών στη λεγόμενη «μικρή λιανική» που καλύπτεται ανέρχεται πλέον σε 2 δισ. ευρώ από 1 δισ. ευρώ κατ' έτος.

Με την ίδια τροπολογία διπλάσιάζεται ο ΕΝΦΙΑ που θα πρέπει να πληρώσουν οι τράπεζες, οι διαχειριστές και αγοραστές πιστώσεων και τα συνδεδεμένα με αυτούς νομικά πρόσωπα για τα έτη 2026, 2027 και 2028 για όσα οικιστικά ακίνητα έχουν στην κατοχή τους. Η προσαύξηση δεν θα εφαρμοστεί εάν το κτίσμα ήταν μισθωμένο για διάστημα τουλάχιστον 6 μηνών εντός του έτους που προηγείται του έτους φορολογίας. Στόχος είναι να ενισχυθεί η διάθεση αυτών των ακινήτων στην αγορά για μακροχρόνια μίσθωση, συμβάλλοντας, όπως σημειώνεται στην αιτιολογική έκθεση, στην προσφορά φθηνότερης στέγης.

Τέλος, διευρύνεται ο ρόλος των εταιρειών παροχής πιστώσεων, οι οποίες θα μπορούν να χορηγούν δάνεια και κάθε είδους πιστώσεις –όπως κάνουν οι τράπεζες–, με στόχο να ενισχυθεί ο ανταγωνισμός και να προσφερθούν περισσότερες επιλογές σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Υπενθυμίζεται ότι για φυσικά πρόσωπα επιτρέπεται ήδη η χορήγηση στεγαστικών και καταναλωτικών δανείων ή παροχή δανείων για αναδιάρθρωση υφιστάμενου δανείου. Η νέα ρύθμιση αφορά τις επιχειρήσεις, καθώς θα επιτρέπεται η χορήγηση δανείων ανεξάρτητα εάν το εν λόγω πρόσωπο έχει δάνειο που βρίσκεται σε καθεστώς ρύθμισης ή σκοπός του δανείου είναι η αναδιάρθρωση της δανειοληπτικής επιχείρησης.

Τα διαρθρωτικά προβλήματα στην απασχόληση παραμένουν

Εκτός αγοράς εργασίας περίπου οι μισές γυναίκες και νέοι

Της ΡΟΥΛΑΣ ΣΑΛΟΥΡΟΥ

Σημαντικές δυσλειτουργίες στην αγορά εργασίας διαπιστώνει η τελευταία έκθεση του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή, καθώς παρά τη σημαντική μείωση της ανεργίας, το ποσοστό της οποίας έπεσε εντός του 2024 –για πρώτη φορά μετά την τριπλή κρίση του 2009 (οικονομική, χρέους και τραπεζική)– κάτω από το 10%, η συμμετοχή στην αγορά εργασίας το γ' τρίμηνο του έτους μειώθηκε σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023 στο 60,3% από 60,4%.

Και μπορεί η διαφορά να είναι οριακά αρνητική, όμως οφείλεται σε δύο ομάδες που αποτελούν στόχους για τις προσωπόμενες πολιτικές απασχόλησης, τις γυναίκες και τους νέους. Παρόλ' αυτά, οι κενές θέσεις αυξάνονται, παρά τη σημαντική δεξαμενή των ανέργων, γεγονός που καταδεικνύει ότι η αναντιστοιχία δεξιοτήτων εντείνει τη διαρθρωτική ανεργία. Το υπουργείο Εργασίας, πάντως, στο πλαίσιο του ετήσιου προγραμματισμού για το 2025 έχει εντάξει δράσεις μείωσης της ανεργίας και κάλυψης των κενών θέσεων εργασίας, όπως άλλωστε είχε κάνει και το 2024.

Αναλυτικά, βάσει των πρόσφατων στοιχείων της Eurostat, η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας συνεχίζει να υστερεί σημαντικά από αυτήν των ανδρών (52,7% και 68,2% το γ' τρίμηνο του 2024). Αντιστοίχως, η συμμετοχή των νέων 15-29 ετών στην αγορά εργασίας μειώθηκε ελαφρώς τον τελευταίο χρόνο (από 44,9% το γ' τρίμηνο του 2023 σε 43,4% το γ' τρίμηνο του 2024).

Συνολικά βέβαια, αν και υπολείπεται σημαντικά από τα προ κρίσης επίπεδα, η απασχόληση τον τελευταίο χρόνο αυξήθηκε. Το σύνολο των απασχολούμενων το γ' τρίμηνο του 2024 ανήλθε σε 4,25 εκατ. άτομα, αριθμός αυξημένος κατά 67.000 σε σχέση με το γ' τρίμηνο του 2023 (αύξηση 1,6%). Τα στοιχεία της ΕΛ-ΣΤΑΤ μάλλον δείχνουν πως ανά τύπο απασχόλησης η αύξηση προήλθε από τις θέσεις πλήρους απασχόλησης οι οποίες

Αν το ποσοστό ανεργίας υποχώρησε εντός του 2024 –για πρώτη φορά μετά την τριπλή κρίση του 2009 (οικονομική, χρέους και τραπεζική)– κάτω από το 10%, η συμμετοχή στην αγορά εργασίας το γ' τρίμηνο του έτους μειώθηκε σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023 στο 60,3% από 60,4%.

Οι κενές θέσεις αυξάνονται, παρά τη σημαντική δεξαμενή των ανέργων.

το γ' τρίμηνο του 2024 σημείωσαν αύξηση κατά 1,9% σε σχέση με το ίδιο τρίμηνο του 2023, με τις θέσεις μερικής απασχόλησης να σημειώνουν μείωση (2,6%). Ως εκ τούτου, η μερική απασχόληση κατά το γ' τρίμηνο του 2024 διαμορφώθηκε στο 6,2% του συνόλου της απασχόλησης (έναντι 6,5% το γ' τρίμηνο του 2023), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στην Ε.Ε. είναι 18,5% (έναντι 18,2% το γ' τρίμηνο του 2023). Αλλά και τα στοιχεία του πληροφωριακού συστήματος «Εργάνη» δείχνουν πως το 9μηνο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2024 σημειώθηκαν 2.574.577 προσλήψεις, με το 53,2% να είναι πλήρους απασχόλησης και οι υπόλοιπες μερικής ή εκ περιτροπής. Οι περισσότερες προσλήψεις σημειώθηκαν στους τομείς Εκπαίδευση, Αθλητικές Δρα-

στηριότητες και Δραστηριότητες Διασκέδασης και Ψυχαγωγίας και στην Υγεία. Όσο για τον αριθμό των κενών θέσεων εργασίας στο σύνολο της οικονομίας κατά το γ' τρίμηνο του 2024, τα στοιχεία δείχνουν άνοδο. Συγκεκριμένα, οι κενές θέσεις έφθασαν τις 46.997, αυξημένες κατά 27,1% σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023. Οι περισσότερες κενές θέσεις συναντώνται στην Εκπαίδευση (21,1%), στον κλάδο του Τουρισμού (18,2%), στον δημόσιο τομέα (Δημόσια Διοίκηση, Άμυνα και Κοινωνική Ασφάλιση) (14,8%) και στο Λιανικό Εμπόριο (13,2%).

Κι εδώ έρχεται η επόμενη «δυσλειτουργία» της αγοράς εργασίας, που αποτελεί άλλωστε και μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για το 2025. Όπως επισημαίνει και το Γραφείο Προϋπολογισμού της Βουλής, ο υψηλός αριθμός κενών θέσεων εργασίας παρά το διαθέσιμο εργατικό δυναμικό που υποδηλώνει το επίπεδο της ανεργίας, καταδεικνύει την αναντιστοιχία ζητούμενων και προ-

σφερομένων δεξιοτήτων στην ελληνική αγορά εργασίας. Πρόκειται για ένα σημαντικό εμπόδιο στην προσπάθεια αντιμετώπισης της ανεργίας και βελτίωσης της παραγωγικότητας.

Σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ και την έρευνα του ΕΛΙΑΜΕΠ, η Ελλάδα κατατάσσεται χαμηλά σε δείκτες όπως η ανάπτυξη δεξιοτήτων και η αποτελεσματική αντιστοίχσή τους με τις ανάγκες των επιχειρήσεων. Για παράδειγμα, μόνο το 21,7% των ελληνικών επιχειρήσεων παρέχει συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση, έναντι 72,6% στην Ε.Ε., ενώ περίπου το 30% των εργαζομένων απασχολείται σε θέσεις που δεν σχετίζονται με τις σπουδές τους.

Για την αντιμετώπιση του προβλήματος, κρίνεται απαραίτητη η ενίσχυση της εκπαίδευσης ενήλικων και η επένδυση σε τομείς με αυξημένες ανάγκες δεξιοτήτων, όπως η τεχνολογία και η μηχανική, αλλά και η αύξηση της συμμετοχής στη διά βίου μάθηση και της ποιότητας των προγραμμάτων κατάρτισης. Τέτοιες παρεμβάσεις, αναφέρει η έκθεση του Γραφείου Προϋπολογισμού, θα μπορούσαν να μειώσουν την ανεργία και να βελτίωσουν την παραγωγικότητα της ελληνικής οικονομίας. Παράλληλα, κρίνεται αναγκαία η ενίσχυση της διαχείρισης δεξιοτήτων μέσω προγραμμάτων κατάρτισης μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων «ως σημαντικό βήμα για την ψηφιακή αναβάθμιση των επιχειρήσεων».

Να σημειωθεί πάντως, ότι σύμφωνα με το νέο σχέδιο δράσης του υπουργείου Εργασίας για το 2025, που ανάρτηθηκε την παραμονή των Χριστουγέννων, ο προγραμματισμός για τον επόμενο χρόνο περιλαμβάνει –μεταξύ άλλων– δράσεις για την ενίσχυση της ισότητας στην αγορά εργασίας μεταξύ ανδρών και γυναικών, νέα στρατηγικά για την απασχόληση, καθώς και παρεμβάσεις στις παθητικές πολιτικές απασχόλησης παράλληλα με ένα νέο πλαίσιο για την εποχική εργασία.

LOVE 100.7 FM 98.1 & 105.7

Ακούς ό,τι αγαπάς όλες τις ώρες

ΤΑΣΟΣ ΤΡΥΦΩΝΟΣ & ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ ΑΡΤΕΜΙΟΥ

6-10 ΠΡΩΤΗ ΠΡΩΙΝΗ ΕΚΠΟΜΠΗ

ME 12.9%

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΖΑΜΠΕΤΑΚΗΣ

21-24 ΠΡΩΤΗ ΒΡΑΔΙΝΗ ΕΚΠΟΜΠΗ

ME 15.2%

ΣΥΛΙΑ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

9-12 ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ

ME 13.4%

@lovefmcypus

ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΣΥΜΜΕΤΡΙΧΗ ΑΓΟΡΑ ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ

NOVEMBER 2023 - ΙΑΝΟΥΑΡΙΟ 2024 ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟ 2024

ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΜΕ ΑΠΟΨΗ

ΣΠΟΡ FM 95.0

ΑΥΤΟ ΑΚΟΥΣ!

Οι προϋποθέσεις για αφορολόγητα ενοίκια

Η απαλλαγή ισχύει για τρία χρόνια για ακίνητα που παρέμειναν κλειστά για τρία έτη και επιστρέφουν στην αγορά

Του **ΠΡΟΚΟΠΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ**

Τις εγκυκλίουs και τις αποφάσεις που ενεργοποιούν διατάξεις του νέου φορολογικού νόμου σπεύδει να εκδώσει η φορολογική διοίκηση, καθώς οι περισσότερες ισχύουν από την 1η Ιανουαρίου του 2025. Η πρώτη εξ αυτών αφορά τις εκπτώσεις και απαλλαγές που αφορούν την ακίνητη περιουσία, με κυριότερη αυτή που σχετίζεται με την απαλλαγή από τον φόρο εισοδήματος για όσους «ρίχνουν» στην αγορά κλειστά ακίνητα, αλλά και τον ΕΝΦΙΑ, καθώς φέτος θα ξεκινήσει να πληρώνεται νωρίτερα από κάθε άλλη φορά. Σύμφωνα με την εγκύκλιο, η φοροαπαλλαγή για τα κλειστά ακίνητα τίθεται σε ισχύ ως εξής: Για τους 36 πρώτους μήνες μετά τον μήνα κατά τον οποίο συνάπτεται η σχετική σύμβαση μίσθωσης, δεν φορολογείται το

Για τις κατοικίες που ήταν σε βραχυχρόνια μίσθωση, αρκεί να ήταν σε τέτοια χρήση για ένα έτος πριν επιστρέψουν σε τριετή μίσθωση.

εισόδημα φυσικών προσώπων που προέρχεται από εκμίσθωση κατοικιών με εμβαδόν έως 120 τετραγωνικά μέτρα. Αναγκαία προϋπόθεση είναι το εισόδημα αυτό να προέρχεται από σύμβαση μίσθωσης διάρκειας τουλάχιστον 3 ετών που συνάπτεται μετά τις 8ης Σεπτεμβρίου 2024 και της 31ης Δεκεμβρίου 2025. Συγκεκριμένα, όπως ορίζει η εγκύκλιος, για να κερδίσει κάποιος την 3ετή έκπτωση φόρου η κατοικία θα πρέπει: – Κατά τα φορολογικά έτη 2022, 2023 και, αν η μίσθωση καταρτίζεται το 2025, κατά το φορολογικό έτος 2024, να έχει δηλωθεί στη δήλωση φορολογίας εισοδήματος ως κενό ακίνητο (έντυπο Ε2) ή να μην έχει δηλωθεί ως μισθωμένο ακίνητο, ούτε

Από το 2025 και εφεξής, για κατοικίες φυσικών προσώπων που ασφαλιζονται για σεισμό, πυρκαγιά και πλημμύρα, ο ΕΝΦΙΑ μειώνεται κατά 20% εφόσον η φορολογητέα αξία τους δεν υπερβαίνει τις 500.000 ευρώ και κατά 10% εφόσον υπερβαίνει τις 500.000 ευρώ.

ως κύρια, ούτε ως δευτερεύουσα κατοικία του εκμισθωτή, ούτε ως ιδιοχρησιμοποιούμενο, ούτε δωρεάν παραχωρούμενο ακίνητο (έντυπα Ε1 και Ε2).

– Η, κατά το φορολογικό έτος 2023 ή, αν η μίσθωση καταρτίζεται το 2025, κατά το φορολογικό έτος 2024, να έχει διατεθεί αποκλειστικά για βραχυρόνια μίσθωση και οι συναφείς

βραχυχρόνιες μισθώσεις να έχουν επι της ουσίας, για να απαλλαγεί από τον φόρο για τα εισοδήματα από ακίνητα, θα πρέπει να ήταν κλειστά

για μία 3ετία πριν εκμισθωθούν για τουλάχιστον 3 χρόνια, ενώ για τις κατοικίες που ήταν σε βραχυχρόνια μίσθωση αρκεί να ήταν σε τέτοια χρήση για ένα έτος. Ωστόσο, στην περίπτωση που εντός των 3 ετών το ακίνητο μείνει κενό, η απαλλαγή παύει να ισχύει από το φορολογικό έτος που αυτό μένει ξενόικιστο, ενώ αν διατεθεί για βραχυχρόνια μίσθωση, η απαλλαγή παύει να ισχύει από το πρώτο έτος της μίσθωσης. Η συνδρομή των παραπάνω προϋποθέσεων της έκπτωσης φόρου αποδεικνύεται μόνο από εμπρόθεσμες δηλώσεις πληροφοριακών στοιχείων και φορολογίας εισοδήματος και, ειδικά ως προς τα έτη 2022 και 2023, από δηλώσεις που έχουν υποβληθεί έως την ημερομηνία δημοσίευσης του νόμου. Με την ίδια εγκύκλιο ανοίγει ο δρόμος και για την έναρξη των αιτήσεων που οδηγούν σε μεγαλύτερη μείωση του ΕΝΦΙΑ για κατοικίες ασφαλισμένες και έναντι φυσικών καταστροφών. Ειδικότερα, για το 2025 και εφεξής, για κατοικίες φυσικών προσώπων που ασφαλιζονται για σεισμό, πυρκαγιά και πλημμύρα, ο ΕΝΦΙΑ μειώνεται κατά 20% εφόσον η φορολογητέα αξία τους δεν υπερβαίνει τις 500.000 ευρώ και κατά 10% εφόσον υπερβαίνει τις 500.000 ευρώ. Προϋπόθεση για την έκπτωση είναι η ασφάλιση να αφορά το προηγούμενο έτος, με διάρκεια τουλάχιστον 3 μηνών. Αν η διάρκεια της ασφάλισης είναι μικρότερη του ενός έτους, η μείωση του ΕΝΦΙΑ προσαρμόζεται αναλογικά. Η ασφάλιση θα πρέπει να καλύπτει το σύνολο της αξίας του ακινήτου. Ως αξία του ακινήτου λαμβάνεται η αξία ανακατασκευής του κτίσματος ή των κτισμάτων, μη υπολογιζόμενης της αξίας του οικοπέδου, η οποία δεν μπορεί να υπολείπεται των 1.000 ευρώ ανά τετραγωνικό μέτρο. Ωστόσο, με απόφαση του υπουργού Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, που εκδίδεται έπειτα από εισήγηση του διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων, μπορεί να αναπροσαρμόζεται το ποσό της ανακα-

τασκευής, έτσι ώστε να προσαρμόζεται στα νεότερα δεδομένα της αγοράς. Σημειώνεται ότι ο λογαριασμός του ΕΝΦΙΑ θα φθάσει στους φορολογουμένους στα μέσα Μαρτίου και θα πληρωθεί σε 12 δόσεις, με την πρώτη δόση στα τέλη Μαρτίου και την τελευταία στα τέλη Φεβρουαρίου 2026. Με άλλη διάταξη ξεκαθαρίζεται ότι οι κατοικίες με φορολογητέα αξία άνω των 500.000 ευρώ εξαιρούνται από την επιχορήγηση στεγαστικής συνδρομής για ανακατασκευή ή επισκευή κτιρίου, την επιδότηση προσωρινής στέγασης, την ενίσχυση πρώτης αρωγής και την εφάπαξ έκτακτη οικονομική ενίσχυση για την αντιμετώπιση απλών επισκευαστικών εργασιών και την αντικατάσταση οικοσκευής λόγω σεισμού, πυρκαγιάς από φυσικά αίτια και πλημμύρας. Για τη χορήγηση της μείωσης του ΕΝΦΙΑ απαιτείται το προηγούμενο έτος: α) Η κατοικία να είναι ασφαλισμένη σε ασφαλιστική επιχείρηση που είναι εγγεγραμμένη στο Μητρώο Ασφαλιστικών Επιχειρήσεων που τηρείται στη Διεύθυνση Επιτελείας Ιδιωτικής Ασφάλισης της Τράπεζας της Ελλάδος. β) Η ασφάλιση να καλύπτει σωρευτικά τους ασφαλιστικούς κινδύνους σεισμού, πυρκαγιάς και πλημμύρας για χρονικό διάστημα τουλάχιστον τριών μηνών εντός του ίδιου έτους. γ) Το ασφαλισμένο κεφάλαιο να καλύπτει το σύνολο της αξίας ανακατασκευής του κτίσματος ή των κτισμάτων που αποτελούν την κατοικία. Για τον υπολογισμό της αξίας ανακατασκευής λαμβάνεται υπόψη η συνολική επιφάνεια των κύριων και βοηθητικών χώρων της κατοικίας. Η αξία ανακατασκευής της κατοικίας ορίζεται σε 1.000 ευρώ ανά τετραγωνικό μέτρο. Το χρονικό διάστημα των τριών μηνών θεωρείται ότι συμπληρώνεται και όταν η κατοικία ασφαλιζεται με ένα ή περισσότερα ασφαλιστήρια συμβόλαια στην ίδια ή σε διαφορετική ασφαλιστική επιχείρηση με συνολική διάρκεια ασφάλισης τουλάχιστον ενενήντα ημερών εντός του ίδιου έτους.

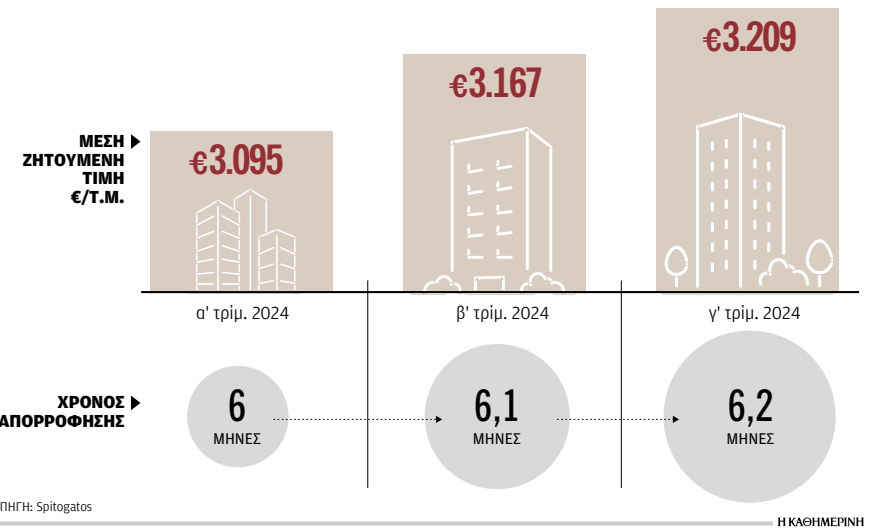
Από την αγγελία έως τη μεταβίβαση απαιτούνται 9-12 μήνες

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Από 9-12 μήνες απαιτούνται κατά μέσον όρο προκειμένου να ολοκληρωθεί η πώληση μιας κατοικίας στην Ελλάδα σήμερα, ξεκινώντας από την ανάρτηση της σχετικής αγγελίας, μέχρι την εύρεση του αγοραστή, τη συμφωνία με αυτόν και στη συνέχεια την προετοιμασία των απαιτούμενων εγγράφων για τη μεταβίβαση των τίτλων ιδιοκτησίας. Σύμφωνα με σχετική ανάλυση την οποία πραγματοποίησε το Spitogatos Insights του ομώνυμου δικτύου ηλεκτρονικών αγγελιών, το στάδιο της εύρεσης αγοραστή απαιτεί από 5,5 έως 7,8 μήνες, ανάλογα με την περιοχή. Πιο σύντομη είναι η εύρεση αγοραστή στη Θεσσαλονίκη και πιο πολύ διάστημα απαιτείται στην περίπτωση των νησιών του Ιονίου, όπου ο χρόνος που μεσολαβεί από την ανάρτηση της αγγελίας πώλησης μιας κατοικίας μέχρι την έξοδο της από την πλατφόρμα του Spitogatos.gr μεσολαβούν 7,8 μήνες.

Σύμφωνα με τη σχετική ανάλυση, ο χρόνος απορρόφησης καταγράφει ελαφρά άνοδο κατά τη διάρκεια του 2024, εξέλιξη που ίσως αποτυπώνει τη μεγαλύτερη δυσκολία των αγοραστών να ανταποκριθούν στις υψηλές τιμές ή και στον μεγαλύτερο χρόνο για την επίτευξη της οριστικής συμφωνίας, δηλαδή γίνονται λίγο περισσότερες διαπραγματεύσεις σε σχέση με το πρόσφατο παρελθόν. Ειδικότερα, στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη, όπου υπάρχει και το μεγα-

Κατοικίες προς πώληση στην Αττική

λύτερο έλλειμμα προσφοράς σε σχέση

Για την εύρεση αγοραστή της κατοικίας το διάστημα που χρειάζεται είναι 5,5 έως 7,8 μήνες, ανάλογα με την περιοχή.

με τη ζήτηση, ο χρόνος που παραμένει αναρτημένη μια αγγελία δεν ξεπερνάει τους 6,2 μήνες και 5,7 μήνες αντιστοίχως, με βάση την εικόνα του τρίτου τριμήνου.

Ωστόσο, στις αρχές του 2024 (α' τρίμηνο), όταν οι τιμές ήταν ελαφρώς χαμηλότερες, απαιτούνταν 6 και 5,6 μήνες αντιστοίχως. Το επόμενο διάστημα, πάντως, είναι πιθανό οι χρόνοι να μειωθούν εκ νέου, καθώς από τις αρχές του 2025 θα αρχίσει να «τρέχει» το πρόγραμμα «Σπίτι μου II», ύψους 2 δις. ευρώ, που επιδοτεί το επιτόκιο αγοράς ακινήτου και στοχεύει σε 20.000 δικαιούχους 25-50 ετών. Ειδικά όσον αφορά την αγορά της Θεσσαλονίκης, φαίνεται πως ο ρυθμός απορρόφησης κατοικιών προς πώληση από την αγορά είναι ταχύτερος κατά περίπου δύο εβδομάδες σε σύγκριση με αυτόν της Αττικής. Συγκεκριμένα,

το γ' τρίμηνο του 2024 ο χρόνος απορρόφησης ανήλθε λίγο πάνω από τους 5,5 μήνες, έπειτα από μικρές διακυμάνσεις τα προηγούμενα τρίμηνα του έτους. Τα προάσματα της Θεσσαλονίκης, που ανήκουν στον Νομό Θεσσαλονίκης, αποτελούν την πιο δημοφιλή περιοχή στην Ελλάδα για αγορά κατοικίας από εγχώριους αγοραστές. Στην υπόλοιπη χώρα και συγκεκριμένα στα νησιά του Αιγαίου, ο χρόνος απορρόφησης κατοικιών προς πώληση κατά το τρίτο τρίμηνο του 2024 ανέρχεται περίπου στους 7 μήνες, έπειτα από μικρές αυξομειώσεις τα προηγούμενα τρίμηνα. Όσον αφορά την πειρατική Ελλάδα, χαμηλότερος είναι ο ρυθμός απορρόφησης κατοικιών στην Πελοπόννησο (7,1 μήνες), ενώ ελαφρώς ταχύτερος είναι σε Μακεδονία και Ηπειρο, με τον χρόνο απορρόφησης να ανέρχεται λίγο πάνω από τους 6 μήνες. Αυξητική είναι η πορεία του ρυθμού απορρόφησης κατοικιών προς πώληση στη Μακεδονία από το πρώτο μέχρι το τρίτο τρίμηνο του 2024, με τον χρόνο απορρόφησης κατοικιών προς πώληση να μειώνεται από τους 7,7 μήνες κατά το πρώτο τρίμηνο, στους 6,4 το τρίτο τρίμηνο του 2024. Αξίζει να σημειωθεί, βέβαια, ότι η εύρεση αγοραστή και η υπογραφή ιδιωτικού συμφωνητικού αφορούν το 50% του απαιτούμενου χρόνου, καθώς χρειάζονται τουλάχιστον τρεις έως και έξι μήνες για τη συγκέντρωση των απαιτούμενων εγγράφων και πιστοποι-

ητικών για την ολοκλήρωση της μεταβίβασης, κι αυτό εφόσον δεν πρόκειται για κάποια πολύπλοκη περίπτωση ακινήτου. Η θέσπιση της ηλεκτρονικής ταυτότητας κτιρίου, παρότι ορθή ως πρακτική, μια και απαιτεί την πολεοδομική τακτοποίηση των μεταβιβαζόμενων ακινήτων, έχει αποδειχθεί ότι δεν μπορεί να λειτουργήσει αποδοτικά στην πράξη, τουλάχιστον με τον τρόπο που εφαρμόζεται, για μια σειρά από λόγους. Ένας εξ αυτών είναι π.χ. η υποστολέκωση των δημοσίων υπηρεσιών, κάτι που μεταφράζεται σε αρκετούς μήνες αναμονής μόνο και μόνο για να παραληφθεί ο φάκελος της οικοδομικής άδειας, βάσει του οποίου θα εκδοθεί η ηλεκτρονική ταυτότητα. Αν αυτός έχει ελλείψεις (κάτι σύννηδες) ή ο κατασκευαστής δεν έχει προχωρήσει στην απαιτούμενη αναθεώρηση μετά την ολοκλήρωση της κατασκευής (κάτι σχεδόν βέβαιο) κι εμφανίζονται ασυμφωνίες ανάμεσα στα σχέδια και στη σημερινή εικόνα του κτιρίου, ξεκινάει ένας γολγοθάς αρκετών μηνών έως ότου προετοιμαστούν τα απαιτούμενα έγγραφα. Στην αγορά επισημαίνουν την ανάγκη να ελεγχονται τα ακίνητα μόνο για τις σοβαρές παραβάσεις, που αφορούν την κάλυψη, το ύψος και την επιφάνεια, και όχι για κάθε πιθανή και απίθανη παράλειψη ή απόκλιση, που επί της ουσίας δεν επηρεάζουν το δομημένο περιβάλλον (π.χ. μερικά εκατοστά απόκλιση της θέσης των παραθύρων).

Έλλειμμα προσφοράς

Το έλλειμμα προσφοράς κατοικιών φαίνεται πως είναι αυτό που επί του παρόντος συντηρεί τον υψηλό ρυθμό ανόδου των τιμών, παρά την επιβράδυνση που καταγράφεται κατά τη διάρκεια του τελευταίου χρόνου. Στην ανάλυσή της για την αγορά ακινήτων, η ενδιάμεση έκθεση για τη νομισματική πολιτική της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ) σημειώνει ότι «η χαμηλή προσφορά ποιοτικών χώρων σε όλο το εύρος της αγοράς έχει δώσει ώθηση στην κατασκευαστική δραστηριότητα, η οποία εντούτοις δεν έχει αναπτύξει ρυθμούς που θα επέτρεπαν την πλήρη αποσυμπίεση της ζήτησης, ειδικά στην περίπτωση της κατοικίας. Υπό τις τρέχουσες συνθήκες, εκτιμάται ότι η αύξηση των τιμών θα συνεχιστεί μέχρι την αποκατάσταση σχετικής ισορροπίας, με πιοτέρους ωστόσο ρυθμούς σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο». Στο πλαίσιο αυτό, η ΤτΕ επισημαίνει ότι «οι νομοθετικές πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση του περιορισμού της ζήτησης για επενδυτική κατοικία, μέσω του νέου πλαισίου για τη βραχυχρόνια μίσθωση και την golden visa, αποτελούν προσωρινή και με περιορισμένες δυνατότητες λύση για την αντιμετώπιση του ζητήματος του κόστους στέγασης».

WE DELIVER WHAT WE PROMISE

Ζήσε στην Καρδιά της Λευκωσίας

8000 57 57 www.cyfieldgroup.com @cyfieldgroup

KPMG ΚΥΠΡΟΥ

Στο πνεύμα των γιορτών

Για 11η συνεχή χρονιά, η KPMG στην Κύπρο στήριζει την πρωτοβουλία «Υιοθετήστε μια Οικογένεια για τα Χριστούγεννα», επιβεβαιώνοντας τη δέσμευσή της στην Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη. Η συμμετοχή σε αυτή την εκστρατεία αποτελεί μέρος της δέσμευσής της να προωθεί θετικές αλλαγές στην κοινωνία μας, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στην υποστήριξη των ευάλωτων ομάδων.

Η ομάδα της σε όλα τα γραφεία της KPMG Κύπρου πραγματοποίησε εσωτερική εκστρατεία συλλογής, συγκεντρώνοντας μια μεγάλη ποικιλία από είδη πρώτης ανάγκης. Οι προσφορές αυτές έχουν παραδοθεί στο Παγκύπριο Συντονιστικό Συμβούλιο Εθελοντισμού (ΠΣΣΕ) και θα διανεμηθούν σε οικογένειες που έχουν ανάγκη μέσω των Επαρχιακών Συντονιστικών Συμβουλίων Εθελοντισμού/Σωμάτων Εθελοντών.

Η Έλενα Μουζούρη, Principal, Clients & Markets, KPMG Κύπρου, δήλωσε: «Με στόχο μας την προσφορά, προσπαθούμε να κάνουμε ουσιαστική διαφορά για τις οικογένειες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες κατά τη διάρκεια των γιορτών. Είμαστε περήφανοι για τη γενναιοδωρία και την αφοσίωση της ομάδας μας, που αντικατοπτρίζουν τις αξίες που ορίζουν την KPMG. Μαζί, δημιουργούμε μια πιο φωτεινή γιορτινή περίοδο για όλους το έχουν ανάγκη».

PORSCHE ΚΥΠΡΟΥ

Παιδική εκδήλωση για την οδική ασφάλεια

Στο showroom της Porsche στη Λεμεσό, σε συνεργασία με το δίκτυο SupportCY της Τράπεζας Κύπρου, πραγματοποιήθηκε Παιδική Εκδήλωση Οδικής Ασφάλειας, «Santa Says: Be Safe, Little Elves», η οποία εντάσσεται στο πρόγραμμα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης που έχει υιοθετήσει η Porsche Κύπρου.

Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης, παιδιά είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν ένα ιδιαίτερα σημαντικό εργαστήριο από μέλη της Αστυνομίας Κύπρου κατά το οποίο ενημερώθηκαν για τους σημαντικούς κανόνες οδικής ασφάλειας, όπως η χρήση της ζώνης ασφαλείας, η σωστή χρήση της διάβασης πεζών, τα αθόρυβα ηλεκτρικά αυτοκίνητα κ.ά. Οι μικροί συμμετέχοντες είχαν επίσης την ευκαιρία να εφαρμόσουν στην πράξη όσα έμαθαν, οδηγώντας πρότυπα αυτοκινητάκια Porsche σε μια ειδική διαδρομή που δημιουργήθηκε μέσα στο showroom, ζώντας μια διαδραστική και εκπαιδευτική εμπειρία.

Ακολούθως, τα παιδιά δημιούργησαν τη δική τους βιώσιμη πόλη με κύριο θέμα την οδική ασφάλεια, χρησιμοποιώντας ανακυκλώσιμα και βιώσιμα υλικά. Η «ζωντανή» αυτή πόλη περιελάμβανε κτήρια κατοικιών, φανάρια, προειδοποιητικά σήματα, αυτοκίνητα και διαβάσεις πεζών, προωθώντας τη φαντασία και τη δημιουργικότητα των παιδιών. Στον εξωτερικό χώρο του showroom, το πυροσβεστικό

όχημα του SupportCY και περιπολικό της Αστυνομίας προσέφεραν μια ιδιαίτερη εμπειρία στα παιδιά, τα οποία είχαν τη μοναδική ευκαιρία να τα εξερευνήσουν.

Η Παυλίνα Ιακωβίδου, Marketing & PR Manager της A.I. Motokinisi Ltd, εξέφρασε τη χαρά της που το showroom της Porsche γέμισε με παιδικά χαμόγελα και ενέργεια, σημειώνοντας πως «στόχος μας ήταν να προσφέρουμε στα παιδιά μια μοναδική εμπειρία που συνδυάζει την εκπαίδευση

με τη διασκέδαση, ενισχύοντας τη σημασία της ασφαλούς μετακίνησης και της βιώσιμης ανάπτυξης. Εκδηλώσεις σαν κι αυτήν αντικατοπτρίζουν τις αξίες μας και αποτελούν έμπνευση για τη συνέχιση ανάλογων πρωτοβουλιών που προάγουν την ευαισθητοποίηση και την εκπαίδευση της νέας γενιάς». Η εταιρεία A.I. Motokinisi Ltd είναι ο αποκλειστικός αντιπρόσωπος των αυτοκινήτων Porsche στην Κύπρο με εκθεσιακούς χώρους σε Λευκωσία και Λεμεσό.

ΥΠΕΡΑΓΟΡΕΣ ΑΛΦΑΜΕΓΑ

Ανταμοιβή πελατών με αθλητικά είδη Kappa

Ανταποδίδοντας την εμπιστοσύνη των πελατών τους μέσω του επιτυχημένου προγράμματος ανταμοιβής Stick & Win, οι Υπεραγορές Αλφαμέγα εγκαινιάζουν άλλη μια προνομιακή προσφορά, διαθέτοντας αυθεντικά αθλητικά είδη του διεθνούς φήμης brand, Kappa, ιδανικά τόσο για αθλητικές δραστηριότητες όσο και για καθημερινές βόλτες. Η Kappa ιδρύθηκε το 1967 στο Τορίνο της Ιταλίας και αποτελεί κορυφαία μάρκα ειδών αθλητικής ένδυσης. Πρόκειται για ένα από τα πιο δημοφιλή brands διεθνώς, διαθέτοντας μια ευρεία γκάμα ρούχων, υποδημάτων και αξεσουάρ για τον αθλητισμό και την αναψυχή. Είναι, επίσης, γνωστό για τον σχεδιασμό και την κατασκευή στολών για ομάδες αθλημάτων όπως η Formula 1, το ποδόσφαιρο, το μπάσκετ, το μπιέιμπολ, η ξιφασκία και το ράγκμπι.

Ψωνίζοντας από τις Υπεραγορές Αλφαμέγα και συγκεντρώνοντας ψηφιακά κουπόνια, οι πελάτες της αλυσίδας έχουν την ευκαιρία να αποκτήσουν μοντέρνες τσάντες, τσαντάκια, σακίδια, μπάλες μπάσκετ και ποδοσφαίρου με την υπογραφή Kappa, έναντι €0,99 ή σε μειωμένη τιμή, εύκολα και απλά. Συγκεκριμένα, μέσα από το δημοφιλές πρόγραμμα ανταμοιβής των Υπεραγορών Αλφαμέγα, Stick & Win, οι καταναλωτές μπορούν να αποκτήσουν: Μπάλα ποδοσφαίρου, Μπάλα καλαθοσφαίρας, Αντλία χειρός, Τσάντα ώμου, Τσαντάκι μέσης, Σακίδιο, Σακίδιο πλάτης. Η προσφορά ισχύει μέχρι την 9η Απριλίου 2025 ή μέχρι εξαντλήσεως των αποθεμάτων. Κάθε ψηφιακό κουπόνι αποκτάται με αγορές αξίας €10 σε μία απόδειξη, ενώ δυνατότητα συμμετοχής έχουν μόνο όσοι είναι εγγεγραμμένοι στο πρόγραμμα επιβράβευσης Alphamega Family. Απαραίτητη προϋπόθεση για την πίστωση των κουπονιών στην εφαρμογή Stick & Win είναι η παρουσίαση της αυθεντικής απόδειξης στα κέντρα εξυπηρέτησης πελατών των Υπεραγορών Αλφαμέγα. Η διάθεση των προϊόντων μπορεί να γίνει μόνο με την εξαργύρωση των κουπονιών. Για τους όρους και τις προϋποθέσεις επισκεφτείτε την ιστοσελίδα stickandwin.net.

την 9η Απριλίου 2025 ή μέχρι εξαντλήσεως των αποθεμάτων. Κάθε ψηφιακό κουπόνι αποκτάται με αγορές αξίας €10 σε μία απόδειξη, ενώ δυνατότητα συμμετοχής έχουν μόνο όσοι είναι εγγε-

γραμμένοι στο πρόγραμμα επιβράβευσης Alphamega Family. Απαραίτητη προϋπόθεση για την πίστωση των κουπονιών στην εφαρμογή Stick & Win είναι η παρουσίαση της αυθεντικής απόδειξης στα κέντρα εξυπηρέτησης πελατών των Υπεραγορών Αλφαμέγα. Η διάθεση των προϊόντων μπορεί να γίνει μόνο με την εξαργύρωση των κουπονιών. Για τους όρους και τις προϋποθέσεις επισκεφτείτε την ιστοσελίδα stickandwin.net.

RONALD MCDONALD HOUSE ΚΥΠΡΟΥ

Δύο χρόνια προσφοράς και ελπίδας

Η νέα χρονιά θα βρει το RMHC© Κύπρου με μια ανανεωμένη δέσμευση αλληλεγγύης, ενώ μέχρι και την τελευταία μέρα του 2024, το «Σπίτι» συνέχιζε να εκπληρώνει την αποστολή του, προσφέροντας δωρεάν φιλοξενία, σίτιση και στήριξη σε οικογένειες παιδιών που νοσηλεύονται στο Μακάριο Νοσοκομείο και σε άλλα ιατρικά κέντρα της Λευκωσίας.

Από την έναρξη λειτουργίας του τον Σεπτέμβριο του 2022, το Ronald McDonald House στην Κύπρο έχει φι-

λοξενήσει πάνω από 500 οικογένειες, προσφέροντας περισσότερα από 6.000 βράδια φιλοξενίας. Η μεγαλύτερη διάρκεια παραμονής έφτασε τους 3 μήνες, επιβεβαιώνοντας την ανάγκη για ένα «Σπίτι μακριά από το σπίτι». Επιπλέον, χάρη στη βοήθεια του RMHC Κύπρου, πάνω από 20 οικογένειες βρήκαν ζεστή στέγη στο εξωτερικό.

Τα δύο αυτά χρόνια ήταν γεμάτα δράσεις και πρωτοβουλίες, χάρη στις συνεχείς χορηγίες και την πολύτιμη συνδρομή των εθελοντών. Φίλοι και

υποστηρικτές του RMHC Κύπρου διοργάνωσαν φιλανθρωπικά events, εταιρείες συμμετείχαν ως χορηγοί, ενώ εθελοντές, μικροί και μεγάλοι, προσέφεραν δωρεάν υπηρεσίες για τη λειτουργία του «Σπιτιού». Αυτή η πορεία γιορτάστηκε με ένα μεγάλο πάρτι για τα δύο χρόνια του Ronald McDonald House, στο οποίο παρένρθησαν ο δήμαρχος Λευκωσίας κ. Προύντζος, ο δήμαρχος Στροβόλου κ. Σταυρινίδης και πλήθος εκλεκτών καλεσμένων.

Φέτος, το RMHC Κύπρου γιορτάζει με υπερφάνεια τη συμπλήρωση 50 χρόνων από την ίδρυση του RMHC, ενός Μη Κερδοσκοπικού Οργανισμού που από το 1974 συνεχίζει να στήριζει χιλιάδες οικογένειες σε όλο τον κόσμο.

Η ίδρυση του πρώτου Ronald McDonald House από τη δρ. Όντρεϊ Έβανς (Dr. Audrey Evans) αποτέλεσε το όραμα ενός χώρου που δεν θα ήταν απλώς ένας ξενώνας, αλλά ένα πραγματικό «Σπίτι», γεμάτο αγάπη και ζεστασιά.

Όταν οι λέξεις γίνονται τραγούδια

Ένα αφιέρωμα στους μεγάλους Έλληνες Ποιητές & Στιχουργούς

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΟΡΚΟΛΗΣ

ΣΟΦΙΑ ΜΑΝΟΥΣΑΚΗ

ΠΑΤΤΙΧΕΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΛΕΜΕΣΟΥ

16 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ ΠΕΜΠΤΗ 2025

ΩΡΑ 20:30

Εισιτήρια και στο Ταμείο Θεάτρου: 25377277 | Καθημερινά 10:00 - 13:00 & 18:00 - 19:00 Σάββατο 10:00 - 13:00

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

LOVE 100.7 FM

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ & ΣΧΟΙΝΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΕΣ ΑΤΕ

ΠΡΟΠΟΛΗΝΗ ticketmaster.cy 7777 7040

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

BAILOUT

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ & POWER GAMES

Listen on Apple Podcasts

Listen on Spotify

ΜΕ ΤΟΝ ΓΙΑΝΝΟ ΣΤΑΥΡΙΝΙΔΗ

Γιάννης Στουρνάρας

Η προσήλωση στις μεταρρυθμίσεις που θα διασφαλίσουν ένα βιώσιμο παραγωγικό υπόδειγμα και η προσέλκυση επενδύσεων, σε συνδυασμό με τη διαφύλαξη της δημοσιονομικής αξιοπιστίας και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, θα συμβάλουν σε περαιτέρω αναβαθμίσεις, διεμήνυσε ο διοικτής της ΤτΕ Γιάννης Στουρνάρας.

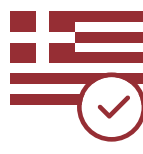
3-5

δισ. ευρώ εκτιμάται η πρόσθετη ζήτηση για τα ελληνικά ομόλογα εάν η Moody's δώσει στην Ελλάδα την επενδυτική βαθμίδα το 2025.

Φιλίππο Ταντέι

Η Ελλάδα βρίσκεται σε μια μοναδική θέση την επόμενη διετία: μπορεί να επωφεληθεί από την έκτακτη στήριξη των ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Η ευρωπαϊκή στήριξη και η πολιτική σταθερότητα διαμορφώνουν το τοπίο για να κερδίσει η Ελλάδα νέα αναβαθμίση, σημείωσε ο Φιλίππο Ταντέι, εκτελεστικός διευθυντής στην Goldman Sachs.

7-8

χρόνια περίπου θα χρειαστούν ώστε η αξιολόγηση της Ελλάδας να επιστρέψει στην κατηγορία «Α», κάτι που ήδη έχουν καταφέρει η Πορτογαλία και η Ισπανία.

Σάμιουελ Τίλερεϊ

Θα μπορούσαμε να αναβαθμίσουμε εκ νέου την αξιολόγηση της Ελλάδας εάν ο δείκτης καθαρού χρέους προς ΑΕΠ μειωθεί περαιτέρω, κάτι που θα μπορούσε να είναι αποτέλεσμα των συνεχιζόμενων μεταρρυθμίσεων που ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα, σημειώνει ο Σάμιουελ Τίλερεϊ, επικεφαλής αναλυτής της S&P για την Ελλάδα.

Το επόμενο μεγάλο στοίχημα της Ελλάδας

Μετά την επενδυτική βαθμίδα, επιδιώκει να κατακτήσει την κατηγορία «Α» που είχε πριν από 15 χρόνια

Της **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ**

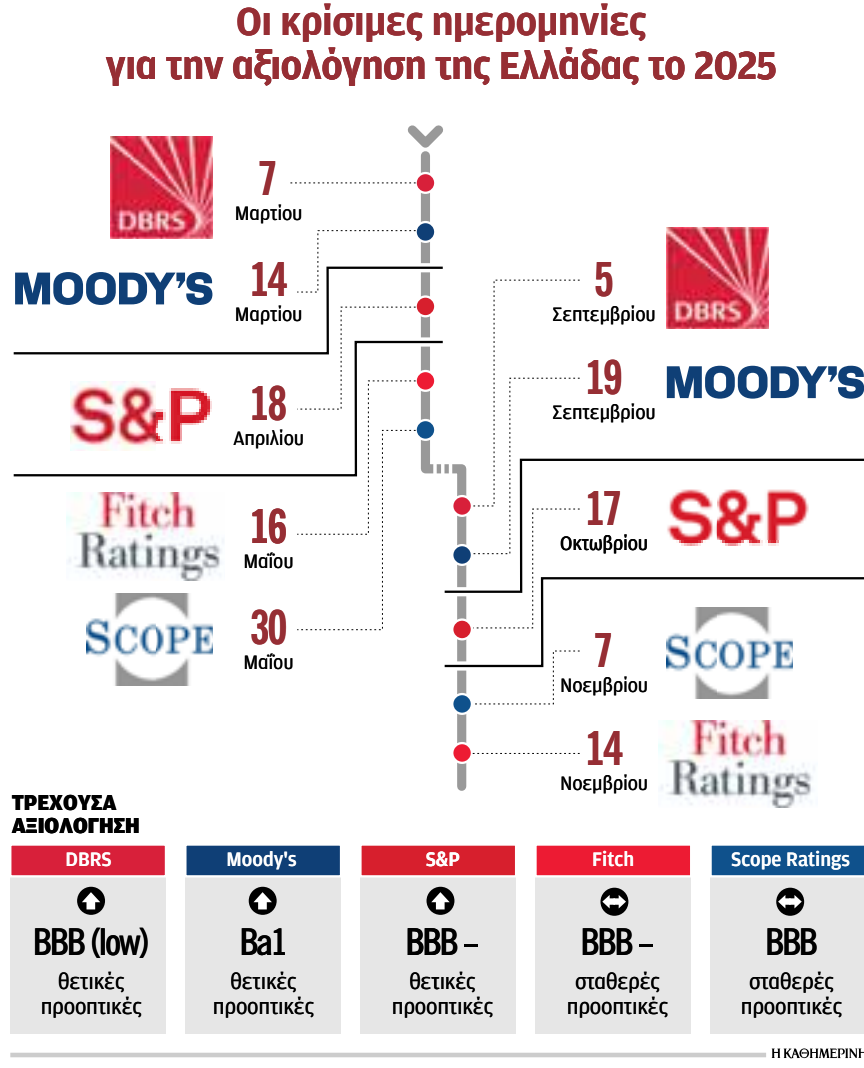
Μπορεί το «στοίχημα» της επενδυτικής βαθμίδας να κερδήθηκε, ωστόσο η πλήρης επιστροφή της Ελλάδας στην κανονικότητα και στην κατηγορία αξιολόγησης «Α» που είχε πριν από περίπου 15 χρόνια, κάτι που έχουν καταφέρει άλλες χώρες του Νότου όπως η Πορτογαλία και η Ισπανία, ενώ πρόσφατα το «κατέκτησε» και η Κύπρος, είναι ένας δρόμος αρκετά μακρός και δύσκολος – απέχει 7-8 χρόνια ακόμη και αναμένεται από το 2031 και μετά. Αυτό αποδείχθηκε εν μέρει φέτος όπου οι οικoi αξιολόγησης ήταν αρκετά φειδωλοί στις κινήσεις τους, προχωρώντας σε αλλαγές μόνο των προοπτικών της Ελλάδας, με μοναδική εξαίρεση την Scope Ratings η οποία ανέβασε τη βαθμολογία της χώρας ένα σκαλοπάτι πάνω από το investment grade. Σύμφωνα με αναλυτές και το 2025 οι οικoi αξιολόγησης δεν αναμένεται να είναι ιδιαίτερα... γενναιοδωροί. Όπως διαμνύουν, το πιο ρεαλιστικό σενάριο είναι η αναβάθμιση σε επενδυτική βαθμίδα την οποία «χρυσάται» η Moody's, ενώ είναι δύσκολο – αν και όχι απίθανο – κάποιος άλλος οικoi να ακολουθήσει τη Scope. Οι οικoi έχουν άλλωστε υπογραμμίσει ότι εντός της επενδυτικής βαθμίδας ο ορίζοντας «παρακολούθησης» μιας χώρας για αναβάθμιση είναι μεγαλύτερος, προς τους 24 μήνες και όχι στους 12-18.

Οι πέντε μεγάλοι οικoi δημοσίευσαν το ημερολόγιο των αξιολογήσεών τους για το 2025 και όπως φαίνεται επιλέγουν

να δώσουν χρόνο στις όποιες αποφάσεις τους, περιμένοντας ίσως και τα πρώτα δείγματα πολιτικής Τραμπ, καθώς θα ξεκινήσουν να «κοιτούν» την Ελλάδα από τον Μάρτιο και μετά. Η DBRS (τρέχουσα αξιολόγηση BBB low με θετικές προοπτικές) έχει προγραμματίσει να αξιολογήσει την Ελλάδα στις 7 Μαρτίου και στις 5 Σεπτεμβρίου, η Moody's (Ba1, θετικές προοπτικές) στις 14 Μαρτίου και στις 19 Σεπτεμβρίου, η S&P (BBB-, θετικές προοπτικές) στις 18 Απριλίου και στις 17 Οκτωβρίου, η Fitch (BBB-, σταθερές προοπτικές) στις 16 Μαΐου και στις 14

Οι επενδυτές παρακολουθούν κυρίως τρία μέτωπα. Τη μείωση του χρέους, την ενίσχυση των τραπεζών και τις μεταρρυθμίσεις.

Νοεμβρίου, ενώ η Scope Ratings (BBB, σταθερές προοπτικές) θα ανακοινώσει τις ετυμολογίες της στις 30 Μαΐου και στις 7 Νοεμβρίου. Οι οικoi έχουν στραμμένα τα ραντάρ τους σε τρία μέτωπα τα οποία, όπως έχουν καταστήσει σαφές, παρακολουθούν στενά. Αυτά είναι ο δείκτης χρέους και η συνέχιση της τροχιάς μείωσής του, οι περαιτέρω βελτιώσεις στον τραπεζικό κλάδο, ο οποίος μάλισ πρόσφατα άλλαξε σελίδα και η συνέχιση των μεταρρυθμίσεων που ενισχύουν ανάπτυξη και επενδύσεις.

Δημογραφικό, παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα

Στους παράγοντες που περιορίζουν τη βαθμολογία της Ελλάδας και στις βασικές προκλήσεις για το 2025 αλλά και τα επόμενα έτη, οι οικoi αξιολόγησης τοποθετούν το δημογραφικό, την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα.

Ειδικότερα, κατά την Scope Ratings η αξιολόγηση της Ελλάδας αντιμετωπίζει αρκετούς περιορισμούς και αυτοί σχετίζονται με το υψηλό δημόσιο χρέος και τη σταδιακή αποδυνάμωση της ισοχρήσης δομής του λόγω του ότι η χώρα

εξαρτάται ολοένα και περισσότερο από τις αγορές για χρηματοδότηση και επιταχύνει την αποπληρωμή των δανείων διάσωσης, καθώς και τις σημαντικές διαρθρωτικές αδυναμίες, όπως το δημογραφικό και το υψηλό έλλειμμα στον λογαριασμό τρεχουσών συναλλαγών.

Επιπλέον, το χαμηλό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών σε σύγκριση με την τελική κατανάλωση αποτελεί κοινωνικό περιορισμό, τη στιγμή που η συγκριτική επικράτηση των θέσεων

εργασίας χαμηλού εισοδήματος και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων επιβαρύνει την παραγωγικότητα και τη φορολογική βάση.

Η Moody's παρατηρεί πως η Ελλάδα έχει δυνατότητες διαφοροποίησης και ανάπτυξης του μεταποιητικού τομέα και των εξαγωγών υψηλής τεχνολογίας, αλλά η πρόοδος θα πάρει χρόνο και αναμένει συγκριτικά μεγάλα ελλείμματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών της τάξης του 4%-5% του ΑΕΠ για τα επόμενα πέντε χρόνια, καθώς η ανά-

καμψη των επενδύσεων θα οδηγήσει σε ισχυρή αύξηση των εισαγωγών αγαθών και το ποσοστό αποταμίευσης των νοικοκυριών θα βελτιωθεί μόνο σταδιακά.

Σύμφωνα με τον οικoi, μακροπρόθεσμες προκλήσεις προκύπτουν από τα δυσμενή δημογραφικά στοιχεία, τα οποία θα αντισταθμιστούν μόνο εν μέρει από τον αναμενόμενο θετικό αντίκτυπο των επενδύσεων του RRF και των μεταρρυθμίσεων για την αύξηση της παραγωγικότητας.

Μία από τις βασικές αδυναμίες που παρατηρεί και η S&P για την Ελλάδα είναι η εξωτερική ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και το υψηλό ακόμη έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. «Η Ελλάδα θα πρέπει να επικεντρωθεί στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς της εάν θέλει να καλύψει το χάσμα το οποίο σήμερα εκθέτει τη χώρα σε σημαντικές ανάγκες εξωτερικής χρηματοδότησης», τονίζει ο οικoi. Η δημοσιονομική και μακροοικονομική προσαρμογή έχει επιταχυνθεί

τα τελευταία χρόνια, με βάση τη βελτίωση των θεμελιωδών μεγεθών και την αξιοπιστία των ασκούμενων πολιτικών, σημειώνει από την πλευρά της η Fitch, τονίζοντας ότι αυτά τα πλεονεκτήματα ωστόσο «επισκιαίζονται» από ποσοτικές αδυναμίες, κυρίως την κληρονομιά της κρίσης δημόσιου χρέους, τη σημαντική απώλεια οικονομικής παραγωγής, το χαμηλό ποσοστό επενδύσεων και τις επίμονες ανισορροπίες στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

Πρωτογενές πλεόνασμα 12 δισ. στο 11μηνο του 2024

Πρωτογενές πλεόνασμα (σε τροποποιημένη ταμειακή βάση) ύψους 12,011 δισ. ευρώ, έναντι στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα 9,912 δισ. ευρώ, καταγράφει ο προϋπολογισμός στο 11μηνο του έτους. Η διαφορά σε σχέση με τον στόχο προέρχεται από την είσπραξη ποσού ύψους 206 εκατ. ευρώ τον μήνα Οκτώβριο του 2024 από την έκτακτη εισφορά στους προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας, το οποίο έχει προγραμματιστεί να διατεθεί μέσω του υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και αφετέρου από τον ετεροχρονισμό δαπανών

των εξοπλιστικών προγραμμάτων και των μεταβιβάσεων προς ΟΚΑ ύψους 432 και 788 εκατ. ευρώ αντίστοιχα, που δεν επηρεάζουν το αποτέλεσμα σε δημοσιονομικούς όρους. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζει το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, την περίοδο Ιανουαρίου - Νοεμβρίου 2024, το ύψος των καθαρών εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού ανήλθε σε 66,721 δισ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 303 εκατ. ευρώ ή 0,46% έναντι του στόχου που έχει περιληφθεί για το αντίστοιχο διάστημα στην ει-

σηγητική έκθεση του προϋπολογισμού 2025. Ειδικότερα, τα έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού έχουν ως ακολούθως:

1. Τα έσοδα της κατηγορίας «Φόροι» ανήλθαν σε 60,569 δισ. ευρώ, αυξημένα κατά 4 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου που έχει περιληφθεί στην εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού 2025. Για τους κυριότερους φόρους της κατηγορίας αυτής παρατηρούνται τα εξής:

– Τα έσοδα από ΦΠΑ ανήλθαν σε 23,637 δισ. ευρώ και είναι αυξημένα έναντι του στόχου κατά 46 εκατ. ευρώ.

– Τα έσοδα των ΕΦΚ ανήλθαν σε 6,617 δισ. ευρώ και είναι αυξημένα έναντι του στόχου κατά 8 εκατ. ευρώ.

– Τα έσοδα των φόρων ακίνητης περιουσίας ανήλθαν σε 2,334 δισ. ευρώ και είναι αυξημένα έναντι του στόχου κατά 9 εκατ. ευρώ.

– Τα έσοδα των φόρων εισοδήματος ανήλθαν σε 21,687 δισ. ευρώ και είναι αυξημένα έναντι του στόχου κατά 2 εκατ. ευρώ.

– Τα έσοδα από τις «Μεταβιβάσεις» ανήλθαν σε 4,964 δισ. ευρώ, αυξημένα κατά 18 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου.

Σημειώνεται ότι οι επιστροφές εσόδων ανήλθαν σε 6,576 δισ. ευρώ, μειωμένες κατά 124 εκατ. ευρώ από τον στόχο (6,700 εκατ. ευρώ). Τα συνολικά έσοδα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) ανήλθαν σε 3,629 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 102 εκατ. ευρώ από τον στόχο (3,731 εκατ. ευρώ), που έχει περιληφθεί στην εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού 2025. Οι δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού για την περίοδο Ιανουαρίου - Νοεμβρίου 2024 ανήλθαν στα 62,346 δισ. ευρώ και παρουσιάζονται μειωμένες κατά

1,778 δισ. έναντι του επικαιροποιημένου στόχου (64,124 δισ. ευρώ), που έχει περιληφθεί στην εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού 2025. Στο σκέλος του τακτικού προϋπολογισμού οι πληρωμές παρουσιάζονται μειωμένες έναντι του στόχου κατά 1,268 δισ. Η μείωση που καταγράφεται είναι αποτέλεσμα του ετεροχρονισμού των δαπανών εξοπλιστικών προγραμμάτων και των μεταβιβάσεων προς ΟΚΑ ύψους 432 και 788 εκατ. ευρώ αντίστοιχα, που δεν επηρεάζουν το αποτέλεσμα σε δημοσιονομικούς όρους.

Επενδύστε σε χρηματιστήρια και αυξήστε τις αποταμιεύσεις σας με τα προϊόντα σταθερού εισοδήματος

NVDA.US	1224.40
AAPL.US	195.87
TSLA.US	175.00
FRHC.US	77.04

Πέντε προειδοποιητικά σημάδια της άνοιας

Πέρα από την απώλεια μνήμης, οι ειδικοί έχουν καταλήξει σε κάποια συμπτώματα που λειτουργούν ως «πρόδρομοι δείκτες»

Της **ΝΤΑΝΑ ΣΜΙΘ**

Η **απώλεια** μνήμης είναι το πιο αναγνωρίσιμο σύμπτωμα της άνοιας, ειδικά στη νόσο Αλτσχάιμερ. Όμως, οι ειδικοί επισημαίνουν ότι υπάρχουν και άλλα προειδοποιητικά σημάδια που μπορεί να υποδηλώνουν πρώιμες αλλαγές στον εγκέφαλο – σημάδια που είναι ιδιαίτερα σημαντικά για τους τύπους άνοιας όπου η απώλεια μνήμης δεν αποτελεί το κύριο σύμπτωμα. Όπως και τα περισσότερα κενά μνήμης, αυτά τα σημάδια μπορούν να αποδοθούν σε άλλες αλλαγές που σχετίζονται με την ηλικία ή την υγεία, γι’ αυτό οι ειδικοί επισημαίνουν ότι δεν αποτελούν απαραίτητα ενδείξεις άνοιας από μόνα τους.

Οικονομικά προβλήματα

Τα άτομα με άνοια μπορεί να αντιμετωπίσουν οικονομικά προβλήματα ή μείωση της πιστοληπτικής ικανότητας πολύ πριν εμφανιστεί η απώλεια μνήμης ή άλλα σημάδια γνωστικής έκπτωσης. Για παράδειγμα μπορεί να ξεκινούν να πληρώσουν τους λογαριασμούς τους ή να δυσκολεύονται να διαχειριστούν τον προϋπολογισμό τους. «Ένας από τους λόγους που η οικο-

Αξίζει να επισημανθεί ότι πολλά από αυτά σχετίζονται με αλλαγές που επέρχονται με την ηλικία ή με άλλα προβλήματα υγείας.

νομική κακοδιαχείριση μπορεί να αποτελει ευαίσθητο δείκτη είναι ακριβώς επειδή είναι μια ιδιαίτερα πολύπλοκη διαδικασία», καθώς περιλαμβάνει την αλληλεπίδραση πολλαπλών περιοχών του εγκεφάλου, εξηγεί ο δρ Ονιστον Τσιόνγκ, καθηγητής Νευρολογίας στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας. Συνεπώς, τα οικονομικά μπορεί να είναι από τους πρώτους τομείς όπου αρχίζουν να εμφανίζονται σημάδια νοητικής εξασθένησης.

Προβλήματα ύπνου

Οι διαταραχές του ύπνου μπορεί να εμφανίζονται συχνότερα με το πέρασμα του χρόνου, και οι ηλικιωμένοι συνήθως

Οι διαταραχές του ύπνου εμφανίζονται συχνότερα με το πέρασμα του χρόνου, αλλά, όπως αναφέρει ο καθηγητής Νευρολογίας Τζο Γουίνερ, «κάποιες περιοχές του εγκεφάλου που έχουν σημαντικό ρόλο στη ρύθμιση των κύκλων ύπνου είναι από τις πρώτες που επηρεάζονται από το Αλτσχάιμερ».

κοιμούνται πιο ελαφρώς και πέφτουν για ύπνο και ξυπνούν λίγο νωρίτερα από ό,τι στο παρελθόν – κάτι απολύτως φυσιολογικό. Ωστόσο, εάν κάποιος παρουσιάζει δραματικές αλλαγές στις συνήθειες ύπνου του μπορεί να αποτελεί ένδειξη άνοιας.

«Κάποιες περιοχές του εγκεφάλου, όπως το εγκεφαλικό στέλεχος, που παίζουν σημαντικό ρόλο στη ρύθμιση των κύκλων ύπνου και αφύπνισης, είναι από τις πρώτες που επηρεάζονται από τη νόσο Αλτσχάιμερ», αναφέρει ο Τζο Γουίνερ, καθηγητής Νευρολογίας και Νευρολογικών Επιστημών στο Πανεπιστήμιο του Στάνφορντ.

Μια αλλαγή που μπορεί να εμφανι-

στεί ειδικά στην άνοια με σωμάτια Lewy –ένας άλλος τύπος προοδευτικής εγκεφαλικής διαταραχής– είναι ότι το άτομο μπορεί να αρχίσει να εκφράζει σωματικά τα όνειρά του. Αυτό ισχύει και για τη νόσο του Πάρκινσον, η οποία σχετίζεται με την άνοια με σωμάτια Lewy. Κανονικά οι μύες μας παραλύουν κατά τη διάρκεια του ύπνου REM, φάση στην οποία βλέπουμε συνήθως τα πιο ζωντανά όνειρα. Αλλά σε αυτές τις δύο νευροεκφυλιστικές διαταραχές οι τοξικές πρωτεΐνες επιτίθενται στα κύτταρα του εγκεφαλικού στελέχους που ελέγχουν την παράλυση του ύπνου.

Αυτή η κατάσταση, γνωστή ως διαταραχή συμπεριφοράς κατά τον ύπνο

REM, δεν αποτελεί κλασική υποβοσία ή ομιλία στον ύπνο, εξηγεί ο δρ Ρόναντ Ποστούμα, καθηγητής Νευρολογίας και Νευροχειρουργικής στο Πανεπιστήμιο ΜακΓκιλ. Στην κλινική του οι ασθενείς συνήθως προσέρχονται όταν «ο σύντροφός τους αναφέρει ότι τους χτυπούσαν, ούρλιαζαν ή φώναζαν ενώ ονειρεύονταν».

Αλλαγές προσωπικότητας

Σε μια μελέτη που δημοσιεύθηκε πέρυσι οι ερευνητές διαπίστωσαν ότι τα άτομα με άνοια εμφάνιζαν ελαφρά μείωση στην εξωστρέφεια, στη φιλική διάθεση και στην επιμέλεια, πριν εκδηλώσουν οποιαδήποτε σημάδια γνω-

στικής εξασθένησης. Αυτές οι αλλαγές στην προσωπικότητα επιταχύνονταν με την εμφάνιση περισσότερων συμπτωμάτων άνοιας, εξηγεί η Αντζελίνα Σάτιν, καθηγήτρια Συμπεριφορικών Επιστημών και Κοινωνικής Ιατρικής στο Πολιτειακό Πανεπιστήμιο της Φλόριντα και επικεφαλής της μελέτης.

Η μείωση της εξωστρέφειας, για παράδειγμα, μπορεί να εκδηλωθεί ως μια τάση του ατόμου να γίνεται πιο κλειστό ή να περιορίζει σταδιακά τον κοινωνικό του κύκλο. Είναι πιο εύκολο να καταλάβετε ότι κάποιος «δεν βγαίνει πια τόσο συχνά, παρά να αναγνωρίσετε πόσο έχει μειωθεί η μνήμη του», λέει η Σάτιν. Κάποιες από αυτές τις αλλαγές μπορεί να εμφανιστούν αυθόρμητα, ως αποτέλεσμα της βλάβης που προκαλείται στον εγκέφαλο. Στη μετωποκροταφική άνοια, για παράδειγμα, η μείωση της ευπροσάρμοης συμπεριφοράς, όπου το άτομο γίνεται λιγότερο καλόπιστο και φιλικό, συνδέεται με τη συρρίκνωση του όγκου του εγκεφάλου στον μετωπιαίο φλοιό – χαρακτηριστικό στοιχείο της πάθησης. Άλλες φορές οι αλλαγές μπορεί να οφείλονται στα γνωστικά συμπτώματα. Για παράδειγμα, ένα άτομο με Αλτσχάιμερ μπορεί να

Η παρατήρηση των αλλαγών στη συμπεριφορά είναι σημαντική, γιατί μπορεί να υποδηλώνουν πρώιμες αλλαγές στον εγκέφαλο.

φαίνεται λιγότερο επιμελές, να γίνεται όλο και πιο ανοργάνωτο ή να δυσκολεύεται να ολοκληρώσει εργασίες στη δουλειά ή στο νοικοκυριό καθώς η μνήμη του εξασθενεί.

Δυσκολίες στην οδήγηση

Η οδήγηση, μαζί με τον χειρισμό των οικονομικών, αποτελεί μία από τις πιο σύνθετες γνωστικές δραστηριότητες που εκτελούν οι άνθρωποι καθημερινά. Ο Γκανές Μπαμπουλάς, αναπληρωτής καθηγητής Νευρολογίας στο Πανεπιστήμιο της Ουάσιγκτον στο Σεντ Λούις, έχει αποδείξει στην έρευνά του ότι τα προβλήματα κατά την οδήγηση μπορούν να εμφανιστούν χρόνια

πριν εκδηλωθούν σε άλλους τομείς.

Η οδήγηση «απαιτεί το απόλυτο πάντρεμα του γνωστικού συστήματος», λέει ο Μπαμπουλάς. «Και αν κάτι δεν λειτουργεί σωστά, αυτό δυστυχώς μπορεί να θέσει τον οδηγό σε κίνδυνο, μεταφέροντάς τον από μια κατάσταση ελέγχου σε αυξημένο ρίσκο για ατύχημα ή σύγκρουση». Οι γρατσουνιές στο αυτοκίνητο, τα μικροατυχήματα (ή παρ’ ολίγον ατυχήματα) και η παραβίαση της οδικής σήμανσης ή των φωτεινών σηματοδότην μπορεί να αποτελούν πρώιμα σημάδια γνωστικής εξασθένησης. Φυσικά, και άλλα προβλήματα που εμφανίζονται συχνά στην τρίτη ηλικία, όπως η μειωμένη όραση, η νευροπάθεια ή οι παρενέργειες φαρμάκων, μπορούν επίσης να επηρεάσουν την ικανότητα οδήγησης. Αλλά αν παρατηρήσετε απνοηχτικές αλλαγές στην ικανότητα οδήγησης κατά τον ίσως είναι η κατάλληλη στιγμή για να συζητήσετε το ενδεχόμενο διακοπής της οδήγησης.

Απώλεια όσφρησης

Οι περιοχές του εγκεφάλου που ελέγχουν την όσφρηση είναι από τις πρώτες που υφίστανται βλάβες στη νόσο Αλτσχάιμερ και στην άνοια με σωμάτια Lewy – το ίδιο ισχύει και για τη νόσο Πάρκινσον. Πολλοί άνθρωποι με αυτές τις παθήσεις αρχίζουν να χάνουν την αίσθηση της όσφρησης χρόνια ή και δεκαετίες πριν εμφανίσουν άλλα συμπτώματα. Σε αντίθεση με την απώλεια ακοής και όρασης, που μπορεί να αποτελούν παράγοντες κινδύνου για την άνοια χωρίς να αποδίδονται άμεσα στη νόσο, η απώλεια της όσφρησης φαίνεται να είναι μία από τις πρώτες εκδηλώσεις του νευροεκφυλισμού.

Διάφοροι τύποι εγκεφαλικών παθήσεων φαίνεται να επηρεάζουν την αίσθηση της όσφρησης με διαφορετικούς τρόπους. Για παράδειγμα, τα άτομα με Αλτσχάιμερ συχνά μπορούν να ανιχνεύσουν μια οσμή, αλλά ενδέχεται να την αναγνωρίσουν λανθασμένα. «Λένε “τι υπέροχη μυρωδιά. Μυρίζει τόσο γλυκά. Πρέπει να είναι βενζίνη”», αναφέρει ο Ποστούμα. Αντίθετα, προσθέτει, όσοι πάσχουν από Πάρκινσον και άνοια με σωμάτια Lewy είναι συχνά «δυσόπιστοι, θεωρώντας πως δεν τους δίνω κανένα άρωμα για να ανιχνεύσουν».

Τρόφιμα που βοηθούν στην καταπολέμηση της φλεγμονής

Της **ΤΖΙΑΝ ΠΡΕΤΣΕΛ**

Οι **ειδικοί** περιγράφουν τη φλεγμονή ως αναγκαίο κακό. Ενώ είναι μια απαραίτητη αντίδραση του ανοσοποιητικού συστήματος που μας βοηθάει να παραμείνουμε ασφαλείς και να θεραπευτούμε από ασθένειες, μπορεί επίσης να προκαλέσει δυσάρεστα συμπτώματα, όπως ερυθρότητα, πρήξιμο και πόνο.

Ωστόσο, όταν η φλεγμονή επιμένει για μήνες ή χρόνια, μπορεί να αυξήσει τον κίνδυνο σοβαρών προβλημάτων υγείας, όπως ο καρκίνος, οι καρδιαγγειακές παθήσεις, η αρθρίτιδα και μεταβολικές διαταραχές, όπως ο διαβήτης τύπου 2. Οι διαίτες πλούσιες σε επεξεργασμένα και ζαχαρώδη τρόφιμα συνδέονται με τη χρόνια φλεγμονή. Ακολουθούν τροφές με αντιφλεγμονώδη οφέλη.

Λαχανικά: Ο δρ Σον Σπένσερ, γαστρεντερολόγος στο Πανεπιστήμιο Στάνφορντ, επισημαίνει ότι οι φυτικές ίνες των λαχανικών είναι απαραίτητες για τη δια-

τήρηση του μικροβιόματός του εντέρου, το οποίο στέλνει σήματα στο ανοσοποιητικό σύστημα ώστε να μειωθεί η φλεγμονή. Τα αντιοξειδωτικά των λαχανικών επίσης συμβάλλουν στη μείωσή της. Η Τάμι Μπεστ, διατολόγος στο Ρότσεστερ, συνιστά λαχανικά όπως σπανάκι, κέιλ, λαχανάκια, μπρόκολο, σέσκουλο και ρόκα, που είναι πλούσια σε αντιοξειδωτικά. Επίσης λαχανικά πλούσια σε απιγενίνη –ένα φλαβονοειδές με αντιφλεγμονώδεις ιδιότητες– είναι χρήσιμα, λέει η Μπεστ. Σε αυτά περιλαμβάνονται το σέλινο, τα καρότα και ο μαϊντανός. Η Μπάρμπαρα Ολέντσκι, αναπληρώτρια καθηγήτρια Ιατρικής στο Πανεπιστήμιο της Μασαχουσέτης, προτείνει την προσθήκη λαχανικών όπως κρεμμύδια, σπανάκι και ντομάτες στα αυγά, ή την προσθήκη τριμμένων καρότων ή χορταρικών σε σαλτσες για ζυμαρικά.

Φρούτα: Τα φρούτα αποτελούν ακόμη μια καλή πηγή φυτικών ινών και αντιοξειδωτικών, λέει η Μπεστ. Τα βύσινα και τα μούρα είναι πλούσια σε

Ο καφές και το τσάι είναι πλούσια σε αντιοξειδωτικά, οπότε η κατανάλωσή τους με μέτρο μπορεί να βοηθήσει στη μείωση της φλεγμονής, χρειάζεται όμως προσοχή στην προσθήκη ζάχαρης.

φλαβονοειδή που καταπολεμούν τη φλεγμονή. Συνιστά επίσης την κατανάλωση εσπεριδοειδών τα οποία είναι πλούσια σε βιταμίνη C, η οποία προστατεύει τα κύτταρα από την οξείδωση, μια διαδικασία που μπορεί να οδηγήσει σε φλεγμονή.

Οσπρια: Ο δρ Νέιτ Γουντ, διευθυντής

Μαγειρικής Ιατρικής στην Ιατρική Σχολή του Γέιλ, αναφέρει ότι τα φασόλια, οι φακές, τα ενταμάμια, το τόφου και άλλα όσπρια είναι πλούσια σε φυτικές ίνες και αντιοξειδωτικά. Η Λιόννα Γουέστ Φοξ, διατροφολόγος στη Σάντα Μόνικα, υποστηρίζει ότι τα όσπρια δεν είναι μόνο ευεργετικά για το μικρόβιομα του εντέρου, αλλά είναι επίσης πλούσια σε βιταμίνες και μέταλλα όπως το φυλλικό οξύ και το μαγνήσιο, τα οποία, σύμφωνα με ορισμένους επιστήμονες, μειώνουν τη φλεγμονή. Η Μπεστ συνιστά την προσθήκη οσπρίων στη σούπα ή στη σαλάτα.

Μπαχαρικά: Η κουρκουμίνη, μια ένωση που βρίσκεται στον κουρκουμά, έχει συνδεθεί με μείωση της φλεγμονής σε ζώα. Μελέτες έχουν επίσης δείξει ότι μπαχαρικά όπως το τζίντζερ, το κάρδαμο και το σκόρδο μπορούν να βοηθήσουν στη μείωση της φλεγμονής.

Ψύμωση: Ορισμένες μελέτες δείχνουν ότι η κατανάλωση τροφών που έχουν

ποσοτεί ζύμωση, όπως το γιαούρτι, το κίμτσι, το ξινόλαχανο και το κομπόυκα, μπορεί επίσης να βοηθήσει στη μείωση της φλεγμονής. Όμως, ο δρ Γουντ τονίζει ότι απαιτείται περισσότερη έρευνα. Αποφύγετε όμως τρόφιμα που περιέχουν πρόσθετα σάκχαρα, λέει ο δρ Σπένσερ.

Ωμέγα-3 λιπαρά οξέα: Μελέτες δείχνουν ότι τα ωμέγα-3 λιπαρά μπορεί επίσης να καταπολεμήσουν τη φλεγμονή. Ο δρ Γουντ εξηγεί ότι αυτά τα υγιεινά λιπαρά βοηθούν τον οργανισμό να παράγει μόρια όπως οι ρεσολβίνες και οι προτεκτίνες, τα οποία «φαίνεται να μειώνουν τα επίπεδα της φλεγμονής, αν και οι ερευνητές εξακολουθούν να διερευνούν τον ακριβή μηχανισμό». Οι τροφές πλούσιες σε ωμέγα-3 λιπαρά περιλαμβάνουν λιπαρά ψάρια (σολομό, ρέγγα, σκουμπρί, τόνο), αυγά, ξηρούς καρπούς (ιδίως καρύδια) και σπόρους (όπως λινάρι και κάνναβη). Η Γουέστ Φοξ προτείνει να αλείφετε βούτυρο ξηρών καρπών σε φέτες ψύλου ή να προσθέτετε αλεσμένο λιναρόσπορο στο

γιαούρτι, στο πλιγούρι βρώμης ή τη σαλάτα.

Καφές και τσάι: Ο καφές και το τσάι είναι πλούσια σε αντιοξειδωτικά, οπότε η κατανάλωσή τους με μέτρο μπορεί να βοηθήσει στη μείωση της φλεγμονής, σημειώνει η δρ Γουντ. Η δρ Ολέντσκι προειδοποιεί για την προσθήκη ζάχαρης.

Συμπέρασμα

Διαφορετικά θρεπτικά συστατικά συμβάλλουν στη μείωση της φλεγμονής με διαφορετικούς τρόπους. Όσοι θέλουν να μειώσουν τη φλεγμονή θα πρέπει να εστιάσουν στην κατανάλωση μιας ποικιλίας τροφίμων που καταπολεμούν τη φλεγμονή, προτείνει ο δρ Γουντ. Συνιστά να καταναλώνονται τουλάχιστον 30 διαφορετικά τρόφιμα την εβδομάδα. Δεν υπάρχει ένα μαγικό τρόφιμο που να καταστρέφει τη φλεγμονή από μόνο του, γι’ αυτό ο δρ Σπένσερ ενθαρρύνει τους ανθρώπους να βρουν τρόφιμα που τους αρέσουν.

Η κατανάλωση μπρόκολου και τα πολλαπλά οφέλη για την υγεία

Της **ΚΑΡΟΛΑΪΝ ΧΟΠΚΙΝΣ ΛΕΓΚΑΣΠΙ**

Μπορεί να μην είναι το αγαπημένο των παιδιών, αλλά αναμφισβήτητα αξίζει τη θέση του στη διατροφή μας. Τα μπουκετάκια και τα κοτσάνια του μπρόκολου είναι γεμάτα θρεπτικά συστατικά που συμβάλλουν στην υγεία της καρδιάς και των οστών μας, ενώ πιθανώς μειώνουν τον κίνδυνο εμφάνισης καρκίνου.

«Το μπρόκολο είναι ένα λαχανικό με πολλαπλές ιδιότητες», σημειώνει η Εμίλι Χο, καθηγήτρια διατροφής και διευθύντρια του Ινστιτούτου Linus Pauling στο πολιτειακό Πανεπιστήμιο του Ορεγκόν: περιέχει ένα ευρύ φάσμα βιταμινών, μετάλλων και φυτοχημικών, που δίνουν «ώθηση» στον οργανισμό. Ακολουθούν μερικά από τα σημαντικότερα οφέλη του μπρόκολου.

Το συστατικό - «κλειδί»

Σας έχει ενοχλήσει ποτέ η χαρακτηριστική θεοϊκά μυρωδιά του μπρόκολου; Όπως το κουνουπίδι, τα λαχανάκια Βρυξελλών και άλλα σταυρανθή λαχανικά,

το μπρόκολο περιέχει ένα θειούχο θρεπτικό συστατικό, την σουλφοραφάνη. Αυτή είναι που του προσδίδει τη μυρωδιά και την ελαφρώς πικρή γεύση του και οι επιστήμονες πιστεύουν ότι έχει και αντικαρκινικές ιδιότητες.

Οι έρευνες δείχνουν ότι η σουλφοραφάνη στο μπρόκολο μπορεί να βοηθήσει το σώμα να παράγει περισσότερα ένζυμα που απαλλάσσουν από τοξίνες, όπως οι ατμοσφαιρικοί ρύποι και ο καπνός του τσιγάρου, εξηγεί η Χο.

Επιπλέον, η σουλφοραφάνη είναι ένα αντιοξειδωτικό που μπορεί να προστατεύσει το σώμα από τη φλεγμονή. Υποστηρίζεται ότι «το μπρόκολο προστατεύει τα κύτταρα από τη φλεγμονή που ενισχύει την ανάπτυξη του καρκίνου», λέει η Ινγκριντ Αντάις, πιστοποιημένη διατολόγος και αναπληρώτρια καθηγήτρια Ιατρικής διατολογίας στο πολιτειακό Πανεπιστήμιο του Οχάιο.

Σε μια πρόσφατη ανάλυση, 17 από τις 23 μελέτες έδειξαν ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της κατανάλωσης μπρόκολου και του μειωμένου κινδύνου εμφάνισης κοινών μορφών καρκίνου, όπως του πνεύμονα, του παχέος εντέρου και του μαστού. Συνολικά, οι μελέτες κατέληξαν ότι όσοι καταναλώνουν μπρόκολο τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα έχουν 36% λιγότερες πιθανότητες να εμφανίσουν καρκίνο, συγκριτικά με όσους δεν το καταναλώνουν.

Το μπρόκολο περιέχει ένα ευρύ φάσμα βιταμινών, μετάλλων και φυτοχημικών ουσιών που δίνουν ώθηση στον οργανισμό.

φάνισης κοινών μορφών καρκίνου, όπως του πνεύμονα, του παχέος εντέρου και του μαστού. Συνολικά, οι μελέτες κατέληξαν ότι όσοι καταναλώνουν μπρόκολο τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα έχουν 36% λιγότερες πιθανότητες να εμφανίσουν καρκίνο, συγκριτικά με όσους δεν το καταναλώνουν.

Ωστόσο, όπως σημειώνει ο Τρίγκβε Τόλεφσπιολ, διακεκριμένος καθηγητής βιολογίας στο O’ Neal Comprehensive Cancer Center του Πανεπιστημίου της Αλαμπάμα στο Μπέρμινγχαμ, οι ερευνητές δεν έχουν καταλήξει ακόμη με βεβαιότητα στο αν το μπρόκολο προλαμβάνει τον καρκίνο. Όσοι τρώνε τακτικά μπρόκολο συχνά υποθετούν και άλλες υγιεινές συνήθειες, λέει ο Τόλεφσπιολ, γεγονός που καθιστά δύσκολο να αποδοθούν τα οφέλη αποκλειστικά στο μπρόκολο.

Η βιταμίνη Κ που περιέχεται στο μπρόκολο παίζει σημαντικό ρόλο στη ρύθμιση της κυκλοφορίας του αίματος και των θρόμβων, σύμφωνα με την Άννα Λ. Φόγκελ, πιστοποιημένη διατολόγο στο Ιατρικό Κέντρο Χάρμπορβου στο Σιάτλ.

Οι διατροφικές οδηγίες συνιστούν στις γυναίκες να καταναλώνουν περίπου 90 μικρογραμμάρια βιταμίνης Κ ημερησίως και στους άνδρες περίπου 120 μικρογραμμάρια. Ενα φλιτζάνι ψιλοκομμένο ωμό μπρόκολο περιέχει πε-

ρίπου 93 μg. Ενα φλιτζάνι μπρόκολο περιέχει επίσης μια σεβαστή ποσότητα (288 mg) καλίου. Το κάλιο μπορεί να βοηθήσει στη μείωση της αρτηριακής πίεσης, αναφέρει η Αντάις. Το μπρόκολο είναι πλούσιο και σε φυτικές ίνες, οι οποίες συμβάλλουν στη μείωση της κακής χοληστερόλης και στον περιορισμό του κινδύνου στεφανιαίας νόσου.

Ανθεκτικότητα

Τα υψηλά επίπεδα βιταμίνης Κ του μπρόκολου ωφελούν και τα οστά, λέει η Χο. Η βιταμίνη αυτή ενεργοποιεί πρωτεΐνες που είναι απαραίτητες για τη διατήρηση της δομής και της ανθεκτικότητας των οστών.

Η βιταμίνη C που περιέχει το μπρόκολο είναι εξίσου σημαντική για τα οστά. Συμβάλλει στην ενσωμάτωση ατόμων στοιχείων στα οστά, μια διαδικασία που απαιτείται την ευθραυστότητά τους, εν μέρει διεγείροντας την παραγωγή κολλαγόνου. Ενα φλιτζάνι ωμό μπρόκολο περιέχει περισ-

σότερη βιταμίνη C από ένα φλιτζάνι γκρέιπφρουτ.

Το «μυστικό»

Οι ειδικοί συστήνουν να αποφεύγετε το βράσιμο ή το υπερβολικό μαγείρεμα του μπρόκολου. Το μπρόκολο περιέχει ένα ενεργό ένζυμο, την μυροσινάση, που απελευθερώνεται κατά τη μάσηση και την πέψη του. Η μυροσινάση ενεργοποιεί τη σουλφοραφάνη που περιέχει το μπρόκολο, ωστόσο το υπερβολικό μαγείρεμα μπορεί να οδηγήσει στην καταστροφή μεγάλου μέρους της. «Το μυστικό είναι να παραμείνει ελαφρώς τραγανό», εξηγεί η Χο. «Αν δεν είναι εντελώς μαλακό, τότε διατηρούνται ζωντανά κάποια κυτταρικά τοιχώματα, επιτρέποντας την διατήρηση ενεργών ενζύμων». Υπάρχει ένας ακόμη λόγος που το βράσιμο του μπρόκολου δεν είναι η πρώτη επιλογή των ειδικών: ορισμένες υδατοδιαλυτές βιταμίνες που περιέχει η βιταμίνη C, μπορεί να διαλυθούν κατά τη διαδικασία του βρασμού, επισημαίνει η Φόγκελ.

ΑΝΑΛΥΣΗ / EUROBANK

Φθινό πετρέλαιο, ανησυχία για το αέριο το 2025

Τα γεωπολιτικά τεκταινόμενα και η δυναμική της κινεζικής οικονομίας ήταν οι πλέον καθοριστικοί παράγοντες των τιμών ενέργειας το 2024. Οι γεωπολιτικές εξελίξεις δεν ήταν πάντοτε οι αναμενόμενες. Ενδεικτικά, οι αντιστροφές του Ιράν στους πολέμους σε Παλαιστίνη και Λίβανο ήταν σαφώς ηπιότερες των προβλεπόμενων, χωρίς επιπτώσεις στις τιμές πετρελαίου. Σε συνδυασμό με τον ήπιο χειμώνα στην αρχή του έτους, η μέση τιμή του Brent διαμορφώθηκε το 2024 στα 79,9 δολ./βαρέλι, 2,8% χαμηλότερα έναντι του 2023, ενώ η μέση τιμή του φυσικού αερίου στον ευρωπαϊκό κόμβο TTF ήταν 38,7 ευρώ/MWh, 29,7% μικρότερη από πέρυσι.

Σε ό,τι αφορά το 2025, η πρόσφατη νέα αναβολή από τον OPEC+ της άρσης των περικοπών στην παραγωγή του αύξησε πρόσκαιρα τις τιμές πετρελαίου. Αλλωστε, αφενός σημειώνονται προς τα επάνω αποκλίσεις στην παραγωγή ορισμένων μελών του, αφετέρου το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης της προσφοράς πετρελαίου το 2025 αναμένεται να προέλθει εκτός OPEC+, κυρίως από τις ΗΠΑ, Βραζιλία και Νορβηγία.

Επιπλέον, η ενίσχυση της ζήτησης πετρελαίου προβλέπεται πως θα υπολείπεται της αύξησης της προσφοράς, λόγω κυρίως προβλημάτων στην οικονομία της Κίνας, στις κατασκευές αλλά και στη βιομηχανία, καθώς και της ταχείας εξαπλώσεως

στη χώρα των ηλεκτρικών οχημάτων. Ακολούθως, οι εκτιμήσεις για τη μέση τιμή του Brent το 2025 κυμαίνονται στα 70-76 δολ./βαρέλι.

Στην αγορά φυσικού αερίου, το δριμύτερο σε ψύχος από πέρυσι φθινόπωρο στην Ευρώπη έχει περιορίσει την πληρότητα των αποθηκευτικών χώρων στα τέλη Δεκεμβρίου στο 75,0% από 95,2% την 1η Νοεμβρίου, χαμηλότερα και από τον αντίστοιχο μέσο όρο την προηγούμενη 5ετία (78,1%). Η λήξη της συμφωνίας διαμετακόμισης του ρωσικού αερίου στην Ευρώπη μέσω Ουκρανίας στο τέλος του 2024 ωθεί τις τιμές στον κόμβο TTF υψηλότερα από πέρυσι. Υπό αυτές τις συνθήκες η Ευρώπη οδηγείται κυρίως σε περισσότερες εισαγωγές LNG.

Ωστόσο, προκειμένου να καλυφθούν οι ελλείψεις από τη Ρωσία θα απαιτηθεί περρίπου το ήμισυ της εκτιμώμενης αύξησης της προσφοράς LNG το 2025, ήτοι 10,8 εκατ. τόνοι. Η αβεβαιότητα ως προς την αναπλήρωση εντείνεται από παράγοντες όπως η απροθυμία του Κατάρ –τρίτου μεγαλύτερου προμηθευτή LNG της Ε.Ε.– να εφαρμόσει την ευρωπαϊκή οδηγία για τη δέουσα επιμέλεια ως προς την εταιρική βιωσιμότητα και η εμπορική πολιτική του νέου προέδρου των ΗΠΑ. Η ενίσχυση της ζήτησης LNG στην Ασία επίσης θα επηρεάσει τις τιμές φυσικού αερίου στην Ευρώπη.

* EUROBANK RESEARCH

Θετικές οι προοπτικές του Χ.Α. για το 2025

Λόγω επικείμενης επιστροφής στο κλαμπ των ανεπτυγμένων αγορών και υπεραπόδοσης της οικονομίας

Της ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ

Θετικές είναι οι προοπτικές για το Χ.Α. το 2025, σύμφωνα με εγκώριους αναλυτές, με βασικό καταλύτη την πορεία επιστροφής του στο «κλαμπ» των ανεπτυγμένων αγορών, κάτι που μπορεί να συμβεί προς το 6^ο τρίμηνο. Επιπλέον, «όπλαν» του Χ.Α. είναι η εκ νέου υπεραπόδοση της ελληνικής οικονομίας και άρα η συνέχιση του θετικού story της Ελλάδας, η βελτίωση που έχει σημειώσει ο τραπεζικός κλάδος έχοντας πλέον επιστρέψει στην «κανονικότητα» της διανομής μερισμάτων, καθώς και η συνεχιζόμενη πολύ καλή εικόνα της κερδοφορίας των εισογμάτων. Ωστόσο το νέο έτος έρχεται και με ένα μεγάλο βαθμό δυσκολίας κυρίως από το διεθνές περιβάλλον και τις πολιτικές Τραμπ, που θα δημιουργήσουν περισσότερες απαιτήσεις απόδοσης από τους επενδυτές.

Το κατά πόσον η ελληνική αγορά θα «κεφαλαιοποιήσει» τα θετικά πάντως, είναι ένα σημαντικό ερώτημα, δεδομένης της «προϊστορίας» του. Φέτος, αν και το Χρηματιστήριο Αθηνών καταγράφει αποδόσεις τάξης του 12%, οδεύοντας προς την τέταρτη συνεχή χρονιά κερδών (με τη σωρευτική άνοδο από το 2021 να πλησιάζει το 80%), το γεγονός είναι ότι έχασε αρκετές ευκαιρίες να κινηθεί υψηλότερα, μένοντας ουσιαστικά αμέτοχο στο διεθνές ράλι, όταν οι αμερικανικοί δείκτες καθώς και μεγάλα χρηματιστήρια της Ευρώπης κατέγραψαν το 2024 νέα ιστορικά υψηλά. Η έντονη κινητικότητα στο μέτωπο των εταιρικών πράξεων, όπως δημόσιες προσφορές μετοχών, διαθέσεις πακέτων από βασικούς μετόχους και επιχειρηματικές συμφωνίες εξαγορών και συγχωνεύσεων, απορρόφησε μεγάλο μέρος ρευστότητας από την αγορά και άρα είχε ένα «κόστος» στην απόδοση του Χ.Α. φέτος. Είναι σημαντικό ότι το 2024 αντλήθηκαν από το χρηματιστήριο περί τα 4,6 δισ. ευρώ, με τα 2,5 δισ. ευρώ να αφορούν τη διαδικασία των placements. Αν και αυτή η φετινή επίδοση είναι δύσκολο να επαναληφθεί το επόμενο έτος, υπάρχει ωστόσο pipeline νέων εισαγωγών, αύξησαν μετοχικού κεφαλαίου και placements, ενώ και εκδόσεις ομολόγων θα προχωρήσουν λόγω και της συνέχισης των μειώσεων των επιτοκίων. «Σε μια περίοδο έντονης διεθνούς

Το ελληνικό χρηματιστήριο είναι ελκυστικά τιμολογημένο σε σχέση με τις διεθνείς αγορές, καταγράφοντας σημαντικό discount έναντι της Ευρώπης και των ΗΠΑ και αυτό δημιουργεί πολλές ευκαιρίες, τονίζουν οι αναλυτές.

οικονομικής και γεωπολιτικής αβεβαιότητας, η ελληνική κεφαλαιαγορά καλείται το 2025 να αξιοποιήσει στοιχεία όπως η βελτίωση του δημοσιονομικού και μακροοικονομικού προφίλ της χώρας, η ενδυνάμωση των τραπεζικών ισολογισμών και η κερδοφορία-ρεκόρ πολλών εταιρειών», σημειώνει ο Πέτρος Στεριώτης, μέλος της Διεθνούς Ομοσπονδίας Τεχνικών Αναλυτών. Το «έξυπνο χρήμα», όπως προσθέτει, έχει κάθε λόγο να παραμείνει στο «τρένο της ανόδου», εκμεταλλευόμενο τόσο τη στήριξη που παρέχουν τα δυνατά θεμελιώδη, όσο και τις πιθανές –και αναπόφευκτες– διορθώσεις, οι οποίες θα προσφέρουν νέες ευκαιρίες εισόδου από χαμηλότερα επίπεδα.

Ασφαλώς, ο δρόμος της περαιτέρω ανόδου του Χ.Α. δεν θα είναι... «στρωμένος με ροδοπέταλα», προσθέτει ο αναλυτής. Το διεθνές χρηματιστηριακό περιβάλλον θα συνεχίσει να επηρεάζει τη γενικότερη επενδυτική ψυχολογία τη στιγμή που οι αποτιμήσεις ξένων δεικτών-σηματωρών είναι ήδη σε ιστορικά υψηλά, οι γεωπολιτικές ανησυχίες παραμένουν, η τρέχουσα υφε-

σιακή τάση και η πολιτική αβεβαιότητα στις δύο μεγαλύτερες ευρωπαϊκές οικονομίες είναι επίσης γεγονός, ενώ και το ήξει αφήξεις επιτοκιακό αφήγημα των κεντρικών τραπεζών και ο «παράγον Τραμπ» έχουν θολώσει τον επενδυτικό ορίζοντα.

Όπως σχολιάζει και ο Μάνος Χατζηδάκης της Beta Securities, καταλύτες για την επόμενη χρονιά θα παραμείνουν οι γεωπολιτικές εξελίξεις. Η πολιτική δαμών που θα ακολουθήσει η νέα ηγεσία των ΗΠΑ απέναντι στις κυριότερες χώρες με τις οποίες έχει εμπορικές σχέσεις, σίγουρα θα έχει με τον ένα ή τον άλλο τρόπο το άκουσμά της στις αγορές. Επιπλέον, η Ευρώπη έχει μπροστά της εκλογικές αναμετρήσεις στις κυριότερες οικονομίες της που θα επηρεάσουν το επενδυτικό ενδιαφέρον, βάζοντας ένα στοιχείο αναστολής αρχικά μέχρι την ολοκλήρωση των πολιτικών διαδικασιών. Οι πολιτικές αλλαγές στις βασικές οικονομίες που αποτελούν τον πυρήνα της Ευρωζώνης θα μπορούσαν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομική πολιτική, τη δημοσιονομική ολοκλήρωση και τη σταθε-

ρότητα εντός της Ε.Ε., επηρεάζοντας ενδεχομένως την εμπιστοσύνη των επενδυτών και τις διασυννοριακές ροές κεφαλαίων.

Στο Χ.Α. οι επιδόσεις των εταιρειών θα παραμείνουν στο προσκήνιο, με τις τράπεζες να έχουν τον πρώτο λόγο. Οι κινητήριες δυνάμεις της αγοράς θα είναι: α) η επίτευξη ρυθμών ανάπτυξης στην ελληνική οικονομία άνω του 2%, β) η επιτάχυνση βασικών έργων υποδομών ή οικιστικών αναπτύξεων και γ) η πιστωτική επέκταση, εκτιμά ο κ. Χατζηδάκης.

Από την πλευρά του, ο Δημήτρης Τζάνας, σύμβουλος διοίκησης της Κύκλος ΑΧΕΠΕΥ, εκτιμά ότι οι πιθανότητες το Χ.Α. να πετύχει το 2025 την πέμπτη χρονιά συνεχούς ανόδου είναι αυξημένες αν συνεκτιμηθούν τα παρακάτω:

— Η συνέχιση της ανοδικής πορείας του ΑΕΠ, με αύξηση των επενδύσεων και συνέχιση των επιδόσεων-ρεκόρ στον τουρισμό.

— Οι πολύ καλές επιδόσεις των εταιρικών μεγεθών. Ήδη, οι επιδόσεις για το εννέαμηνο 2024 για 38 εταιρείες καταγράφουν αύξηση κατά 3,7% στον κύκλο εργασιών, 2,8% στα λειτουργικά αποτελέσματα και σταθερά καθαρά κέρδη λόγω της έκτακτης εισφοράς των διυλιστηρίων, προαναγγέλλοντας ακόμη καλύτερα μεγέθη για το σύνολο του έτους.

— Το ελληνικό χρηματιστήριο είναι ελκυστικά τιμολογημένο σε σχέση με τις διεθνείς αγορές, καταγράφοντας σημαντικό discount έναντι της Ευρώπης και των ΗΠΑ.

— Η εφαρμογή του νέου κανονισμού λειτουργίας του Χ.Α., σύμφωνα με την οποία η διασπορά οφείλει να είναι τουλάχιστον 15% αν η κεφαλαιοποίηση ξεπερνάει τα 200 εκατ. ευρώ ή 25% για όλες τις υπολοίπες, θα έχει ως αποτέλεσμα όσες εισογήμενες συμμορφωθούν να τύχουν της παρακολούθησης περισσότερων επενδυτών.

— Περαιτέρω αναβάθμιση της Ελλάδας, με τη Moody's να δίνει και αυτή την επενδυτική βαθμίδα, και η αναμενόμενη μετάταξη του Χ.Α. στις ανεπτυγμένες αγορές σε 12-18 μήνες.

«Αν και εφ' όσον λυθεί και η τρέχουσα συσώρευση ανοδικά, τότε δεν αποκλείεται ο Γενικός Δείκτης να σκαρφαλώσει το 2025 στις 1.675 μονάδες», εκτιμά ο κ. Τζάνας.

Φθηνότερο χρήμα για τις τράπεζες θα φέρει η αναβάθμισή τους

Της ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ

Από την περαιτέρω βελτίωση των θεμελιωδών μεγεθών τους θα εξαρτηθεί η αναβάθμιση των τραπεζών στην επενδυτική κατηγορία που θα κρίνει και την περαιτέρω μείωση του κόστους δανεισμού τους το 2025 για την έκδοση ομολόγων. Αυτό επισημαίνει η ΤτΕ στην Ενδιάμεση Έκθεση για την Ελληνική Οικονομία, σημειώνοντας ότι έχοντας ήδη καλύψει τους ενδιάμεσους στόχους για την ελάχιστη απαίτηση ιδίων κεφαλαίων και επιλέξιμων υποχρεώσεων (MREL), η έκδοση νέων τίτ-

Το κόστος έκδοσης ομολόγων το 2024 υπήρξε χαμηλότερο σε σχέση με αντίστοιχες εκδόσεις τα προηγούμενα έτη.

λων με σχετικά χαμηλότερο κόστος δανεισμού θα επιτρέψει την αποπληρωμή ομολόγων που έχουν εκδοθεί με υψηλότερο κόστος στο παρελθόν, συμβάλλοντας έτσι στη διαρθρωτική βελτίωση των καθαρών επιτοκιακών εσόδων των τραπεζών.

Από την αρχή του 2024 οι τέσσερις συστημικές ελληνικές τράπεζες έχουν εκδώσει ομόλογα υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας (senior preferred) συνολικού ποσού 5 δισ. ευρώ και χαμηλής εξοφλητικής προτεραιότητας

(subordinated bonds) ύψους 2,7 δισ. ευρώ. Οι εκδόσεις αυτές έρχονται να προστεθούν σε εκδόσεις συνολικού ύψους περίπου 13 δισ. ευρώ από το 2018, ανεβάζοντας την εκδοτική δραστηριότητα στα 20,7 δισ. ευρώ. Το κόστος έκδοσης ομολόγων το 2024 υπήρξε χαμηλότερο σε σχέση με αντίστοιχες εκδόσεις τα προηγούμενα έτη, αντανakώντας, εκτός από τη μείωση των αποδόσεων στην ευρωπαϊκή αγορά τραπεζικών ομολόγων, τις πρόσφατες αναβαθμίσεις στην πιστοληπτική αξιολόγηση των ελληνικών τραπεζών, σε συνέχεια της αναβάθμισης του ελληνικού Δημοσίου στην επενδυτική κατηγορία το προηγούμενο έτος, αλλά και τις βελτιώσεις στα θεμελιώδη μεγέθη των τραπεζών. Η μεσοσταθμική απόδοση για τις εκδόσεις το 2024 έχει υποχωρήσει σημαντικά και συγκεκριμένα στο 4,3% για τα ομόλογα υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας και στο 6,2% για τους τίτλους χαμηλής εξοφλητικής προτεραιότητας, δηλαδή 240 μονάδες βάσης περίπου και 350 μονάδες βάσης χαμηλότερα από τα ομόλογα αντίστοιχης εξοφλητικής προτεραιότητας το προηγούμενο έτος.

Καθώς οι αξιολογήσεις των ελληνικών τραπεζών από τους οίκους βρισκονται πλέον στον προθάλαμο της επενδυτικής κατηγορίας, με θετικές προοπτικές, η τάση μείωσης των αποδόσεων των τραπεζικών ομολόγων αναμένεται να συνεχιστεί, αποφεύγοντας, σύμφωνα με την ΤτΕ, σημαντικά οικονομικά οφέλη από την ελάφρυνση του κόστους χρηματοδότησης, αλλά

Η τάση μείωσης των αποδόσεων των τραπεζικών ομολόγων αναμένεται να συνεχιστεί, αποφεύγοντας, σύμφωνα με την ΤτΕ, σημαντικά οικονομικά οφέλη από την ελάφρυνση του κόστους χρηματοδότησης, αλλά και την αύξηση του επενδυτικού ενδιαφέροντος σε συνθήκες σύγκλισης με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά ομόλογα.

και την αύξηση του επενδυτικού ενδιαφέροντος σε συνθήκες σύγκλισης με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά ομόλογα. Συγκεκριμένα, εκτιμάται ότι η αύξηση κατά περίπου 1 βαθμίδα από το τρέχον επίπεδο αξιολόγησης θα επέφερε μόνιμη μείωση κατά περίπου 110 μονάδες βάσης στο κόστος δανεισμού των ελληνικών τραπεζών. Οι ελληνικές τράπεζες, σημειώνει η ΤτΕ, καλούνται να συνεχίσουν την προσπάθεια εξυγίανσης

του ενεργητικού τους και βελτίωσης των κεφαλαιακών τους δεικτών, ώστε να συγκλίνουν περαιτέρω προς τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, εκκινώντας όμως από υψηλότερη βάση σε ό,τι αφορά τον δείκτη μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Η διαφορά στην αξιολόγηση των ελληνικών τραπεζών από την πιστοληπτική αξιολόγηση της χώρας έχει περιοριστεί στη 1,5 βαθμίδα περίπου,

καθώς οι αξιολογήσεις από τους μεγάλους οίκους αξιολόγησης (S&P και Fitch) τοποθετούν μία ή δύο βαθμίδες κάτω από την επενδυτική κατηγορία, με θετικές προοπτικές. Η θετική αυτή εξέλιξη αποτυπώνεται στη μείωση του επιπέδου πιστωτικού κινδύνου για τα ελληνικά τραπεζικά ομόλογα, με τις αποδόσεις στην έκδοση να έχουν προσεγγίσει τους δείκτες αποδόσεων ευρωπαϊκών τραπεζικών ομολόγων επενδυτικής κα-

τηγορίας, επιφέροντας σημαντικά οφέλη για τις τράπεζες στο πλαίσιο και του στόχου κάλυψης των κεφαλαιακών απαιτήσεων (MREL).

Συγκεκριμένα, ο οίκος S&P αναβάθμισε τον Ιούλιο το αξιόχρεο των ελληνικών συστημικών τραπεζών κατά μία βαθμίδα, διατηρώντας τις προοπτικές θετικές. Η S&P βαθμολογεί την Alpha, την Eurobank και την Εθνική με BB+ (μία βαθμίδα κάτω από την επενδυτική) και την Τράπεζα Πειραιώς με BB, μία βαθμίδα δηλαδή πιο κάτω. Στη συνέχεια, ο οίκος Moody's αναβάθμισε την αξιολόγηση των καταθέσεων και του μακροχρόνιου χρέους υψηλής εξασφάλισης για τις τέσσερις συστημικές τράπεζες εντός της επενδυτικής κατηγορίας και έτσι Eurobank και Εθνική Τράπεζα βρίσκονται στην επενδυτική κατηγορία Baa2, ενώ Alpha Bank και Τράπεζα Πειραιώς στην κατηγορία Baa3. Ακολούθησε τον Σεπτέμβριο η αναβάθμιση του αξιόχρεου των συστημικών τραπεζών κατά μία βαθμίδα, με θετικές προοπτικές από τον οίκο Fitch, βαθμολογώντας με BB+ την Eurobank και την Εθνική Τράπεζα (μία βαθμίδα κάτω από την επενδυτική), ενώ η Alpha Bank και η Τράπεζα Πειραιώς είναι στο BB, ένα σκαλοπάτι χαμηλότερα από τις πρώτες. Τέλος στην επενδυτική κατηγορία με βαθμολογία BBB low έχει αναβαθμίσει την Εθνική Τράπεζα και την Eurobank η DBRS, ενώ μία βαθμίδα κάτω από την επενδυτική κατηγορία βρίσκεται η Τράπεζα Πειραιώς – η Alpha Bank δεν παρακολουθείται από την DBRS.

Deloitte.

Fresh resolutions, new beginnings, lasting impact.

